

Turkish Mountaineering Federation

IJMC

International Journal of Mountaineering and Climbing

Yıl: 2018 | Sayı: 1 | Cilt: 1

Türkiye Dağcılık Federasyonu Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisi

Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisi

International Journal of Mountaineering and Climbing (IJMC)

Cilt / Volume: 1; Sayı / Number: 1

Yıl / Year: Aralık 2018 / December 2018

Sahibi / Owner

*Türkiye Dağcılık Federasyonu adına,
Prof. Dr. Ersan BAŞAR, Türkiye Dağcılık Federasyonu Başkanı / President
of Turkish Mountaineering Federation*

Editörler / Editors

Prof. Dr. Ersan BAŞAR

Doç.Dr. Sercan EROL

Dr. Öğr. Üyesi Emrah AYKORA

Arş.Gör. Murat Eray KORKMAZ

Adres / Address:

Türkiye Dağcılık Federasyonu
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı No: 17/10 Kızılay, 06420, Çankaya, Ankara
Telefon: +90 312 311 91 20
Faks: +90 312 310 15 78
E-Posta: info@tdf.gov.tr
<http://dergi.tdf.gov.tr/>

Yayın Türü / Type of Publication:

Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisi yılda iki kere yayımlanan hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerde içerik ve kullanılan dil yazarın sorumluluğundadır.

International Journal of Mountaineering and Climbing is a peer-reviewed journal and is published half yearly period. Responsibility in terms of language and content of articles published in the journal belongs to the authors.

Danışma Kurulu / Advisory Board

- Prof. Dr. Aslan KALKAVA (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
Prof. Dr. Gıyasettin DEMİRHAN (Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Hürmüz KOÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. Jovica UGRINOVSKI (Balkan Dağcılar Birliği Başkanı)
Prof. Dr. Kazım YILDIZ (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Nüket SİVRİ (İstanbul Üniversitesi-Cerahpaşa)
Prof. Dr. Okay VURAL (Keçören Hastanesi)
Prof. Dr. Öner DEMİREL (Kırıkkale Üniversitesi)
Prof. Dr. Özbay GÜVEN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Ali TEKİN (Bitlis Eren Üniversitesi)
Doç. Dr. Fatih BEKTAŞ (Trabzon Üniversitesi)
Doç. Dr. Güçlü ÖZEN (Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Coşkun ERÜZ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Emrah AYKORA (Bitlis Eren Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Feridun ÇELİKMEN (Yeditepe Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Yıldırım GÜNGÖR (İstanbul Üniversitesi-Cerahpaşa)

Türkçe Dil Editörü/ Turkish Language Editor

Gizem Sıla UZUNKAYA

İngilizce Dil Editörü / English Language Editor

Öğr. Gör. Hüseyin Kürşat DURMAZ

ULUSLARARASI DAĞCILIK VE TIRMANIŞ DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisi, Türkiye Dağcılık Federasyonu tarafından "**Hakemli Dergi**" statüsüne uygun yılda iki sayı olmak üzere yayımlanır. Dergi içeriği, tüm kullanıcılara açık, ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar yayımcıdan ve yazar/yazarlardan izin almaksızın, dergideki makaleleri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, makalelerin çıktısını alabilir ve kaynak göstererek makalelere bağlantı verebilir. Bu dergide yayımlanan makalelerin ilim ve dil yönünden sorumluluğu yazarların kendilerine aittir. Fikirlerden Federasyonumuz ve Dergi Yönetimi sorumlu tutulamaz. Makalelerde belirtilen görüşler, Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisinin görüşünü yansıtmaz. Dergide yayımlanan makalelerin tüm yayın hakları Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisine aittir. Makalesi dergimizde yayınlanmış olan yazarlar makalenin Özet kısmının veya tamamının PDF olarak dijital ortamda yayınlanmasını kabul etmiş sayılırlar. Dergi yazım kurallarına uymayan makaleler değerlendirmeye alınmaz. Basılmama kararı verilen yazılar varsa hakem raporuyla birlikte yazarına iade edilir. Yayın için kabul edilen yazıların yayın hakkı, yayınlanan yazıların da her türlü telif hakları dergiye aittir. Yazara herhangi bir telif hakkı ödenmez.

BU SAYIDAKİ HAKEM KURULU / REVIEWERS OF THIS ISSUE

Cilt:1; Sayı: 1 Yıl:2018

Volume:1 Number:1 Year:2018

Doç. Dr. Ali TEKİN / *Bitlis Eren Üniversitesi*

Doç. Dr. Güçlü ÖZEN / *İzmir Demokrasi Üniversitesi*

Doç. Dr. Murat ELİÖZ / *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YIKILMAZ / *Iğdır Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Bülent DURAN / *İstanbul Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Çağatay DERECELİ / *Adnan Menderes Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Gül GÜN / *Munzur Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Zafer DOĞRU / *Hitit Üniversitesi*

Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisi
International Journal of Mountaineering and Climbing (IJMC)
Cilt:1; Sayı: 1 Yıl:2018
Volume:1 Number:1 Year:2018

CONTENTS

(ED)	Editorial Ersan BAŞAR	vi
(AR)	Dağcılık Antrenörlerinin Kaygı Düzeyleri İncelemesi <i>Investigation of Distribution Levels of Mountaineering Trainers</i> Nevzat TEZER	1
(AR)	Yapılandırmacı Kuram Perspektifinden Metaforlar ve Analogiler Yoluyla Öğrenme Transferi: Dağcılık-Liderlik Örneği <i>Learning Transfer by Metaphors and Analogies from the Perspective of Constructivist Theory: Mountaineering – Leadership Case</i> Elif BİLGİNOĞLU	9
(AR)	İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Spor Yapma Durumlarına Göre Atılganlık ve Akran Zorbalığı Özelliklerinin İncelenmesi, Bitlis İli Örneği <i>Investigation of the Words of Assertiveness and Peer Bullying According to the Situation of Doing Sports in the Second Level Students in Primary Education, The Case of Bitlis Province</i> Furkan KAZANCI, Büşra Hicran İLCİ	25
(AR)	Sosyal Temsiller Kuramı Bağlamında Dağcılık Metaforuyla İşletmeler ve Yönetim Üzerine Anlam Yaratma <i>Sensemaking on Business and Management with Mountaineering Metaphor in the Context of Social Representation Theory</i> Elif BİLGİNOĞLU	31
(AR)	Bir Boş Zaman Etkinliği Olarak Doğa Sporları Aktivitelerine Katılan Bireylerin Çevresel Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi <i>Investigation of the Levels of Environmental Awareness of The Individuals at the Nature Sports Activities as a Leisure Time Activities</i> Fulya GÖKDAYI, Mehmet DEMİREL	45
(BK)	Bir Dağcı ve Kayakçının Notları Özbay GÜVEN, Mehmet YILDIZ	54

International Journal Mountaineering and Climbing, 2018, 1(1), VI

Editorial (Ed)
Editörden (Ed)

Federasyonumuzun Bilimsel Dergisi Yayın Hayatına Başladı

Türkiye Dağcılık Federasyonu, dağcılık ve tırmanış alanında ülkemizde ve dünyada yapılan bilimsel çalışmaları akademik bir ortamda yayınlamak üzere 2018 yılında *Uluslararası Dağcılık ve Tırmanış Dergisini (IJMC)* yayınlamaya başlamıştır. Dergi makaleler, Türkçe ve İngilizce olarak yayımlanacak olup sosyal, sağlık ve fen bilimleri içerisinde geniş bir yelpazede dağcılık sporu ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaları kabul etmektedir.

Her geçen gün artan teknolojik gelişmeler ile birlikte yoğun çalışma temposu sonucunda insanoğlu kapalı alanlarda daha uzun zaman geçirmeye başlamıştır. Bundan dolayı doğa sporlarına önem verilerek insanların doğayla tanıştırılması önem arz etmektedir. Federasyonumuz dağların korunması, dağlarda yaşayan halkların kültürlerinin korunması ve dağ kaynaklarının doğru kullanılmasına yönelik farkındalığın artması için çalışmalar yürütmektedir. Sürdürülebilir dağcılık konsepti çerçevesinde etkinlikler tüm dünyada ilgi çekmektedir.

Dergimizde yer alan makalelerin ilgili alanda çalışmakta olan akademisyenlere ve doğa sporları ile ilgilenen herkese katkıda bulunmasını dileriz. Bu makaleleri vakitlerini ayırıp dergide yayınlanacak çalışmaları bilimsel açıdan değerlendiren ilk sayımızın hakemlerine de katkılarından dolayı teşekkür ederiz. Dergimizin yayın hazırlama kurulunun değerli üyelerine, dergi çalışanlarına da şükranlarımızı sunarız.

Ersan BAŞAR
Editör

Original Research (AR)
Orijinal Araştırma (AR)

Dağcılık Antrenörlerinin Kaygı Düzeyleri İncelemesi

Nevzat TEZER *

Cumhuriyet University, Sivas, Turkey

Öz

Bu çalışmada, Spielberger Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılarak dağcılık sporu ile aktif olarak ilgilenen antrenörler üzerinde test yapılmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Türkiye Dağcılık Federasyonu antrenörleri oluşturmaktadır. Toplamda 246 antrenör içinden sadece 80 antrenör örneklem grubumuzu oluşturmuştur. Çalışma grubuna, sadece Türkiye Dağcılık Federasyonu antrenörlerinin kullanmış oldukları sosyal medya üzerinden e-posta yolu ile ulaşılmıştır.

Çalışma sonucunda, cinsiyet ve yaş farklılıkları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Antrenörlük kademesi değişkenine göre yapılan değerlendirmede bulunan anlamlı fark $p < 0,001$ düzeyindedir. Bu fark, dağcılık sporunda uzun yıllar geçiren antrenörlerde belirgin bir kaygı düzeyinin olması, dağcılık sporunun doğası gereği riskli durumların çokluğu ve bu sporda edinilen tecrübelerin farklı olmasından kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Verilerin çözümlenmesi SPSS 18,0 paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere ait aritmetik ortalama (X), standart sapma (SS), frekans (N) ve yüzde (%) değerleri alındıktan sonra homojenlik testi yapılmış ve normal dağılım bulunmuştur. Verilerin normal dağılım göstermiş olmasından dolayı parametrik testlerden t -test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ 'dir.

Anahtar Kelimeler: Dağcılık, Antrenör, Kaygı

Assessment Of The Anxiety Levels Of Mountaineering Coaches

Abstract

In this study, The Spielberger Anxiety Scale was used to test the coaches who were actively involved in mountaineering and the results obtained were evaluated. The universe of the research consist of trainers of the Turkish Mountaineering Federation. In our study, our sample group was composed of only 80 from a total of 246 coaches. The working group was reached through e-mail via the social media only that coaches used.

The study showed that there was no significant difference according to gender and age differences. The significant difference found in the evaluation made according to the coefficient of coaching is in the level of $p < 0.001$. The reason for this difference is that there is a significant level of anxiety in the coaches who spend many years in mountaineering sports, and again the nature of mountaineering sports can result from the abundance of risky situations and experience and awareness of them.

The data analysis were carried out by using the SPSS 18.0 package program. The homogeneity test was performed after the arithmetic mean (X), standard deviation (SS), frequency and percent (%) values of the descriptive statistics were taken. Then the normal distribution was found. The t -test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used for parametric tests because of the normal distribution of data. The level of significance is $p < 0.05$.

Keywords: Mountaineering, Trainer, Anxiety

GİRİŞ

Genel anlamda kaygı, insanlarda tehdit edici veya heyecan durumunda ortaya çıkan temel bir duygudur. Kaygı sözcüğünün kökü eski yunanca "anxietas" olup, endişe, korku ve merak gibi anlamlarla ifade edilmektedir. İlk olarak Çiçero tarafından kalıcı, sürekli bir endişe eğilimi ve yatkınlığı" anlamında kullanılmış, baskı boğulma anlamına gelen ve geçici olan (angor) kavramından ayrılmıştır. Kaygı kavramı, psikoloji alanına yüzyılın ilk yarısında girmiş, bu alanda ilk araştırma ve çalışmalar 1940'lı yılların, sonunda yapılmıştır. Ruh bilim alanında kaygı sözcüğünü ilk kullanan ve bunu bir kavram olarak tanımlayarak nedenlerini araştıran Freud olmuştur (Aşçı ve Gökmen, 1995).

Gümüş, 2002 yılında yapmış olduğu çalışmada kaygının, sporcuların davranışlarında doğru karar alma yeteneklerini olumsuz olarak etkileyebileceğini, seviyesi yükseldikçe sporcunun doğru karar alma ve yeteneklerini sergileyebilmekten uzaklaşabileceğini ifade etmiştir. Yine aynı çalışmada aşırı kaygının, sporcuların çok iyi bildikleri ve defalarca antrenmanlarda gerçekleştirdikleri bazı hareketleri unutturabildiği gibi, duygularında karışıklığa yol açıp olumsuz bazı hareketler yapmasını da sağlayabileceği ortaya konulmuştur. 1995 de Aşçı'nın çalışmasında kaygı, psikolojik fizyolojik ve davranışsal tepkilerden oluşan çok yönlü içsel bir özellik olup tehdidin algılanmasıyla artan gerginlik hissi olarak ifade edilmektedir. Örneğin sağlığı, bakımı ve gelişimi yerinde olan çocuğun her an hastalanıp ölmesinden korkan bir annenin duyduğu, kaygıdır (Koptagel, 1984). Korkunun kaynağı belli bir durum iken kaygının kaynağı belirsizdir. Örneğin insanların gece mezarlığın yanından geçerken yaşadıkları durum kaygı olurken bir anda önlerine atlayan kediyle yaşadıkları durum ise korkudur.

Çağımızın modern ve monoton günlük yaşamında kaygı hemen herkesi belirli ölçülerde etkilemektedir. Bu yüzden kaygı tüm insanları ilgilendiren bir konudur. Değişik açılardan ele alındığında kaygı farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır (Özgül, 2003).

Durumluk ve Sürekli Kaygı (Akut Anksiyete-Kronik Anksiyete)

Durumluluk kaygı, kişilerin özel durumlarını tehdit edici olarak yorumlanması sonucu oluşan duygusal tepkidir (Spielberger, 1966). Durumluluk kaygının şiddeti ve süresi, algılanan tehdidin miktarı ve kişinin tehlikeli durum yorumunun kalıcılığı ile ilişkilidir. Sürekli kaygı ise, bireyin kaygı yaşantısına yatkınlığıdır (Özusta, 1995). Durumluk kaygı, belli bir sebepten dolayı ortaya çıkan tehlikeli veya tehdit durumlarında, bireyin gösterdiği heyecansal reaksiyonların ifadesidir. Sürekli kaygı ise, çevresel koşullardan bağımsız olarak bireyin huzursuzluk, vesvese, endişe duyma stres altında kalma aşırı duyarlılık gösterme ve yoğun heyecansal reaksiyonlarda bulunma eğilimi olarak ifade edilebilir. Sürekli kaygı düzeyi yüksek olan bireylerin, başka ortamda (örneğin, bir yarışma öncesi ve sonrasında) daha çabuk ve daha sık durumluk kaygı belirtileri göstereceği ifade edilmektedir (Tiryaki, 2000).

Olumlu ve Olumsuz Kaygı

Olumlu kaygı bireyi toplum içinde önemli konulara gelmeye motive etmekte ve öğrenmeye karşı istekli kılmaktadır. Olumlu kaygı birey tarafından iyi yönetilmediğinde ise ne kadar çaba gösterirse göstereceği başarısız olacağını hissederek, kaygının esiri haline gelecek ve başarabileceğinin daha azını ortaya koyacaktır. Kişinin yaralanma, acı, cezalandırılma, ayrılık, düşkünlük gibi durumlara karşı kendisini hazırlaması kaygının uyarıcı, tedbir alması ve eğer olumsuzluklar yaşanırsa daha kolay atlama koruyucu, başarısız olma endişesi ile daha çok çalışmaya sevk etmesi ise motive edici özelliklerine verilebilecek örneklerdir. Bu özelliklerinden dolayı Allwright ve Bailey (1991) kaygının aslında o kadar da sakınılacak bir duygu olmadığını savunmaktadırlar. Bununla birlikte öğrenme sürecini zorlaştıran ve başarıyı engelleyen olumsuz kaygı ile kişilerin doğal

edimlerinin daha üstünde başarı sağlamalarına neden olan olumlu kaygının ayırt edilmesi gerekir (Scovel, 1978).

Kişiler arası sosyal kaygı

Sosyal kaygı genel nüfus içerisinde yaygın bir problemdir (Beidel, Turner & Dancu, 1982; Schlenker ve Leary, 1982) ve çoğu insan çeşitli sosyal durumlarda bir derece kaygı yaşar (Sanders, 2003). Sosyal kaygıyı diğer kaygılardan ayıran temel özellik, sosyal kaygının gerek "hayali" gerekse "gerçek" sosyal çevrede kişilerarası değerlendirilmesinin varlığından ya da değerlendirilme ihtimalinden kaynaklanmasıdır (Leary, 1983; Leary ve Kowalski, 1995; Schlenker ve Leary, 1982; Sanders, 2003; Türkçapar,1999). Sosyal kaygısı olan insanların kendilerini değerlendirme ihtimallerinin bulunduğu durumlarda küçük düşeceklerine veya utanacaklarına ilişkin güçlü korkuları vardır (McLean, 2001).

Kaygıya neden olan faktörler

Egzersiz psikologları, bir iş değişikliği ya da aileden birinin ölümü, günlük problemler, arabanın bozulması, çalışma arkadaşlarıyla problemler gibi temel yaşam olaylarının stres ve kaygıya neden olduğunu fiziksel ve zihin sağlığını etkilediğini vurgulamışlardır (Akandere, 1997). Örneğin alışlagelmiş durumun ortadan kalktığına, bir sınava hazırlanmadan girdiğimizde, önem verdiğimiz bir fikirle davranış arasında çelişki olduğunda, gelecekte ne olacağını bilmediğimiz zamanlar kaygı duyarız. Kaygıya neden olan iç ve dış faktörler ise sorumluluk, yükselme hırısı, öfke, eleştiri, bilgi üstünlüğü, çevre kirliliği, ailede hastalık, sigara, alkol, şişmanlık ve az uyku olarak sıralanabilir (Akandere, 1997).

Kaygının nasıl oluştuğu birey tarafından bilinmez, fakat kaygı yaşantısı bireyin farkına vardığı ve varlığından hoşlanmadığı bir duygudur (Kırkpınar, 1995). Kaygı durumunda vücutta bazı fizyolojik değişiklikler görülür bunlar: Baş ağrısı, sinirlilik, sırt ağrısı, kramp, avuç içinde terleme, Nefes almada zorluk, eklem ağrısı, hazımsızlık, gastrit, yorgunluk gibi belirtilerdir.

Kaygının spor üzerindeki etkileri birçok araştırmacı tarafından değişik boyutlarıyla incelenmiştir. Sporcuların psikolojik boyutuyla ilgili yapılan araştırmalar ilerledikçe, sporun salt fiziksel eylemlerden oluşan bir olgu olmadığı, bireyin psikolojisi ile bütünleşen "psikososyal ve fizyolojik bir olgu olduğu ortaya çıkmıştır (Gündüz, 1992).

Sportif kaygı evrensel bir karaktere sahip olup bütün sporlarda olumlu ve olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Sportif performansta kaygı, sporcuların uyum yeteneklerini, konsantrasyonlarını, koordinasyon ve dengeli karar vermelerini, özgüven ve değerliliklerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu etkiler sporcuların maksimum kuvvet, sürat, esneklik ve üst düzey dayanıklılık gibi performanslarını ortaya koymalarını sağlayan özelliklerde kendisini gösterebilir. Spor bilimlerinde yapılan çalışmalara bakıldığında, egzersiz ve egzersizi etkileyen psikolojik etmenlerin yanı sıra, sporcular ve sporcular üzerinde uygulanan antrenman etkileri araştırılırken bu sporcuları eğiten ve antrenman yöntemlerini tasarlayan antrenörler üzerinde çok sık çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu anlamda, bu çalışmada dağcılık sporu ile aktif olarak ilgilenen antrenörler üzerinde Spielberger Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılarak test yapılması ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma kesitsel, nedensel karşılaştırma türünde yapılan bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye Dağcılık Federasyonu antrenörleri oluşturmaktadır. Toplamda 246 antrenör içinden çalışmamıza katılan 80 antrenör örneklem grubumuzu oluşturmaktadır. Çalışma grubu uygulama safhasında sosyal medya üzerinden sadece antrenörlerin iletişimini sağlayan gruba, e-posta yolu ile ulaşılmış, ankete cevap veren antrenörler ile oluşmuş olan bu sayı aynı zamanda çalışmanın sınırlılıklarını belirlemiştir.

Veri Toplama Araçları

Spielberger Sürekli Kaygı Ölçeği

Durumluk ve sürekli kaygı seviyeleri ayrı ayrı saptamak amacıyla Spielberger ve arkadaşları tarafından 1970'de geliştirilmiş olan durumluk sürekli kaygı envanteri, Spielberger'in iki faktörlü kaygı kuramından kaynaklanmıştır. Durumluk sürekli kaygı ölçeği kısa ifadelerden oluşan bir öz değerlendirme (self-evaluation) anketidir. Başlangıçta normal yetişkinlerde kaygıyı araştırma amacıyla geliştirilmiş olan bu ölçeğin, 10 yıllık denemeler sonucunda psikologları envanterin tüm gençlere ve yetişkinlere uygulanabileceği sonucuna götürmüştür. Ölçeklerin cevaplandırılması sırasında bir zaman kısıtlaması yoktur. Ancak her ölçek 10 dakikada cevaplandırılabilir. Eğitim düzeyi düşük olanlar ya da duygusal bozukluğu olanlar için süre bir miktar uzayabilir. Bireylerin ölçek sorularını çekinmeden, samimi ve savunmasız bir tarzda cevaplandırılmasını kolaylaştırmak için test yapımcıları envanterin başlığında kaygı sözcüğünü kullanmamışlar; envantere "Kendini (öz) Değerlendirme Anketi" demişlerdir. Bu nedenle, uygulama sırasında kaygı sözcüğünün kullanılmamasına özen göstermişlerdir. Ölçekte iki tür ifade bulunur. Bunlara doğrudan ya da düz (direct) ve tersine dönmüş (inverse) ifadeler diyebiliriz. Doğrudan ifadeler, olumsuz duyguları; tersine dönmüş ifadeler ise olumlu duyguları dille getirir. Bu ikinci tür ifadeler puanlanırken 1 ağırlık değerinde olanlar 4'e, 4 ağırlık değerindekiler ise 1'e dönüşür. Doğrudan ifadelerde 4 değerindeki cevaplar kaygının yüksek olduğunu gösterir. Tersine dönmüş ifadelerde ise, 1 değerindeki cevaplar yüksek kaygıyı, 4 değerindekiler düşük kaygıyı gösterir. Örneğin "huzursuzum" ifadesi doğrudan "kendimi sakin hissediyorum" ifadesi de tersine dönmüş ifade olarak algılanmalıdır. Sürekli kaygı ölçeğinde tersine dönmüş ifadelerin sayısı toplamda yedidir ve bunlar sırası ile 1, 6, 7, 10, 13, 16 ve 19. maddelerdir.

Verilerin çözümlenmesi SPSS 18,0 paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere ait aritmetik ortalama (X), standart sapma (SS), frekans (N) ve yüzde (%) değerleri verilmiştir. Homojenlik testi yapılmış ve normal dağılım bulunmuştur. Verilerin normal dağılım göstermiş olmasından dolayı parametrik testlerden t-test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ 'dir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmada 70 erkek ve 10 kadın olmak üzere toplamda 80 dağcılık antrenörü üzerinde anket uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilme aşamasında cinsiyet, antrenörlük kademesi ve yaş değişkeni değerlendirmeye alınmış, elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

	N	%
kadın	10	12,5
erkek	70	87,5
toplam	80	100,0

Örneklem grubunun %12,5'i kadın antrenörler, %87,5'i de erkek antrenörler tarafından oluşmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Antrenörlük Kademesi Değişkenine Göre Dağılımları

	N	%
1.Kademe	21	26,3
2.Kademe	48	60,0
3.Kademe	6	7,5
4.Kademe	5	6,3
toplam	80	100,0

Örneklem grubunun %26,3'ü 1. Kademe antrenörler, %60,0'i 2. kademe antrenörler %7,5'i 3. Kademe antrenörler %6,3'ü 4. Kademe antrenörler tarafından oluşmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Dağılımları

	N	%
21-27 Yaş	3	3,8
28-32 Yaş	6	7,5
33-37 Yaş	12	15,0
38 Yaş ve üzeri	59	73,8
toplam	80	100,0

Örneklem grubunun %3,8'i 21-27 yaş aralığında, %7,5'i 28-32 yaş aralığında %15,0'i 33-37yaş aralığında %73,8'i 38 ve üzeri yaş aralığındadır.

Tablo 4. Cinsiyet Faktörüne Göre Kaygı Puanları Karşılaştırması

	N	X	SS	F	p
Kadın	10	35,10	7,666	,670	,407
Erkek	70	37,07	6,897		

Cinsiyet faktörüne göre kaygı puanları karşılaştırılmasında yapılan bağımsız t-test sonuçlarına bakıldığında, istatistiki açıdan anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Güner ve Bener (2011) yaptıkları bir çalışmada antrenörlerin kişilik özelliklerinde cinsiyete göre farklılık tespit etmiş, kadın antrenörleri erkek antrenörlerden daha fazla nörotik bulmuştur. Çalışmalarının sonunda bulgularının kadınların doğası gereği daha duygusal ve hassas bir yapıya sahip olmalarından; bu yapının kaygı ve endişeye kapılmaya daha yatkın olmasından kaynaklandığını söylemişlerdir.

Çalışmamızda her ne kadar cinsiyetler arasında anlamlı bir fark çıkmasa da ortalama değerler incelendiğinde her iki cinsiyet içinde ortanca değere yakın bir değer görülmesi, belirli bir düzeyde kaygının olduğu şeklinde yorumlanabilir. Buradan yola çıkarak dağcılık sporunun doğası gereği riskli durumların çokluğundan dolayı belirgin bir kaygı durumundan bahsedebiliriz.

Tablo 5. Antrenörlük Kademesi Faktörüne Göre Kaygı Puanları Karşılaştırması

	N	X	SS	F	p
1.Kademe	21	32,67	6,606	7,755	,000*
2.Kademe	48	32,67	5,884		
3.Kademe	6	37,13	2,429		
4.Kademe	5	41,50	10,183		

* $p < 0,001$

Antrenörlük Kademesi faktörüne göre kaygı puanları karşılaştırılmasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, istatistiki açıdan 0,001 düzeyinde anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bu farkın kaynağının tespiti için Tukey-hsd analizi yapılarak sonuçlar tablo halinde verilmiştir.

Tablo 6. Farkın Kaynağının Tespiti için Yapılan Tukey-hsd Analizi

(I) Ölçüm	(J) Ölçüm	Ortalama Farkı (I-J)	Std. Hata	Sig.(a)
1.Kademe	2.Kademe	-4,458(*)	1,628	,038
	3.Kademe	-8,833(*)	2,881	,016
	4.Kademe	-13,133(*)	3,097	,000
2.Kademe	1.Kademe	4,458(*)	1,628	,038
	3.Kademe	-4,375	2,695	,372
	4.Kademe	-8,675(*)	2,925	,021
3.Kademe	1.Kademe	8,833(*)	2,881	,016
	2.Kademe	4,375	2,695	,372
	4.Kademe	-4,300	3,769	,666
4.Kademe	1.Kademe	13,133(*)	3,097	,000
	2.Kademe	8,675(*)	2,925	,021
	3.Kademe	4,300	3,769	,666

***p<0,05**

Farkın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey-hsd analiz tablosunda görüldüğü gibi 1 ile 2, 3 ve 4. kademeler arasında, 2 ile 1 ve 4. kademe arasında, 3 ile 1. kademe arasında, 4 ile 1 ve 2. kademe arasında fark çıkmıştır.

Antrenörlük kademesi değişkenine göre değerlendirme yaptığımızda üst kademe antrenörlük için uzun yıllar sporun içerisinde olunması gerekliliğine paralel olarak spor yapma yılından bahsedebiliriz. Bununla birlikte spor yapma yılı arttıkça kaygı düzeyinin de arttığı tespit edilmiştir. Sporcular üzerinde çalışma yapan Ögüt (2004) yapmış olduğu çalışmada takım sporlarında spor yapma yılı ile kaygı düzeyi arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

Dağcılık sporunda uzun yıllar geçiren antrenörlerde belirgin bir kaygı düzeyinin olması beklenen durumdur. Dağcılık antrenörleri eğitim sürecinde diğer spor dallarına göre riskli durumlarla çok daha fazla karşı karşıya kalırlar. Yaş ve tecrübeleri de katıldığında kaygı durumlarının artıyor olması doğaldır. Bu da kaygı düzeylerinin alt kademe antrenörlerden daha yüksek olması sonucunu anlamlı kılar.

Tablo 7. Yaş Faktörüne Göre Kaygı Puanları Karşılaştırması

	N	X	SS	F	p
21-27yaş	3	36,00	5,292	,647	,587
28-32yaş	6	33,67	5,046		
33-37yaş	12	35,75	7,677		
38yaş	59	37,41	7,093		

Yaş faktörüne göre kaygı puanları karşılaştırılmasında yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, birbirine yakın yaş guruplarında istatistiki açıdan anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Fakat ortalama değerler incelendiğinde her yaş grubunun ortanca değere yakın bir değerde görülmesi, yine belirli bir düzeyde kaygının olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak Türkiye Dağcılık Federasyonunun antrenörlerine uygulanan bu çalışmada, antrenörlerin yaş ve cinsiyetleri kategorilerine göre alınan sonuçta kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Antrenörlük kademeleri göz önüne alındığında, kademe düzeyi arttıkça kaygı düzeylerinde de artış olduğu gözlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda destek olan yüksek lisans tez danışmanım ve ip arkadaşım Dr.Öğr. Üyesi Emrah AYKORA'ya teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

Akandere, M. (1997). "Üniversite Gençliğinde Görülen Kaygının Giderilmesinde Sporun Etkisi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Aşçı, H. (1995). Bayan Hentbolcularda Yarışma Kaygısı, Spor Deneyimi ve Atletik Yeterlilik İlişkisi, Spor Bilimleri Dergisi, Sayı 6, 1995, s.39

Aşçı, H., Gökmen, H. (1995). Bayan Hentbolcularda Yarışma kaygısı (İlinois), Başarı, Spor Deneyimi ve Atletik Yeterlilik İlişkisi. Spor Bilimleri Dergi, (6)ı 38.

Beidel, D. C., Turner, S. M., & Dancu, C.V. (1982). Physiological, cognitive and behavior aspects of social anxiety. Behaviour research and therapy, 23(2), 109-117.

Dolaşır, S. (2006). Antrenörlük Etiği ve İlkeleri, Gazi Kitapevi, Baran Ofset: Ankara.

Gümüş, M. (2002). Profesyonel Futbol Takımlarında Puan Sıralamasına Göre Durumluk Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Güner, G., Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi algılama biçimleri. TSA Dergisi, 15(3): 157-171

Koptagel, G. (1984). Tıpsal Psikoloji, Beta Basım, Yayım, Dağıtım, İstanbul, s.126

Güvendi, B., Türksoy, A., Keskin, N., Altıncı, E. & Şahin, S. (2016). Antrenörlerin Mesleki Etik İlkelerine Uyuma Düzeyleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi, Sayı: 7

Kırkpınar, İ. (1995). "Anksiyete bozukluklarının etyolojisi" Anksiyete Monografı serisi 2, Hekimler yayın birliği 55-96.

Leary, M. L. (1983). Social anxiousness: the construct and its measurement. Journal Of Personality Assessment, 47(1), 66-75.

Leary, M. R., Kowalski, R. M. (1995). Social anxiety. New York: The Guilford Press.

McLean, Peter, D. (2001). Anxiety Disorders in Adults: An Evidence-Based Approach to Psychological Treatment. Cary, NC, USA: Oxford University Press.

Gündüz, N. (1992). "Bazı Orta Öğretim Kurumlarındaki Sporcu Öğrencilerin Sportif Başarıları ile Kaygı Durumları Arasındaki İlişkinin Araştırılması", Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:1, İzmir.

Özgül, F. (2003). Beden Eğitim ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinde Durumluluk ve Sürekli Kaygı düzeyleri. Yüksek Lisans. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 5.

Özusta, G. (1995). Çocuklar İçin Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Uyarlama Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10, 32-44.

Sanders, D. J. (2003). *Counselling for Anxiety Problems (Second Edition)*. London, GBR Sage Publications, Incorporated.

Scovel T. (1978). "The Effect of Affect on Foreign Language Learning A Review of the Anxiety Research". *Language Learning*, 28 (1)ı 129-142.

Tiryaki, Ş. (2000). *Spor psikolojisi*, Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara.

Original Research (AR)
Orijinal Araştırma (AR)

Yapılandırmacı Kuram Perspektifinden Metaforlar ve Analogiler Yoluyla Öğrenme Transferi: Dağcılık-Liderlik Örneği

Elif Bilginoğlu *

Istanbul, Turkey

Öz

Bu çalışma, liderlik üzerine bir metafor ve analogi olarak dağcılığı ele alan araştırmalara dair bir literatür taramasını içermekte ve yapılandırmacı kuram perspektifinden metaforlar ve analogiler yoluyla öğrenme transferinin önemine işaret etmektedir. Bu doğrultuda ilk olarak yapılandırmacı öğrenme kuramı ve öğrenme transferi ana hatlarıyla ele alınmış ve daha sonra öğrenmede metafor ve analogilerin kullanımı açıklanmıştır. Yapılandırmacı kuram perspektifiyle analogiler ve metaforlar yoluyla öğrenme transferinin ele alındığı bölümü, bir liderlik analogisi ve metaforu olarak literatürde dağcılık ve dağ tırmanışlarının ne şekilde yer aldığına dair bölüm izlemektedir. Çalışma sonunda liderler ve örgütler için uygulama ve araştırma konuları üzerine öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, dağcılık, yapılandırmacı kuram, metafor ve analogi, öğrenme transferi

Learning Transfer by Metaphors and Analogies from the Perspective of Constructivist Theory: Mountaineering – Leadership Case

Abstract

This paper includes a literature review of the research on mountaineering as a metaphor and analogy on leadership, and points out to the importance of learning transfer through metaphors and analogies from the perspective of constructivist theory. In this respect, first, constructivist learning theory and learning transfer are explained. In the next two sections, the use of metaphors and analogies in learning is explained and how mountaineering and mountain climbing is handled as a leadership analogy and metaphor in the literature is determined. At the end of the paper, practical implications for leaders and organizations are suggested.

Keywords: Leadership, mountaineering, constructivist theory, metaphor and analogy, learning transfer.

GİRİŞ

Felsefeciler, metafor ve analoginin 20. yüzyılın ortalarından bu yana tüm söylemlere nüfuz ettiğini, bunun yanı sıra insan düşüncesi ve zihinsel sıçramalar için temel oluşturduğunu kabul etmektedirler (Aubusson vd., 2006: 1). Metaforlar ve analogiler, aynı zamanda bilimin de bileşen unsurları olabilirler (Stepan, 1986: 267). Bilim insanları dünyayı metaforik olarak görmektedirler. Ve bunu araştırma konularına dair algılarını filtreleyen ve şekillendiren dil ve kavramlar aracılığıyla ve araştırmalarının çerçevelerini geliştirmek için açıkça ya da örtük olarak seçtikleri spesifik metaforlar aracılığıyla yapmaktadırlar (Morgan, 1980: 611).

Metaforların sosyal bilimler ve örgüt kuramı çerçevesinde olguları anlamada da önemli bir yeri vardır. Örgüt kuramındaki metaforlar önemli ölçüde diğer disiplinlerden ödünç alınmaktadır (Leblebici, 2008: 358).

Örgütlere sembolik veya kültürel bakış açısının ortaya çıkışıyla birlikte metaforlar gibi bazı dilbilimsel kavramlar da mitler, destanlar, semboller, törenler, inançlar ve değerler gibi antropolojik kavramların yanı sıra büyük ilgi görmeye başlamış ve böylece metaforlar örgütsel çalışmalarda yaygın bir konu haline gelmişlerdir. Orijinal olarak dildeki süslemelere sebep olan edebi bir konu olarak incelenmekle birlikte, metaforlar kullanılarak örgütler tüm bir topluluğu ve onun üyeliğini birleştiren kültürel gerçeklikler olarak analiz edilmektedirler. Metaforlar örgütsel yaşamı nasıl anladığımızla ilgili bilgi sağlamak konusundaki analizlerde farklı seviyelerde kullanılmaktadırlar (Putnam vd., 1996: 377; Şimşek, 1997: 283).

Bu çalışma, liderlik üzerine bir metafor ve analogi olarak dağcılığı ele alan araştırmalara dair bir literatür taramasını içermektedir. İnsanoğlunun dağlara duyduğu ilgi ve tırmanma konusundaki merak çok eskilere dayanmaktadır. Eski çağlarda, insanlar, ulaşamadıkları dağların çetin zirvelerine tanrılarını ve ilahlarını oturtmuşlardır. Günümüzde dağcılık denince akla genellikle yüksek irtifa tırmanışları gelmekte, günlerce süren kamplarla zirveye ulaşmaya çalışan dağcılar zihinde canlanmakta (Vatansever, 2003) ve dağda yapılan her şeyin dağcılık olduğuna inanılmaktadır. Ancak dağcılık “teknik bilgi, teknik beceri, teknik malzeme, fiziksel ve mental performansın her türlü koşulda ve durumda, karda, buzda, buzulda, kayada uygulanarak dağların zirvelerine ve/veya tanımlanmış bir noktasına ulaşmak için yapılan tırmanış sporu” şeklinde tanımlanmaktadır (Ardahan, 2012). Dağlara tırmanmanın amacı sadece riske girmek, tehlike duygusunu yaşamak, adrenalini yükseltmek ve spor yapmış olmak değil; aynı zamanda yaşam tecrübesini derinleştirmek ve zenginleştirmenin yanı sıra kişinin kendi içine ve çevresine farklı açılardan bakabilmesini sağlamaktır (Mahruki, 2014: 46).

Dağcılık, kişilerin içsel anlamda güçlenmeleri için bir okul gibidir (Evola, 1998: vi). Günümüzde liderlerin hem davranışsal, hem de bilişsel anlamda karmaşık çeşitli öğrenme süreçlerinden geçmeleri gerekmektedir (Karaevli ve Hall, 2006). Liderlik hazırlık programlarında, liderlik kimliği gelişimi ya da öğrenenin bir lider olarak ya da liderlik bağlamında farkındalığı konuları üzerinde durulmamaktadır. Yaşanmış liderlik ve eğitim deneyimlerinin eksikliği sebebiyle, liderlik konusunun sıradan liderlik gelişimi programlarıyla anlaşılması zor olabilir (Komives vd., 2005). Bu çalışmada yapılandırmacı kuram perspektifinden metaforlar ve analogiler yoluyla öğrenme transferinin önemine işaret edilerek bir metafor ve analogi olarak dağcılık üzerinden liderlik konusunda öğrenme transferi ele alınmaktadır.

Konuyu tam olarak açıklayabilmek için önce yapılandırmacı öğrenme kuramı üzerinde durularak, bunun liderliğe yansımaları ele alınmaya çalışılacaktır.

Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı

Geleneksel eğitim anlayışını biçimlendiren felsefe, pozitivistdir. Pozitivism, araştırmalarını olgulara, gerçeklere dayanan, fizikötesi açıklamaları kuramsal olarak olanaksız gören; deneye denetlenmeyen soruları sözde soru olarak niteleyen bir felsefe doğrultusudur. Pozitivism öncelikle, modern bilimi ve bilimsel yöntemi yani deneyi ve gözlemi önemseyen bir düşünce sistemidir. Ancak geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygınlık kazanan yeni paradigma, bilginin keşfedilmeyip yorumlandığını; ortaya çıkarılmayıp oluşturulduğunu yani kişi tarafından yapılandırıldığını ileri sürmektedir. Bu anlayış bilginin kişinin kendi deneyimleri, gözlemleri, yorumları ve mantıksal düşünceleri sonucunda oluştuğunu yani kişiye ait olduğunu ve bu yüzden de ona ait izler taşıdığını savunmaktadır (Özden, 2011: 54; Russ, 2011).

Öğrenenin, bilgiyi bireysel ve sosyal olarak kendisinin oluşturduğunu kabul eden yapılandırmacı görüş, üretici öğrenme, keşfederek öğrenme ve duruma bağlı öğrenme gibi kuramların bir araya gelmesiyle oluşan bir görüş olup son yıllarda eğitim uygulamalarını en çok uygulayan felsefelerden biri olmuştur (Durmuşçelebi ve Abbak, 2017: 242; Özden, 2011: 54). Yapılandırmacı kuram öğrenmeyi, öğrenenin çevresinden bilgi edindiği ve önceki bilgi ve deneyimlerine dayanarak bireysel yorumlama ve anlamlandırmaları yapılandırdığı bir süreç olarak görmektedir (Driver ve Bell, 1986). Öğrenmede bireyin yaşantısı, kültürel, sosyal çevresi ve dil etkilidir. Bilgi kesin değildir; koşullardan etkilenir (Akinoğlu, 2012: 153). Yapılandırmacılık, çevre ile insan beyni arasında güçlü bir bağ kurmadır (Karadağ ve Korkmaz 2007: 41). Yapılandırmacı kurama göre birey, kendi öğrenmesini bir bina inşa edermiş gibi, tuğlaları birbiri üzerine kurarak oluşturmaktadır. “Bireylerin kendi öğrenme süreçlerinin yöneticisi olduğu ve ön bilgileri ile yeni bilgileri arasında köprüler kurarak öğrendiği görüşünü temel alan bir öğrenme kuramı” olan yapılandırmacılık (Altun ve Çolak, 2011: 56-57) anlama ya da bilmeye nasıl ulaşıldığıyla ilgili felsefi bir bakış olarak görülebilir (Savery ve Duffy, 1995: 31).

Her ne kadar çoğu taraftarı tarafından aktif “bilen” ve aktif “bilme” etiketleri tercih edilecek olsa da, yapısalcılık, aktif bir “mucit” ve aktif “öğrenen”in bir kuramıdır. Birçok yapılandırmacı, bilginin bilenden bağımsız var olduğu ve öğrenenlerin belli şeylerden biraz ya da çokça sahip olacakları ya da hiç sahip olamayacakları ama asla tamamına sahip olamayacakları harici bir emtia olduğu fikrini reddeder. Bu yapılandırmacılar için bilgi, gerçeğin doğal olarak içinde bulunan somut bir hali değildir ve bilenden bağımsız olarak var olan nesnel bir dünyayı yansıtmamaktadır. Bu anlamda ve bu yapılandırmacılar için asla her bir kişinin dışında var olan bağımsız bir bilgi takımı ve bilgi kaynağı yoktur, sadece her insanın içinde icat ettiği ve içinde yer alan kişisel olarak icat edilmiş bilgi olabilir (Stahl, 1995: 14-15).

Öğrenme Transferi

Öğrenme transferi, öğrenme psikolojisinin en önemli konusu kabul edilmektedir. Hemen hemen tüm eğitim ve öğretim programları, insanların, öğrendiklerini bir durumdan diğerine transfer etme becerisine sahip oldukları temel dayanağı üzerine inşa edilmiştir (Deese, 1958: 214). Öğrenme transferi öğrenmenin en genel olgularından biridir ve etkili aracılığıyla, hemen hemen tüm öğrenilen davranışlar karmaşık yollarla birbirleriyle ilişkilidirler (McGeoch ve Irion’dan akt. Fleisman, 1987: xi). Öğrenme, düşünme ve problem çözmenin temelini oluşturan öğrenme transferi, yeni bir şey öğrenirken daha önceki öğrenimlerin kullanılması ve bu öğrenimin benzer ve yeni durumlarda uygulanmasıdır (Haskell, 2001: xiii). Bir anlamda tüm öğrenmeler bir miktar transfer gerektirmektedir. Öğrenmenin gerçekleştiğini söylemek, kişinin bu öğrenmeyi daha sonra gösterebileceği anlamına gelmektedir (Perkins ve Salomon, 1996: 423). Eğitimcilerin temel bir varsayımı olan öğrenme transferi, öğrenilen şeyin belli bir zaman aralığı süresince tutulacağı ya da hatırlanacağını ve uygun durumlarda kullanılacağını ileri sürmektedir (Ripple ve Drinkwater, 1982: 1947). Gerçek transfer, insanlar bir bağlamda öğrendikleri şeyleri anlamlı olarak farklı bir bağlama taşıdıklarında gerçekleşmektedir (Fogarty vd., 1992: x).

Öğrenmede Metafor ve Analojilerin Kullanımı

Analoji kavram, ilke ve formüller arasındaki bazı yönlerin birbirine benzemesidir. Daha kesin bir dille analogi, bu kavram, ilke ve formüllerin benzer özellikleri arasında yapılan bir haritalamadır (Glynn vd., 1989: 383). Metafor ise herhangi bir olayın, olgunun ve/veya kavramın başka bir kavram ya da ifade aracılığıyla anlaşılması ya da deneyimlenmesi

olarak tanımlanmaktadır (Lakoff ve Johnson, 1980). Birbirlerinden farklı kavramlar olmakla birlikte (Duit, 1991: 653; Glynn vd., 1989: 383) metafor ve analogi terimleri pek çok çalışmada birbirleri yerine kullanılmaktadırlar (Aubusson vd., 2006: 2; Stepan, 1986: 261; Thomas, 2006: 107).

Hem analogiler, hem de metaforlar karşılaştırmaları ifade etmekte ve benzerlikleri vurgulamakta fakat bunu farklı Őekillerde yapmaktadırlar. Analogiler iki alanın yapılarını açıkça karşılaştırmakta ve yapıların parçalarının kimliğini işaret etmekteyken, metaforlar bu iki alanda rtuşmeyen özellikler veya ilişkisel nitelikleri vurgulayarak rtuş olarak karşılaştırmaktadırlar (Duit, 1991: 651).

Analogiler, bilinmeyen bilgilerin öğretilmesinde öğrenilen bilgilerden yararlanılarak benzetmeler yaparak (Şaşmaz ren vd., 2010: 35) ğrenme sürecinde yeni bilgiyi daha somut hale getirmekte ve imgelemesini kolaylaştırmaktadırlar (Lawson, 1993: 1214; Shapiro, 1985: 2). Böylece bir öğrenme yöntemi olarak, temelde yeni olan ve bilinen arasında anlamlı benzerlikler inşa etmektedir. Metaforlar ise öğrenmede bir ölçüde hayal gücü sağlamakta ve soyut fikirlerin görselleştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu yüzden, analogiler ve metaforlar yapılandırmacı öğrenme yaklaşımında önemli bir yer tutmaktadırlar (Duit, 1991: 652; Kesercioğlu vd., 2004: 36).

Yapılandırmacı Kuram Perspektifiyle Analogiler ve Metaforlar Yoluyla ğrenme Transferi

ğrenme transferi, bir ortamda ya da bir amaç için öğrenilen bilginin bir diğer ortam ya da amaca uygulanmasına olanak sağlamaktadır (Gagne vd., 1993: 235; Wang ve Yang, 2011: 513). Yapılandırmacı ğrenme kuramına göre öğrenen yeni bilgilere son derece açıktır ve kazandığı bilgileri eski bilgileri ile karşılaştırarak zihninde yeniden yapılandırır ve böylece etrafındaki dünyayı daha iyi anlamaya başlar (Karadağ ve Korkmaz, 2007: 44). Bir çok araştırıcı öğrenme transferini öğrenenin öğrendiklerini kişisel olarak nasıl entegre edip uygulayabildiğine bağlı olarak yapılandırmacı bir bakış açısıyla değerlendirmiştir (Sibthorp vd., 2009: 86). Bu yüzden öğrenme transferi üzerine yapılan araştırmaların amacının bilginin esnek bir Şekilde uygulanabilirliği konusunu ele alan yapılandırmacı yaklaşımların amacı ile aynı olduğu söylenbilir (Prenzel ve Mandl, 1991: 316). Yapılandırmacı ğrenmenin ilkeleri, yetişkinlere yönelik öğrenme yaklaşımları bağlamında da önemlidirler ve öğrenme transferi adına önemli etkilere sahiptirler (Kirwan, 2009: 9).

Daha önce öğrenilen bilgilerle yeni bilgiler arasında kurulan bir köprü olan analogilerde (Kesercioğlu vd., 2004: 37) genellikle öğrenilmesi planlanan kavram, olay, ilke veya olgu "hedef", bu süreçte benzetme yapılan yani bilinen kavram, olay, ilke veya olgu ise "kaynak" olarak adlandırılmaktadır (Şaşmaz ren vd., 2011: 33). Analogi örneğini genişletmek ve aynı zamanda kavramsal zorlukların üstesinden gelebilmek için kaynak ve hedef arasında köprü kurma sürecinde analogik düşünme becerilerinin kullanılması önerilmektedir (Clement, 1987). Analogiler ve metaforlar öğrenenlerin bilgileri zihinlerinde anlamlı bütünler halinde oluştırmalarında kullanılan yararlı ve etkili araçlardır (Dawson ve Hautanen, 2017; English, 1997; Harrison ve Treagust, 2006; Wormeli, 2009). İnsan zekâsında bilgi aktarımı incelendiğinde, alanlar arasında düşük düzeyli ilişki söz konusu olduğunda kişilerin öğrenme aktarımını tercih etmedikleri, yüksek düzeyli yani yapısal benzerlikler söz konusu olduğunda öğrenme görevleri birbirleriyle ilgisiz grndklerinde bile, st düzey benzerlikleri analiz ederek, farklı alanlar arasında analogiler yapabildikleri görülmektedir. Bu yapısal benzerliklerin anlaşılması, bu alanlara özgü detayların anlamını öldürerek bu soyut terimler arasında eşleştirme yapılmasına yardımcı olmaktadır.

Eşleştirme iki alanın düşük düzey gerçek benzerlikleri yerine, yüksek düzey yapısal bağlılıklarına dayandırılmaktadır (Wang ve Yang, 2011: 513).

Bir Liderlik Analjisi ve Metaforu Olarak Dağcılık

Liderlik, yeryüzünde en çok gözlemlenen ve en az anlaşılan olgudur (Burns, 1978: 2). Liderliğin stratejik düşünme, kararlı eylem, kişisel doğruluk ve diğer değerli nitelikleri gerektirdiği bilinen bir gerçektir. Bu soyut kavramların uygulamaya dönüştürülmeleri genellikle zor bir süreç olup liderliği kapsayanlar kadar gerçekliğe dönüşmekte olan az sayıda davranışsal kavram söz konusudur (Useem, 2001: 51).

Fiziksel ve ruhsal olarak kişiye sınırlarını gösteren, kendi zihniyle mücadele etmesini sağlayan bir yandan da hayatın ve dünyanın gerçekliğini tanıtan bir spor olan dağcılığın (Tokuşoğlu, 2013) eğitim anlamında yüksek bir değeri vardır (Korenjak, 2017: 200; Mummery, 2003: 229). Dağlar ya da dağ tırmanışları üzerine yazılmış olan kitaplar liderlik konusunda ilham almak için en ideal örnekleri oluşturmaktadır. Dağcılık üzerine olan kitaplarda yer alan yoğun çatışma ve zafer, sebep ve sonuç hikâyeleri, aynı bilimsel araştırmalar gibi haftalar ve aylar boyunca ölçülmüş olup, erişilebilir ve kolay aktarılabilir derslere neden olmaktadır (Barker, 2003). Yüzyıllar boyunca doğal, felsefi ve bilimsel gerçekler üreten yerler olan dağlar (Heggie, 2016: 813) ve dağcılık pek çok kaynakta liderlik adına bir analogi ya da metafor olarak kullanılmaktadır (Barker, 2003; Bernbaum, 2003; Bonington, 2000; Carrick, 2014; Chua, 2017; Collins, 2013; Eaton, 2017; Gallagher, 2015; Gans, 2011; Green, 2011; Jamae, 2016; Iyer, 2013; Kanengieter ve Rajagopal-Durbin, 2012; Kouzes ve Posner, 2000; Levine, 2014; Lee, 2017; Menon, 2001; Peacock, 2017; Shaw, 2017; Strodel, 2014; Useem, 2001; von der Linden, 2014; von Stiegel ve Smith, 2011; Warner ve Schmincke, 2009; Zimmerman, 2004). Bilim metaforları ve analogileri öğrenenlerin özellikle soyut ya da direkt olarak deneyimlenmesi zor olan önemli kavramlara dair anlamalarının gelişmesine yardımcı olacak etkili araçlar olabilirler (Putnam vd., 1996: 377; Ritchie vd., 2006: 144). Liderlik konusunda alışlagelmiş dağ tırmanış metaforları daha çok bir hedefe ulaşmaya odaklanmışken, dünyadaki dağların sahip oldukları anlamlılıklar göz önüne alınarak, bu alan genişletilebilir. Doğanın en yüksek ve en göze çarpan özellikleri olarak dağlar, insanların en yüksek ve en merkezi değerleri ve tutkularıyla ilişkilendirilebilmekte ve onlara en derinden en çok ilham vererek onları en çok motive eden şeyleri açığa çıkartmaktadır (Bernbaum, 2008). Kişiler, dağlarda hayatı günlük rutinlerindekiinden çok daha yoğun bir şekilde deneyimlerken, bir yandan da hayattan çok daha fazla keyif alabilirler (Korenjak, 2017: 179).

Bir dağ tırmanışı öncesinde aylar boyu süren titiz bir planlama ve fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal olarak dikkatli bir hazırlık süreci söz konusudur. Kişinin kendinin ve diğer dağcıların daha önceki tecrübelerinden elde edilen ipuçları ile uygun ve gerekli ekipmanın sağlandığından ve dağa giderken kişinin yanına alacaklarının tam bir listesinin oluşturulduğundan emin olmak için kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır. Yapılan düzenli antremanlarla, kişi bir yandan fiziksel olarak hazırlanırken, bir yandan da uzun süren tırmanışa dayanmak konusunda gereken zihinsel ve duygusal kapasiteyi de sağlamaktadır (Chua, 2017; Fındık, 2013). Günümüz hızlı tempolu iş dünyasında, hazırlık, örgütsel başarı ve örgütsel liderliğin temel ve hayati bir işlevini oluşturmaktadır. Başarılı liderlik, pazarda rakiplerin rekabet avantajı elde etmediğinden emin olmak için yeterli ivmeyi elde etme ve sürdürme yeteneğine sahip olmayı gerektirmektedir. Yani liderler bir yandan mevcut durumu korurlarken, bir yandan da ciddi bir hazırlık yaparak geleceğe hazırlanmalıdırlar. Liderlerin uğradıkları başarısızlıklar, sıklıkla herhangi bir hazırlığa sahip olmamalarından ileri gelmekteyken, örgüt olarak kaırılan fırsatlar çoğu zaman liderlerin kendilerini ya da çalışanlarını, bu fırsatı görüp değerlendirecek kadar iyi hazırlanmamış olmalarından

kaynaklanmaktadır. Hazırlık, bireysel bir sorumluluktur ve her bir lider çalışanlarının ve işlerinin başarılı olması için yapılması gereken kısa ve uzun vadeli hazırlıkların neler olduğuna kişisel olarak karar vermelidir. Bir lider, doğru zamanlama ve derinlikle doğru bir Şekilde hazırlanmak konusunda yetersiz kalırsa, bunun işe olumsuz yansımaları en kısa zamanda görülmeye başlanacaktır (Llopis, 2014 ; Wyche, 2008).

Dağda uygun ekipman ve uygun donanımaya sahip olmak önemlidir. Yürüyüş botları, yağmurluk, farklı katmanlarda giyim, su ya da sıvı da taşınabilir bir sırt çantası sahip sırt çantası ve bir Őapka temel gereksinimleri oluşturmaktadır. Bir dağcının varış noktasına güvenli bir Şekilde ve zamanında ulaşabilmesi için, yanında aynı zamanda bir de pusula ve harita bulundurması gerekmektedir. Bir örgütün pusulası, değerleri ve inançlarıdır. Bir lider bu iki bileşenin rgt kültürünü ne Şekilde etkileyeceğini bilir. Liderler, bir yandan karmaşık yollarda ilerlemeyi sağlayacak bir Şekilde yapılması gerekenlerin ve bunların ne Şekilde yapılacaklarının bir haritasını sunarlar, aynı zamanda da değişim zamanlarında Őartlar değişip, daha önce hiç gidilmemiş bir yere gidilmesi gerektiğinde, bu keşfedilmemiş alanlarda yn belirtecek bir rehber ve doğru yolda kalınmasını sağlayacak bir de pusula sunarlar (Calabrese, 2002: 146; McKenna vd., 2006: 39; McQuaig, 2008: 107; Zimmerman, 2004: 235).

Tırmanışa başlamadan önce, rota hakkında detaylı bilgi sahibi olunmalı ve varılacak hedefe hangi gzergh ya da yoldan gidilmesinin planlandığına, tırmanışın ne kadar süreceğine ekip olarak karar verilmelidir. Bu bilgi, rgtler için de önemlidir. Bir vizyon ve bu vizyona ulaşmak için hedeflere sahip olmak, rgtteki herkese anlam, meydan okuma, motivasyon ve ortak bir amaç kazandırır (McCauley, 2017). Dağda yolunu kaybetmek, tırmanıcıya zaman ve enerji kaybettirir. Aynı Şekilde rgtler de yönetilebilir hedefler belirlemeli, bu hedefe kilitlenmeli ve zaman kaybetmemek ve asıl amaçtan sapmamak için o yönde ne kadar ilerlediklerini düzenli olarak ölçmelidirler. Çünkü rgtlerin de, aynı dağcılar gibi yollarını kaybetmeleri mümkündür. Bu Őartlar altında sakin kalabilmek, önemli bir beceridir (Zimmerman, 2004). İşler ters gittiğinde, tüm ekip liderden rehberlik etmesini bekleyecektir. Eğer liderin kafası karışır ve paniğe kapılırsa, tüm ekip de paniğe kapılacaktır. Ancak eğer lider sakin kalabilirse, ekip ondan aldığı rehberlikle sakinleşebilir ve hatta bir zm bulunması konusunda lidere destek olabilir. Lider, ekibin zorlukların üstesinden gelmek ve başarmak konusundaki azmini arttıracaktır (Morris, 2008; Wallace, 2016: 75).

Dağcı kendini ne kadar hazırlamaya çalışırsa çalışsın, fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak zorlayıcı ve yorucu olan tırmanışa hiçbir zaman tam olarak hazırlanamaz. Dağda beklenmedik zorluklarla karşı karşıya kalınabilir. Dağcılar yüksek irtifa hastalığına yakalanabilir, tırmanış sırasında botlar ya da diğer ekipmanlardan kaynaklanan bir takım yaralanmalar ve rahatsızlıklar yaşanabilir, beklenmedik bir çığ ya da benzeri bir doğa olayı ekibin tırmanış gzerghını ve tırmanışla ilgili planları değiştirmesine sebep olabilir. Tırmanış sırasında ortaya çıkacak olan ve daha önceden öngörülemeyen birçok durumda bu zorlukları aşmak adına zmler ve farklı yollar bulmak için esnek olabilmek önemlidir. Öngörülebilir olan her Şey planlanabilirken, bazen öngörülemeyen koşullar nedeniyle A, B ve C planlarının bile gerçekleştirilemeyeceği durumlarla karşı karşıya kalınabilir. Bunun ekibi engellemesinin önüne geçebilmek adına esneklik yanı sıra çok hızlı ve evik bir Şekilde yeni duruma hızla adapte olabilmek yeteneğinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Böylece beklenmedik koşullarla karşı karşıya kalındığında panik yapmak yerine, yeni duruma uyum sağlanabilir. Günümüz iş dünyasında öngörülemez etkenler çok fazla olduğu için dinamikler sürekli değişmektedir. Beklenmeyen durumlara cevap verebilen bir rgt oluşturmak, günümüz liderlerinin en zorlu görevlerinden birini oluşturduğu için, güçlükler ve belirsizlikler konusunda tolerans göstermek önemli bir liderlik becerisi olarak değerlendirilmektedir (Adhikari ve Subramanian, 2012; Chua, 2017; Gallagher, 2015;

Kanengieter ve Rajagopal-Durbin, 2012; Lee, 2017; Levine, 2014, Maxwell, 2016; Osing, 2017; von Stiegel ve Smith, 2011).

Risk, tehlike, zorluklarla mücadele ve korku dađcılıđın ayrılmaz birer parçasını oluřturmaktadır. Dađlarda tař dűřmesi, fırtına, sođuk, çıđ vb. tehlikeler her zaman sűz konusudur. Tırmanıř sırasında dađcılar kontrollű ve yűnetilebilir riskler almaktadırlar. Tehlikeler ve korku faydalı bir uyarıcı gibidir. Dađcı korkusunu, heyecanını kontrol eder ve bu stresin getirdiđi heyecan ve adrenalini, ařırı uyarılmaya izin vermeden hedefine ulařma amacıyla olumlu yűnde kullanıp konsantrasyonunu, dikkatini ve gűcűnű artırır, sınırlarını geliřtirir ve bu motivasyonla, normal řartlarda beki de ařamayacađı engellerin uestesinden gelir. Dađa eski deneyimlerine dayanarak, bu riskleri deđerlendirerek, riskin boyutuna gűre yola devam etmeye veya geri dűnmeye karar vermektedir. Tırmanıřta planlama, uygulama ve risk deđerlendirmesi çok önemlidir. Tırmanıřın bitiřine kadar yani řehirден ayrılıp řehre dűnene kadar olan sűre boyunca, bu dűzenli olarak yapılır. Özellikle hava ve řartların çok deđerriřken olduđu 8000 metrelik dađlarda bu daha da önem kazanmaktadır (Ballinger, 2014; Mahruki, 2016; Malik, 2013; Tokuřođlu, 2013). Liderlikte risk almak önemlidir. Risk almak, korku ve/veya belirsizliđe rađmen ilerlemeyi içerir. Herhangi bir rahatsızlık yařanmadan, gerçek bűyűme ve geliřme sűz konusu olamaz. Bir liderin hata yaptıkça öđreniyor olması ve bu řekilde bařarisızlıđın bařarıya yol açtıđını fark etmesi, daha sık risk almasına sebep olacaktır (Porter, 2018; Zaleznik, 2004). Ancak liderler tehlike sinyalleri alındıđı zaman, durumun korunması ya da yeniden dűzeltilmesi için neler yapılması gerektiđini teřhis etmeye hazır olmalı ve dikkat edilmesi gereken hassas ögelere odaklanmak için planlar yapmalıdırlar. Bilinçli ve yetkin liderler rgűtlerini rekabetçi ortamlarda ve yűksek derecede istikrarsız kořullarda mantıđa dayalı kararlar alarak ve devamlı olarak tehlikeyi bekleyip ona hazırlıklı olarak bařarılı olmak űzere yűnlendirirler(Conner, 1998: 72-73; Gilbert, 2016; Smith, 2015).

Dağcılar tırmanış sırasında kendilerini fiziksel olarak sonuna kadar zorlarlar. Ancak soğuk hava, konfordan uzak ve sıkıntı yaratan ortam, korku ve řűphe hissi, uykusuzluk ve fiziksel yorgunluk ile birleştiğinde, birçok kiři pes ederek tırmanışı bırakmayı dűřünmektedir. Bu noktada kişinin zirveye ulaşıp ulaşamayacağı konusunda belirleyici olan, tırmanışa devam etmek konusunda ne kadar kararlı ve istekli olduğu yanı sıra, hayallerini gerçekleştirmesine ne kadar yaklaştığıdır. Tırmanışı tamamlamak konusunda yeterince kararlı ve istekli olan kişiler, devam etmeyi seçeceklerdir. Kararlı kişiler kendilerini gűstermeye isteklidirler, proaktiftirler ve karşılarına çıkan engellere direnebilirler. Kararlılık aynı zamanda önemli bir liderlik özelliğidir. Kararlılık gűsteren bir lider, diğerlerinin yűnlendirilmesi gereken zaman ve durumlarda kontrolű ele alacaktır (Babooa, 2013: 41; Chua, 2017; Eaton, 2017; Northouse, 2016; Shaw, 2017).

Dađcılık bir ekip çalıřmasıdır. Tırmanıřlar sırasında sűrekli bir arada olan ekipler sűrekli etkileřim sayesinde birbirlerine destek olmakta ve bu řekilde içinde buldukları zorlu kořullar ve zorlu arazinin, karřılařtıkları sert sođuk havaların ve fiziksel sınırlarını zorlayan diđer tűm dıř etkenlerin uestesinden gelebilmektedirler. Ekipler bir araya geldikleri zaman tek bařlarınıayken elde edemeyecekleri sonuçları alırlar ve bařaramayacakları iřleri bařarırlar. Bu yűzden bir lider diđer kiřileri kendisinin nűne koymalı ve ihtiyaçlarının űzerinde önemle durmalıdır. Bu, rgűtlerde etkili ekipler kurmanın anahtarı olan hizmetkűr liderliđi rnelemektedir (Adhikari ve Subramanian, 2012; Ballinger, 2014; Chua, 2017; Iyer, 2013; Kanengieter ve Rajagopal-Durbin, 2012; Lechner, 2017; Lee, 2017; Levine, 2014; Shaw, 2017; Useem, 2001).

Dađa tırmanıř sırasında, her ne kadar tűm dađcılar zirveye ulařmak konusuna odaklanmış olsalar da, bu yolculuđu asıl anlamlı kılan amaçlarına ulařmak deđer, gűzel bir dođa deneyimi ve bu yűrűyűř sırasında karřılařılan gűzel panoramik manzaralardır. Bir lider bařarıyı ulařılması gereken bir hedef olarak deđer, farklı kilometre tařlarından oluřan uzun

uzun yürünecek ve bitmeyen bir yol olarak görmelidir. Yani başarı tırmanılacak bir dağ ve varılacak bir zirvedense, ufka doğru uzanan bir dizi dağ gibi değerlendirilmelidir (Bektaş, 2018; Chua, 2017; Sertl ve Huberman, 2010: 87).

Tırmanışlarda zirveye ulaşmakta son kilit nokta, oldukça basit bir şekilde şanstır. Beklentilerin açık bir şekilde belirlenmesi ve deneyimli dağcılarca ana hatlarıyla çizilmiş olan başarıya giden adımların hepsinin takip edilmesi çok önemlidir. Ama şansın önemi inkâr edilemez ve son sözü hep şans söyler. Bir dağcı ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, her şeyi kontrol edemez. Örgütlerde de şansın etkisi her zaman hissedilmektedir. Örgütler de, dağ tırmanışlarında havanın aniden değişmesindeki gibi, şartların aniden değişmesinden etkilenebilirler. Hazırlık bu tür tehlikelere karşı koruma sağlayabilir ancak ne kadar dikkatli ve akıllıca hazırlanılmış olursa olsun, şans faktörü göz ardı edilemez. Başarılı olan çoğu kişi aynı zamanda şanslı da olup, aralarından şanssız olanlar ise azimle direnmeye ve ilerlemeye devam ederken bu kötü şanstaki kurtularak kendine gerekli dersleri çıkartmış olanlardır (McQuaig, 2008: 105-110). Liderlerin başarılarında da şansın rolü olmadığını iddia etmenin anlamı yoktur. Şans önemlidir ve başarıda önemli bir faktörü oluşturmaktadır (Butcher vd., 2016: 188; Henderson, 2000; Lamster ve Tunstall, 2018; McQuaig, 2008: 11-12; Wiseman, 2004).

Dağcılık birçok spor dalının ötesinde bir zorluk derecesine sahiptir. Oldukça yıkıcı olan bu antrenman sırasında yıkıma uğrayan kaslar antrenman sonrası dinlenirken tamir görmektedir. Vücudun kendine gelerek tekrar egzersize hazır olması belli bir süre geçmesini gerektirir. Bu sürece "toparlanma" denir (Serter, 2010). Bir tırmanış planlanırken, dağ tırmanış süresi sonunda vücuduna dinlenme zamanı tanınmalı ve toparlanma için muhakkak birkaç gün ayırmalıdır (Giles ve Brandenburg, 2017). Liderler için de tatiller önemlidir. Bu süre boyunca sadece fiziksel olarak dinlenmekle kalmayıp, zihinlerini de sıfırlama şansı bulan liderler, böylece işe yenilenmiş bir canlılık ve tutkuyla dönebilir, programlarındaki yeni görevleri alabilir ve onlarla baş edebilir hale gelebilirler (Dube, 2015).

Dağcılık büyük egolarla dolu bir spordur (Edwards, 2017: 73; Levine, 2014). Ego negatif bir kelimedir ve kibirle eşdeğer olarak görülmektedir. Güçlü ve sağlıklı bir ego tırmanış sırasında çok yararlı olabileceken (Levine, 2014), sağlıksız bir ego tırmanış sırasında mevcut pek çok diğer tehditte daha çok ölüme sebebiyet verebilmektedir. Bir dağcı dağda egosunu bir kenara bırakarak ve birlikte olduğunu kişilerin fikirlerini de dikkate alarak düşündüğünden de daha yüksek zirvelere ulaşabilir (Huckabay, 2017: 11). Egosuz olmak mümkün değildir. Ancak işte başarıya ulaşmak için egonun dizginlenmesi büyük önem taşımaktadır (Eaton, 2017; Kambouris, 2018). Kibirli liderlerin, hiçbir kuralı önemsemeyerek ve yapılan uyarıları dikkate almayarak benmerkezcil hayaller peşinde koşmaları yıkıcı etkilere sebep olarak diğerlerini de riske atmaktadır. Ekip çalışmasına uygun olmayan bu benmerkezcil yaklaşımlar hedefe ulaşma konusunda ciddi bir engel yaratmaktadır. Görevin, her zaman egodan daha önemli olduğu unutulmamalıdır. Liderin egoda ısrarcı olması, genellikle örgütün daha küçük ve daha çevik bir rakibe rekabet avantajını kaptırmasıyla ve pazardaki üstünlüğünü kaybetmesiyle sonuçlanmaktadır (Gale, 2016; Kasanoff, 2014; Warner ve Schmincke, 2009). En olumlu etkiye sahip olan liderler en mütevazı ve cana yakın olanlardır. Onlar vazgeçilmez olmadıklarının farkındadırlar ve tek hedefleri sorumluluklarını yerine getirmektir (von Stiegel ve Smith, 2011: 148-152).

Dağcılar, vücutlarını yüksek irtifada azalan oksijen miktarına ayarlayarak yükseltiye uyum sağlamak için, dağın ilk birkaç bin metresini yüksek bir seviyeye çıkıp burada kamp kurarak bir gece konakladıktan sonra aşağı kampa inerek kademeli olarak çıkarlar. Bu antrenman "aklimatizasyon" olarak adlandırılmaktadır. Vücudun aklimatize olmasına imkân sağlanmaması durumunda dağcı baş ağrısı, baş dönmesi, göz kararması, iştah kaybı,

bulantı, bitkinlik, uyumakta güçlük, zihin bulanıklığı ve yürürken sendeleme gibi belirtileri olan akut dağ hastalığına yakalanabilir (Graydon ve Hanson, 1997: 434-435). Aklimatize olma ve uyum sağlama yeteneğine sahip liderler, örgüt içindeki yaşamın kaçınılmaz belirsizliği karşısında yılmadan ve odak veya enerji kaybetmeden bir dizi gerekliliği yerine getirebilirler. Bu liderler, değişime uyum gösterme ve hızlıca düşünme konusunda sahip oldukları içgörü sayesinde yeni gerçekler ya da verilerle karşılaştıkları zaman önlerine çıkan yeni zorluklara uyum sağlamak konusunda esneklik gösterebilirler (Al-Huzaim, 2011). Örgütlerde aynı zamanda ilerlemenin sadece tek yönde olmadığı, bazen, olmak istenilen yere varabilmek için geriye dönülmesi gerektiği de göz önünde bulundurulmalıdır. İleri doğru hareket edildiği sırada, geriye dönmek her ne kadar mantıklı bir şeymiş gibi görünmese de bazen önümüzdeki mücadeleyi tamamlayabilmeye hazır olmak için ekibin uyum sağlamasına ve süreci sürekli olarak değerlendirmesine izin vermek gerekmektedir (Levine, 2014).

Zorlu bir tırmanın bitimi ve inişin başlangıcı zirve ile sembolize olur. Dağa tırmanan herkes zirve yapmak ister. Tırmanışa başlayan dağcının tek düşüncesi zirveye ulaşmaktır. Zirveye ulaşmak fiziksel, entelektüel ve psikolojik olarak bütünsel bir bağlılık gerektirir. Hile yapmanın bir yolu yoktur ve kestirme yollar söz konusu değildir. Zirveye ulaşmak coşku ve sevinç demektir. Bu yüzden de dağcı attığı her bir adımı, kendini görünür bir hedef olan zirveye yaklaştırdığı için neşeyle atmaktadır (Choo'dan akt. Hällgreen, 2007: 773; Fındık, 2015; Gözütok, 2009; von Stiegel ve Smith, 2011: 209). Kişinin kendisini hayalinde zirveye ulaşmış olarak canlandırması, kalbini harekete geçirerek, ona ulaşabildiği en üst noktaya ulaşması konusunda ilham verir (Maxwell, 2016: xiv). Dağcı zirveye çıkamadığında üzülecek, çıktığında ise bir hayali bitirmiş olacaktır. Zirveye ulaşıldığında, zirvesine ve tırmanın gelişimine göre yaşanan sevinç, yorgunluk, sıkıntı, coşku hislerinin şiddeti birbirinden farklı olacaktır (Fındık, 2015). Çekilen tüm acılara, hissedilen tüm yorgunluğa ve yaşanan tüm adrenaline rağmen, bir şeyi başarmış olmanın mutluluğuyla ödüllendirilmekte olan dağcı için mücadele ne kadar zorlu olursa, tattığı ödül hissi de o kadar büyük olacaktır. Bir dağın zirvesine ulaşmış olmak, kendisiyle gurur duymasına sebep olacaktır (Stocker, 2017). Örgütlerde liderler büyük ya da küçük demeden tüm zaferleri kutlamayı ihmal etmemelidirler. Bununla birlikte her bir dağ ve her bir projenin birbirinden farklı olduğunu da göz önüne almalı, tırmandıklarının sadece tek bir dağ olduğunu, daha bir çok dağ olduğunu (Smith, 2015; Strodel, 2014) ve kısa sürede tırmanılacak başka bir dağla karşılaştıklarını da asla unutmamalıdır (Guillory, 2016).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma liderlik kavramını yapılandırmacı kuram perspektifiyle dağcılık analogisi ve metaforu yoluyla öğrenme transferi açısından ele almakta ve bir metaforik inceleme ile öngörülemeyen, zorlayıcı ve dinamik dağ ortamında, tırmanışa katılanların günümüz çalışma ortamına doğrudan uygulayabilecekleri liderlik ilkelerini öğrenebileceklerini ortaya koymaktadır.

Günümüzün değişen örgütsel yapısında, dinamik liderlere her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Öngörülemeyen, zorlayıcı ve dinamik ortamlarıyla günümüzün iş ortamına benzer bir yapıya sahip olan dağlar, liderlerin karşılaştıkları zorlukları gözlemleyebilmeleri konusunda eşsiz öğretici ortamlar olmaktadır. Dağcılar, dağcılık sporunun kuvvetli ekip dinamiklerine sahip olması nedeniyle iyi birer takım oyuncusu olmayı, riskli ve tehlikeli yapısı gereği kritik süreçlerde karar verme ve problem çözme becerilerini, çok değişkenli ve karmaşık doğası gereği planlama ve lojistik becerilerini, çok iyi gözlem yapabilme ve çevredeki her değişikliği fark edebilmeyi, sürekli ve düzenli olarak kendi yeteneklerini sınadıkları için kendilerini geliştirebilmeyi ve tüm bunların karışımı

nedeniyle de liderlik vasıflarını diğer sporlara gore çok daha kuvvetli bir şekilde geliştirme fırsatı bulurlar. Dağcılık programlarında yer alan liderlik programları birçok kurum tarafından yoneticilerinin ve birçok okul tarafından da ğrencilerinin katılacağı liderlik gelişim programları olarak tercih edilmektedir (Mahruki, 2016; Rajagopal-Durbin, 2012; Townsend, 2000; Warner ve Schmincke, 2009).

Gunumuzde liderlerin hem davranışsal, hem de bilişsel anlamda karmaşık çeşitli ğrenme surelerinden geçmeleri gerekmektedir (Karaevli ve Hall, 2006). Daha nce yapılan çalışmaların sonuçları, lider hazırlama programlarının nemini vurgulamakta (Pounder, 2010: 266), liderliğe hazırlanma konusunda yeni bir bakış açısı sunmakta ve liderliğin, ğrenilmiş bilgi dağarcığı, beceriler ve davranışları kapsadığını ortaya koymaktadır (Barnett vd., 1992). Doğa eğitimine dayalı yoneticiler geliştirme programlarının populerliği, gunumuzde artmıştır (Wagner ve Campbell, 1994). Yapılan araştırmalar doğal ortamda ve çoğu zaman zor koşullar altında yapılan bir spor faaliyeti olan dağcılık ve dağcılık etkinliklerinin planlama, uygulama ve sonuçlandırma sureleri içerdiği ve bu etkinliklerin bireyin stratejik bilinç düzeyinin artmasına (zdaşlı ve Kandemir, 2016: 145) ve problem çözme beceri algısına katkı sağlayabileceğini (zen, 2004: iv), bununla birlikte yoneticiler geliştiren programların bir parçası olan doğa eğitiminin, katılımcıların liderlik becerileri zerinde olumlu bir etki yaratarak, liderlik gelişimlerine katkıda bulunmakta olduğunu ortaya koymaktadırlar (Badger vd., 1997; Cummings, 2009: 79; Çelebi, 2002; Wagner ve Campbell, 1994; Williams vd., 2003; Yancey-Siegel, 2017).

Bu çalışmanın sonuçları goz nune alınarak, liderlik becerilerinin geliştirilmesine yonelik eğitimleri dunenecek uygulamacılara, liderlik becerilerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi için, zorluk derecesi katılımcıların seviyelerine uygun dağcılık ve tırmanış eğitimi etkinliklerinin seçilerek planlanan liderlik gelişim programlarının bu etkinliklerle desteklenecek şekilde dunelenmesi ve bireylerin bu programlara katılımının desteklenmesi nerilmektedir.

Bir dağa tırmanmak ve zirveye ulaşmak, yuzyıllardır simgeselliğin aracılık ettiği kişisel bir deneyim olmuştur. Ancak dağcılık; uzaklığı, fiziksel zorluğu, belli bir ekonomik gu ve teknik bilgi gerektirmesi, doğada yaşam koşullarına uyum gulukleri gibi nedenlerle nispeten kısıtlı sayıda kişiyi kendine çekebilmektedir (Ekici vd., 2011: 111). Bu yuzden de dağcılığın, dağlara tırmanamayan pek çok insan tarafından içselleştirilmesi imkansız bir konu olduğu da unutulmamalıdır (Wheeler, 2013). Muhakkak ki tum liderler bir dağa tırmanışını kişisel olarak deneyimleme imkanına sahip olamayacaklardır. Bu liderler, bu çalışmada yer alan ve dağcılık analogisi ve metaforu yoluyla ele alınan liderlik ilkelerini ğrenme transferi yoluyla kendi çalışma hayatlarına ne şekilde uygulayacaklarını değerlendirebilirler.

TEŐEKKUR

Çalışmamda yapıcı geri bildirimleriyle destek olan hocam Sayın Prof. Dr. İnci ERDEM'e teŐekkur ederim.

KAYNAKLAR

- Adhikari, A., Subramanian, A. (2012, Mayıs 13). *Lessons in Peak Performance*, <https://www.businesstoday.in/magazine/features/executives-can-learn-a-lot-from-mountaineers/story/24312.html> Erişim tarihi 06.10.2018
- Akinoğlu, O. (2012). ğretim Kuram ve Modelleri. ř. Tan (Ed.). *ğretim İlke ve Yontemleri* içinde (135-187). Ankara: Pegem Akademi.
- Al-Huzaim, Y.B.U. (2011). *The Principles of Leadership*. Darussalam Publishers.
- Altun, S., olak, E. (2011). ğrenme Kuramları. S. Fer (Ed.). *ğrenme ğretme Kuram ve Yaklaşımları* içinde (17-65). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ardahan, F. (2012, Şubat 3). *Dağcılık Nedir? Dağcı Kimdir?*, <https://antalyabugun.com/tr/makale/dagcilik-nedir-dagci-kimdir-14852.html> Erişim tarihi 09.10.2018
- Aubusson P.J., Harrison A.G., Ritchie S.M. (2006) Metaphor and Analogy. P.J. Aubusson, A.G. Harrison & S.M. Ritchie (Ed.) *Metaphor and Analogy in Science Education. Science & Technology Education Library* içinde. Dordrecht: Springer.
- Babooa, S.K. (2013). *Modern Leadership Development and Excellence: Leadership Excellence*. UK: Author House.
- Badger, B., Salder-Smith, E., Michie, E. (1997). *Outdoor Management Development: Use and Evaluation*, *Journal of European Industrial Training*, 21/9, 318-325.
- Ballinger, A. (2014, Ağustos 26). *Climbing a Mountain, Whether Real or Figurative, Requires Calculated Risks*, <https://www.entrepreneur.com/article/236801> Erişim tarihi 21.09.2018
- Barker, K. (2003, Kasım 14). *Leadership on the Mountain; Lessons for the Lab*, <https://www.sciencemag.org/careers/2003/11/leadership-mountain-lessons-lab> Erişim tarihi 20.09.2018
- Barnett, B.G., Caffarella, R.S., Daresh, J.D., King, R.A., Nicholson, T.H., Whitaker, K.S. (1992). *A New Slant on Leadership Preparation*, *Educational Leadership*, 49/5, 72-75.
- Bektaş, N. (2018, Şubat 14). *"Mutluluk Zirveye Ulaşma Yolculuğunda Saklı"*, <https://odatv.com/mutluluk-zirveye-ulasma-yolculugunda-sakli-14021811.html> bnm Erişim tarihi 15.10.2018
- Bernbaum, E. (2003). *Lessons from the Top: Mount Fuji, Mount Sinai and Other Peak Paradigms*. M. Useem, J. Useem & P. Asel (Ed.) *Upward Bound: Nine Original Accounts of How Business Leaders Reached Their Summits*. NewYork: Crown Business.
- Bernbaum, E. (2008). *Peak Paradigms: Mountain Metaphors of Leadership and Teamwork*, *Wharton Leadership Digest*, 12/11.
- Bonington, C. (2000). *View from the Top: Universal Principles of Effective Leadership*. USA: Texere Publishing.
- Burns, J.M. (1978). *Leadership*. NewYork: Harper & Row.
- Butcher, D., Bailey, C., Burr, J. (2016). How Leadership impacts Organizational Performance J. Storey (Ed.). *Leadership in Organizations: Current Issues and Key Trends* içinde (177-197). London: Routledge.
- Calabrese, R.L. (2002). *The Leadership Assignment: Creating Change*. Boston, MA: Allyn & Bacon,
- Carrick, M. (2014, Temmuz 8). *Mountains and Other Metaphors for Leadership*, <https://moementum.com/work-smart-blog/mountains-and-other-metaphors-for-leadership/> Erişim tarihi 19.09.2018
- Chua, A. (2017, Kasım 10). *Seven Leadership Skills I Learnt From Hiking Mount Rinjani*, <https://leaderonomics.com/personal/seven-leadership-skills-learnt-hiking-mount-rinjani> Erişim tarihi 19.09.2018
- Clement, J. (1987). *The Use of Analogies and Anchoring Intuitions to Remediate Misconceptions in Mechanics*, (ERIC Document Reproduction Service No. ED 291 604).
- Collins, J. (2013, Aralık 1). *Leadership Lessons of A Rock Climber*, <https://www.fastcompany.com/47527/leadership-lessons-rock-climber> Erişim tarihi 20.09.2018
- Conner, D. R. (1998). *Leading at the Edge of Chaos: How to Create the Nimble Organization*. New York: John Wiley and Sons.
- Cummings, J.P. (2009). *A Longitudinal Study of the Outcomes from Participation in Wilderness Adventure Education Programs*. Faculty of California Polytechnic State University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelebi, M. (2002). *Dağa Eğitimi Etkinliklerinin, Liderlik Becerilerinin Ortaya Çıkarılması Rolü*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dawson, E., Hautanen, K. (2017). *Why Metaphors Matter in the Workplace*, <https://blog.hrps.org/blogpost/Why-Metaphors-Matter-in-the-Workplace> Erişim tarihi 22.09.2018

- Deese, J. (1958). *The Psychology of Learning*. New York: McGraw-Hill, Driver, R., Bell, B. (1986). *Students' Thinking and the Learning of Science: A Constructivist View*, *School Science Review*, 67, 443-456.
- Dube, R. (2015, April 28). *7 Time Management Lessons I Learned from Mountain Climbing*, <https://www.makeuseof.com/tag/7-time-management-lessons-i-learned-from-mountain-climbing/> Erişim tarihi 21.09.2018
- Durmuşcelebi, M., Abbak, Y. (2017). Lise Öğretmenlerinin Yapılandırıcı Öğrenme Kuramını Uygulama Düzeyleri. Ö. Demirel & S. Dinçer (Ed.) *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Arayışı* içinde (241-258). Ankara: Pegem Akademi.
- Duit, R. (1991). *The Role of Analogies and Metaphors in Learning Science*, *Science Education*, 75/6, 649-672
- Eaton, R. (2017). *How Mountaineering is Like Business Leadership (And How It's Not)*, <https://www.berlineaton.com/blog/how-mountaineering-is-like-business-leadership-and-how-its-not> Erişim tarihi 21.09.2018
- Edwards, D.M. (2017). *Utah Sport Climbing: Stories and Reflections on the Bolting of the Beehive State*. Charleston, SC: History Press.
- Ekici, S., Çolkoğlu, T., Bayraktar, A. (2011). *Dağcılık Sporuyla Uğraşan Bireylerin Bu Spora Yönelme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma*, Niğe Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 5/2, 110-119.
- English, L.D. (1997). Analogies, Metaphors, and Images: Vehicles for Mathematical Reasoning. L.D. English (Ed.). *Mathematical Reasoning* içinde (11-26). NewYork: Routledge.
- Evola, J. (1998). *Meditations on the Peaks: Mountain Climbing as Metaphor for the Spiritual Quest*. Simon and Schuster.
- Findık, T. (2013, Ağustos 11). *Everest (8850 m) Nepal – Himalaya 2001*, <http://www.tuncfindik.com/everest-8850-m-nepal-himalaya-2001/>, Erişim tarihi 12.10.2018
- Findık, T. (2015, Ağustos 17). *Zirveye Ulaşmak Coşku ve Sevinçtir*, <http://gezginlerkulubu.org/zirveye-ulasmak-cosku-ve-sevincdir/> Erişim tarihi 15.10.2018
- Fleisman, E.A. (1987). Foreword. S.M. Cormier & J.D. Hagman(Ed). *Transfer of Learning. Contemporary Research and Applications* içinde (xi-xvii). San Diego: Academic Press.
- Fogarty, R., Perkins, D., Barrell, J. (1992). *The Mindful School: How to Teach for Transfer*. Highett, Australia: Hawker Brownlow Education.
- Gagne, E. D., Yekovich, C. W., Yekovich, F. R. (1993). *The Cognitive Psychology of School Learning*. New York, HarperCollins College.
- Gale, A. (2016, Kasım 9). *Why Ego is Toxic to Leadership*, <https://www.managementtoday.co.uk/why-ego-toxic-leadership/leadership-lessons/article/1415069> Erişim tarihi 12.10.2018
- Gallagher, P.B. (2015; Nisan 30). *How Mountains Teach us to Lead*, <https://real-leaders.com/how-mountains-teach-us-to-lead/> Erişim tarihi 15.09.2018
- Gans, J.N. (2011, Nisan 19). *Expedition Leadership in the Wild*, <https://hbr.org/2011/04/expedition-leadership-in-the-w> Erişim tarihi 06.10.2018
- Gilbert, A. (2016, April 28). *6 Ways that Climbing a Mountain is Like Building a Startup*, <https://arlogilbert.com/6-ways-that-climbing-a-mountain-is-like-building-a-startup-5113a51e7f7d> Erişim tarihi 19.09.2018
- Giles, L., Brandenburg, J. (2017). L. Seifert, P. Wolf & A. Schweizer (Ed.). *The Science of Climbing and Mountaineering* içinde (19-47). London: Routledge.
- Glynn S.M., Britton B.K., Semrud-Clikeman M., Muth K.D. (1989) Analogical Reasoning and Problem Solving in Science Textbooks. J.A. Glover, R.R. Ronning & C.R. Reynolds (Ed.) *Handbook of Creativity. Perspectives on Individual Differences* içinde (383-398). Boston, MA: Springer.
- Graydon, D., Hanson, K. (1997). *Dağcılık – Zirvelerin Özgürlüğü*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Gözütok, N. (2009, şubat 1). *Doyasıya Mutluluk Tırmanışı*, <https://www.capital.com.tr/is-dunyasi/soylesiler/doyasiya-mutluluk-tirmanisi>, Erişim tarihi 15.10.2018
- Green, S. (2011). *Tenacious Leadership on the Mountain and in the Organization*, <https://hbr.org/2011/08/tenacious-leadership-on-the-mo> Erişim tarihi 19.09.2018

- Guillory, S. (2016, Ekim 15). 6 *Entrepreneurship Lessons We Can Learn from Climbing Mountains*, <https://www.forbes.com/sites/allbusiness/2016/10/15/6-entrepreneurship-lessons-we-can-learn-from-climbing-mountains/#128e8303e3e4>, Erişim tarihi 15.10.2018
- Harrison, A.G., Treagust, D.F. (2006). Teaching and Learning with Analogies: Friend or Foe?. P. J. Aubusson, A.G. Harrison & S.M. Ritchie (Ed.) *Metaphor and Analogy in Science Education* içinde (11-24). Dordrecht: Springer.
- Haskell, R. E. (2001) *Transfer of Learning: Cognition, Instruction and Reasoning*. San Diego: Academic Press.
- Hällgreen, M. (2007). *Beyond the Point of No Return: On the Management of Deviations*, *International Journal of Project Management*, 25, 773-780.
- Heggie, V. (2016). *Higher and Colder: The Success and Failure of Boundaries in High Altitude and Antarctic Research Stations*, *Social Studies of Science*, 46/6, 809-832.
- Henderson, R.L. (2000). ""Luck", "Leadership" and "Strategy"" J.A.C. Baum & F. Dobbin (Ed.) *Economics Meets Sociology in Strategic Management Advances in Strategic Management, Volume 17* içinde (285-289). Emerald Group Publishing Limited.
- Huckabay, D. (2017). *What Business and Mountain Climbing Have in Common*, *SCCA Magazine*, 11.
- Iyer, P. (2013). *The Secret of Leadership*. India: Penguin Books.
- Jamae, J. (2016, Haziran 27). 11 *Leadership Lessons I Learned from Hiking with My Kids*, *11 Leadership Lessons I Learned from Hiking with My Kids*, Erişim tarihi 19.09.2018
- Kambouris, A. (2018, Mayıs 25). *How Humility Keeps Your Ego From Hijacking Your Leadership and Team Success*, <https://www.entrepreneur.com/article/313502> Erişim tarihi 13.10.2018
- Kanengieter, J., Rajagopal-Durbin, A. (2012). *Wilderness Leadership – On the Job*, *Harvard Business Review*, 90/4, 127-131.
- Karadağ, E., Korkmaz, T. (2007). Yapılandırıcı Öğrenmeye Genel Bakış. E. Karadağ & T. Korkmaz (Ed.) *Kuramdan Uygulamaya Yapılandırıcı Öğrenme Yaklaşımı -1-5. Sınıf Etkinlik Örnekleriyle* içinde (38-58) Ankara: Kök Yayıncılık.
- Karaevli, A., Hall, D.T. (2006). *How Career Variety Promotes the Adaptability of Managers: A Theoretical Model*, *Journal of Vocational Behavior* 69/3, 359-373.
- Kasanoff, B. (2014, Ağustos 27). *The No. 1 Reason Leaders Fall Short: Ego*, <https://www.forbes.com/sites/brucekasanoff/2014/08/27/the-1-reason-leaders-fall-short-ego/#6bae6bd03909>, Erişim tarihi 13.10.2018
- Kesercioğlu, T., Yılmaz, H., Huyugüzel Çavaş, P., Çavaş, B. (2004). *İlköğretim Fen Bilgisi Öğretiminde Analojilerin Kullanımı: Örnek Uygulamalar*, *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 35-44
- Kirwan, C. (2009). *Improving Learning Transfer: A Guide to Getting More Out of What You Put Into Your Training*. England: Gower Publishing.
- Komives, S.R., Owen, J.E., Longerbeam, S.D., Mainella, F.C., Osteen, L. (2005). *Developing a Leadership Identity: A Grounded Theory*, *Journal of College Student Development*, 46/6, 593-611.
- Korenjak, M. (2017). *Why Mountains Matter: Early Modern Roots of a Modern Notion*, *Renaissance Quarterly*, 70, 179-219.
- Kouzes, J.M., Posner, B.Z. (2000). The Janusian Leader. S. Chowdhury (Ed.) *Management 21C: Someday We Will All Manage This Way* içinde (17-32). London: Prentice Hall.
- Lakoff, G., Johnson, W. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Lamster, F., Tunstall, S. (2018, Temmuz 9). *The Role of Luck in a Leader's Success, Part 1*, <https://www.mytotalretail.com/article/the-role-of-luck-in-a-leaders-success-part-1/> Erişim tarihi 13.10.2018
- Lawson, A. E. (1993). *The Importance of Analogy: A Prelude to The Special Issue*, *Journal of Research in Science Teaching*, 30/10, 1213-1214.
- Leblebici, D.N. (2008). *Örgüt Kuramında Paradigmalar Ve Metaforlar*, *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9/15, 345-360.

- Lechner, H. (2017, Eylül 19). *(Was) Können wir vom Bergsteigen fürs Management lernen (!?)*, <https://www.xing.com/communities/posts/was-koennen-wir-vom-bergsteigen-fuers-management-lernen-1013812833> Erişim tarihi 24.09.2018
- Lee, J.W. (2017, Ağustos 4). *5 Things I Learned About Leadership by Trekking in Malaysian Borneo*, <https://www.vergemagazine.com/volunteer-abroad/articles/2104-5-things-i-learned-about-leadership-by-trekking-in-malaysian-borneo.html> Erişim tarihi 11.10.2018
- Levine, A. (2014). *On The Edge: The Art of High Impact Leadership*. NewYork: Business Plus.
- Llopis, G. (2014, Eylül 9). *Preparation For Effective Leadership Begins With 5 Simple Rules*, <https://www.forbes.com/sites/glennllopis/2014/09/09/preparation-for-effective-leadership-begins-with-5-simple-rules/#765cbafa6014> , Erişim tarihi 12.10.2018
- Mahruki, N. (2014). *Bir Hayalin Peşinde*. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Mahruki, N. (2016, Ekim 30). *Dağcılık Kendine Meydan Okuyanların Asil Sporü*, <https://www.sozcu.com.tr/2016/yazarlar/nasuh-mahruki/dagcilik-kendine-meydan-okuyanlarin-asil-sporu-1477659/>, Erişim tarihi 12.10.2018
- Malik, F. (2013). *Wenn Grenzen keine sind: Management und Bergsteigen*. Frankfurt/New York: Campus Verlag.
- Maxwell, C.I. (2016). *Lead Like a Guide: How World-Class Mountain Guides Inspire Us to Be Better Leaders*. Santa Barbara, California: Praeger.
- McCauley, P. (2017). *Essentials of Engineering Leadership and Innovation*. Boca Raton, FL: Taylor & Francis.
- McKenna, M.K., Pugno, P.A., Frist, W.H. (2006). *Physicians as Leaders: Who, How, and Why Now?* Oxford: Radcliffe Publishing
- McQuaig, J.D. (2008). *Parallel Peaks: Business Insights while Climbing the World's Highest Mountains*. Amherst, Massachusetts: Hrd Press.
- Menon, S.G. (2001, Ağustos 27). *Mountaineering a Metaphor in Leadership*, <https://www.thehindubusinessline.com/2001/08/27/stories/182744in.htm> Erişim tarihi 25.09.2018
- Morgan, G. (1980). *Paradigms, Metaphors, and Puzzle Solving in Organization Theory*, *Administrative Science Quarterly*, 25/4, 605-622
- Morris, R. A. (2008). *The Everything Project Management Book: Tackle any Project with Confidence and Get it Done on Time*. Simon and Schuster.
- Mummery, A.F. (2003). The Pleasures and Penalties of Mountaineering. A. Weber (Ed.) *Because It's There: A Celebration of Mountaineering from 200 B.C. to Today* içinde (225-240). Lanham: Taylor Trade.
- Northouse, P.G. (2016). *Leadership: Theory and Practice* Los Angeles: Sage Publications.
- Osing, R. (2017, Aralık 12). *3 Proven Ways Successful Leaders Handle the Unexpected*, <https://talentculture.com/3-proven-ways-successful-leaders-handle-unexpected/> Erişim tarihi 24.09.2018
- Özdaşlı, K., Kandemir, H. (2016). *Dağcılık Sporunun Stratejik Bilince Etkisi: Bir Tırmanış Senaryosu Üzerinden Değerlendirme*, *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 131-145.
- Özden, Y. (2011). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özen, G. (2004). *Dağcılık Eğitiminin Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Peacock, M. (2017, Mayıs 4). *Why Climbing a Mountain is the Ultimate Metaphor for Business Success*, <https://wp-agency.co.uk/climbing-mountain-ultimate-metaphor-business-success/> Erişim tarihi 18.09.2018
- Perkins, D. N., Salomon, G. (1996). Learning Transfer. A. C. Tuijnman (Ed.) *International Encyclopedia of Adult Education and Training* içinde (422-427). Tarrytown, NY: Pergamon Press
- Ripple, R.E., Drinkwater, D.J. (1982). Transfer of Learning. H. E. Mitzel (Ed.), *Encyclopedia of Educational Research* içinde (vol. 4, 1947-1955). New York: The Free Press.
- Porter, S.H. (2018, January 11). *You Win Or You Learn: Risk-Taking For Leaders*, <https://www.forbes.com/sites/forbescoachescouncil/2018/01/11/you-win-or-you-learn-risk-taking-for-leaders/#529094943e5c> , Erişim tarihi 12.10.2018

- Pounder, M. (2010). *Leader Preparation Special Issue: Implications for Policy, Practice, and Research*, Educational Administration Quarterly, 47/1, 258- 267.
- Prenzel, M., Mandl, H. (1991). Transfer of Learning from a Constructivist Perspective. T. M. Duffy, J. Lowyck, D.H. Jonassen & T.M. Welsh (Ed.) *Designing Environments for Constructive Learning* (315-329). Berlin: Springer Verlag.
- Putnam, L.L., Phillips, N., Chapman, P. (1996). Metaphors of Communication and Organization. S. R Clegg, C. Hardy & W. R. Nord (Ed.) *Handbook of Organization Studies* içinde (375-397). London: Sage Publications.
- Rajagopal-Durbin, A. (2012, Eylül 25). *Leadership Lessons From the Backcountry to the Boardroom*, <https://www.nationalgeographic.com/adventure/adventure-blog/2012/09/25/five-backcountry-leadership-lessons-for-the-boardroom/> Erişim tarihi 11.10.2018
- Ritchie, S.M., Bellocchi, A., Poltl, H. Wearmouth, M. (2006). Metaphors and Analogies in Transition: Beginning Teachers' Lived Experiences. P.J. Aubusson, A.G. Harrison & S.M. Ritchie. (Ed.) *Metaphor and Analogy in Science Education* içinde (143-153). Dordrecht: Springer.
- Russ, J. (2011). *Avrupa Düşüncesinin Serüveni*. Ankara: Doğubatı Yayınları.
- Savery, J. R., Duffy, T. M. (1995). *Problem Based Learning: An Instructional Model and its Constructivist Framework*, Educational Technology, 35/5, 31-38.
- Serter, B. (2010, Kasım 14). *Tirmanmak - Daha Güçlü, Daha Zor*, <http://www.tirmanis.org/kaya-tirmanisi/spor-tirmanis/181-tirmanmak-daha-guclu-daha-zor> , Erişim tarihi 13.10.2018
- Sertl, J., Huberman, K. (2010). *Strategy, Leadership and the Soul: Resilience, Responsiveness and Reflection for a Global Economy*. Triarchy Press Limited.
- Shapiro. M. A. (1985). *Analogies, Visualization and Mental Processing of Science Stories*. Paper presented to the Information Systems Division of the International Communication Association
- Shaw, N. (2017, Eylül 27). *The Life and Leadership Lessons Mountaineering Teaches You*, <http://navworld.co.za/life-leadership-lessons-mountaineering-teaches/> Erişim tarihi 20.09.2018
- Sibthorp, J., Paisley, K., Furman, N., Gookin, J. (2009). Long-term Impacts Attributed to Participation in Wilderness Education: Preliminary findings from NOLS. *Ninth Biennial Research Symposium* içinde (Vol. 115, 86-103). NewYork: Coalition for Education in the Outdoors.
- Smith, J. (2015, Mart 16). *5 Important Business Lessons One Man Learned from Successfully Climbing Mount Everest*, <https://www.businessinsider.com/business-lessons-from-climbing-mount-everest-2015-3> Erişim tarihi 20.09.2018
- Stahl, R.J. (1995). *Cognitive Psychology and Constructivism: Concepts, Principles and Implications Within the Social Science Disciplines and Applications to Social Studies*. National Council for Social Sciences. Washington, DCC.B.: CUFA Paper
- Stepan, N. L. (1986). *Race and Gender: The Role of Analogy in Science*, Isis, 77/2, 261-277
- Stocker, M. (2017, Haziran 27). *How to Project Manage A Mountain Challenge*, <https://www.gameplan-a.com/2017/06/project-manage-mountain-challenge/> Erişim tarihi 19.09.2018
- Strodel, S. (2014, Mart 19). *Preparing for Technology Consulting: A Mountain Metaphor Realized*, <https://www.credera.com/blog/management-consulting/preparing-technology-consulting-mountain-metaphor-realized/> Erişim tarihi 22.09.2018
- Şaşmaz Ören, F., Ormancı, Ü., Babacan, T., Çiçek, T., Koparan, S. (2010). *Analoji ve Araştırma Temelli Öğrenme Yaklaşımına Dayalı Rehber Materyal Uygulaması ile Buna Yönelik Öğrenci Görüşleri*, Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 1/1, 33-53.
- Şaşmaz Ören, F., Ormancı, Ü., Babacan, T., Koparan, S., Çiçek, T. (2011). *Analoji ve Araştırmaya Dayalı Öğrenme Yaklaşımı Temelli Rehber Materyal Geliştirme Çalışması: 'Madde ve Değişim' Öğrenme Alanı*, Kuramsal Eğitimbilim, 4/2, 30-64.
- Şimşek, H. (1997). *Metaphorical Images of an Organization: The Power of Symbolic Constructs in Reading Change in Higher Education Organizations*, Higher Education, 33, 283-307.

Thomas, G.P. (2006). Metaphor, Students' Conceptions of Learning and Teaching, and Metacognition. P. J. Aubusson, A.G. Harrison & S.M. Ritchie (Ed.) *Metaphor and Analogy in Science Education* içinde (105-117). Dordrecht: Springer.

Tokuşoğlu, N. (2013, Mart 17). 'En Zoru Türkiye'de Dağcılık Yapmak', <https://www.haberturk.com/yazarlar/nazenin-tokusoglu/828279-en-zoru-turkiyede-dagcilik-yapmak#> Erişim tarihi 11.10.2018

Townsend, K. (2000, Eylül 4). *Go Learn it on the Mountain: Leadership Training. The Wharton School at the University of Pennsylvania Uses Peak Experiences to Teach Leadership*, The Financial Times, 15.

Useem, M. (2001). *The Leadership Lessons of Mount Everest*, Harvard Business Review, 79/9, 51-58.

Vatansever, Ş. (2003). *Elit ve Elit Olmayan Kaya-Spor Tırmanıcılarının Antropometrik ve Bazı Fiziksel Uygunluk Durumlarının Karşılaştırılması*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Von der Linden, M. (2014, Ocak 21). *Führung ist wie Bergsteigen*, <https://www.tagblatt.ch/ostschweiz/rheintal/fuehrung-ist-wie-bergsteigen-ld.221835> Erişim tarihi 24.09.2018

Von Stiegel, H., Smith, G. (2011). *The Mountain Within: Leadership Lessons and Inspiration for Your Climb to the Top*. New York: McGraw Hill.

Wagner, R.J., Campbell, J. (1994). *Outdoor-based Experiential Training: Improving Transfer of Training Using Virtual Reality*, Journal of Management Development, 13/7, 4-11.

Wallace, R. (2016). *Leadership Lessons from a UPS Driver: Delivering a Culture of We, Not Me*. Oakland, CA: Berrett - Koehler Publishers, Inc.

Wang, H., Yang, Q. (2011). *Transfer Learning by Structural Analogy*, Proceedings of the Twenty-Fifth AAAI Conference on Artificial Intelligence, 513-518.

Warner, C., Schmincke, D. (2009). *High Altitude Leadership - What the World's Most Forbidding Peaks Teach Us About Success*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Wheeler, E.A. (2013). *Don't Climb Every Mountain*, Interdisciplinary Studies in Literature and Environment, 20/3, 553-573.

Williams, S.D., Graham, T.S., Baker, B. (2003). *Evaluating Outdoor Experiential Training for Leadership and Team Building*, Journal of Management Development, 22/1, 45-59,

Wiseman, R. (2004). *The Luck Factor*. London: Arrow Books.

Wormeli, R. (2009). *Metaphors & Analogies: Power Tools for Teaching Any Subject*. Portland, Maine: Stenhouse Publishers

Wyche, K.R. (2008). *Preparation: The Key to Great Leadership*, http://globaldialoguecenter.com/conf_center/JUNE5live/6-PreparationKeyToGreatLeadership.pdf, Erişim tarihi 12.10.2018

Yancey-Siegel, W. (2017, Şubat 20). *How Outdoor Education Can Prepare Students For the Future*, <https://www.opencolleges.edu.au/informed/features/outdoor-education-prepare-students-future/> Erişim tarihi 20.09.2018

Zaleznik, A. (2004). *Managers and Leaders: Are They Different?*, <https://hbr.org/2004/01/managers-and-leaders-are-they-different> Erişim tarihi 17.09.2018

Zimmerman, J. (2004). *Leading Organizational Change is Like Climbing a Mountain*, The Educational Forum, 68, 234-242.

Original Research (AR)
Orijinal Araştırma (AR)

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Spor Yapma Durumlarına Göre Atılgnlık ve Akran Zorbalığı Özelliklerinin İncelenmesi, Bitlis İli Örneği*

Furkan KAZANCI **1, Büşra Hicran İLCİ¹
¹Bitlis Eren University, Bitlis, Turkey

Öz

Bu araştırmada, ilköğretim ikinci kademe olarak adlandırılan 5, 6, 7 ve 8. sınıfa giden öğrencilerin spor yapma durumlarına göre değerlendirilerek atılgnlık ve akran Zorbalığı özelliklerinin karşılaştırması yapılmak istenmiştir. Araştırma Bitlis ilinde faaliyetlerine devam eden ve öğrenci potansiyeli bakımından en kalabalık 3 okulda yapılmıştır. Yaşları 10-15 olan 185 kız, 209 erkek toplamda 394 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur. Veri tabanlarından gerekli literatür araştırması yapıldıktan sonra, Topukçu (1982) tarafından geliştirilen Atılgnlık envanteri ve Mynard ve Joseph (2000) tarafından geliştirilen Gültekin ve Sayıl (2005) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği kullanılmıştır.

Veriler araştırmacılar tarafından düzenlenen kişisel bilgi formu ile Atılgnlık ve Akran Zorbalığı puanları ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi SPSS 16,0 paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere ait aritmetik ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS) ve frekans (N) değerleri verilmiştir. Verilerin normal ve homojen dağılım gösterip göstermediği incelenmiş, Skewness-Kurtosis basıklık çarpıklık değerlerine de bakılarak uygun parametrik testler uygulanmıştır. Atılgnlık puanlarına bakıldığında öğrenim görülen sınıf, doğum yeri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

Akran Zorbalığı puanlarına bakıldığı zaman da cinsiyet, öğrenim görülen sınıf ve sporcu olma değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atılgnlık, Akran zorbalığı, İlköğretim, Sporcu, Öğrenci

Investigation of the Words of Assertiveness and Peer Bullying According to the Situation of Doing Sports in the Second Level Students in Primary Education, The Case of Bitlis Province

Abstract

In this study it is aimed to compare assertiveness and peer bullying specialities among students from 5,6,7 and 8th classes evaluating about their doing sport habits.Study took place at the most crowded and still active 3 schools of Bitlis Province. 185 female and 209 male totally 394 students aged 10-15 samples participated to the study. After determining general data base literatures Assertiveness Inventory by Topukçu (1982) and Peer Bullying Scale developed by Mynard and Joseph (2000) and translated in to Turkish by Gültekin and Sayıl (2005) is used.

Data obtained from personal information form and Assertiveness and Peer Bullying scores and analysed with SPSS 16.0 . Arithmetic mean of descriptive statistics coded as (X), standard deviation, as (SS) and frequency as (N). Data is determined for it's normality and homogeneity, and appropriate parametric test is used through Skewness-Kurtosis test. It is clear from assertiveness scores that there are significant differences among class level, birth place and education level of mother - father variables. About Peer Bullying there are significant differences among gender, level of class and doing sport variables.

Keywords: Assertiveness, Elementary, Peer Bullying, Sportmen, Student

*11. Ulusal Spor Bilimleri Öğrenci Kongresinde özet bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilmiş halidir.

**Corresponding author e-mail address fkznc@hotmail.com

GİRİŞ

Günümüzde akran zorbalığına maruz kalma veya akran zorbalığı davranışı göstermenin sebepleri sıkça çalışılan bir konu olmuştur. Akran zorbalığını bir çocuğun başka bir çocuk ya da çocuklar tarafından fiili veya psikolojik olarak sürekli rahatsız edilmesi olarak ifade edilebilir. Pişkin (2006) zorbalığın altında egemenlik kurma ve gözünü korkutma isteği yatmakta olduğunu bildirmiştir. Gökler (2009) zorbaca davranışlara sahip bireylerin diğerlerine göre daha fazla aile problemlerine sahip olabileceklerini bu durumdan dolayı da kızgınlık ve hayal kırıklıklarını diğer çocuklardan çıkarmakta olduklarını bildirmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve yönetici görüşlerinin alındığı bir çalışmada itme, ad takma, alay etme, cinsellik içeren sözler söyleme en sık rastlanan akran zorbalığı türleri olarak belirtilmiştir (Çınkır ve Kepenekçi, 2003). Araştırmalar öğrencilerin zorbalığa en fazla okulda, okulun bahçesinde, sınıfta, okul çevresi ve okul koridorlarında (Kepenekçi ve Çınkır, 2001, Yurtal ve Cenkseven, 2007), maruz kaldıklarını ve uyguladıklarını göstermektedir.

Atılganlık bireyin kendisini ifade edebilme biçimi olarak tanımlanırken, kişinin çevresiyle olan ilişkilerinde en önemli belirleyicilerden birisi olarak kabul edilmektedir (Aydın, 1991). Ayrıca bireyler arası ilişkilerin ve etkileşimin sağlıklı olabilmesine olanak sağlayan davranış özelliği çoğunlukla atılgan davranış olarak da betimlenmiştir (Jakubowski-Spector, 1973).

Spor katılımcılarına sağlıklı yaşamla birlikte sağlıklı bir kişilik yapısı de vermektedir. Kolektif çalışmayı benimseten ve özgüveni geliştiren spor, kendine ve çevresine saygılı bireylerin yetişmesine olanak sağlamaktadır. Spor yapanlar ve yapmayanlar arasında yapılan çalışmalarda spor yapanların spor yapmayanlara göre daha canlı, dışa dönük, daha çalışkan, daha sabırlı, toplumsal ilişki kurmaya daha hazır, yeni bir duruma uyum sağlamalarının daha kolay, duygusal yönden daha dengeli oldukları bulunmuştur (Tiryaki ve ark., 1991). Sporun bireyi her türlü kötü alışkanlıktan uzak tutabilme ihtimali ile her bireyin mutlaka sporun az da olsa içine girmesi gerekmektedir. Bu sayede sağlık bir yaşama sahip ve duygularını yönlendirmede zorlanmayan bireyler yetişecektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, ilköğretim ikinci kademe olarak adlandırılan 5, 6, 7 ve 8. sınıfa giden öğrencilerin spor yapma durumlarına göre değerlendirilerek atılganlık ve akran Zorbalığı özelliklerinin karşılaştırması yapılmak istenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma Bitlis ilinde faaliyetlerine devam eden ve öğrenci potansiyeli bakımından en kalabalık 3 okulda yapılmıştır. Yaşları 10 ile 15 arasında olan 185 kadın, 209 erkek toplamda 394 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Topukçu (1982) tarafından geliştirilen Atılganlık envanteri ve Mynard ve Joseph (2000) tarafından geliştirilen Gültekin ve Sayıl (2005) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler araştırmacılar tarafından düzenlenen kişisel bilgi formu ile Atılganlık ve Akran Zorbalığı puanları ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi SPSS 16,0 paket programında yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere ait aritmetik ortalama (\bar{X}), standart sapma (SS), frekans (N) ve yüzde (%) değerleri verilmiştir. Verilerin normal ve homojen dağılım gösterip göstermediği incelenmiş, Skewness ve Kurtosis basıklık çarpıklık değerlerine de bakılarak uygun parametrik testler uygulanmıştır.

BULGULAR

Tüm değişkenlere göre Atılganlık ve Akran Zorbalığı puanlarının karşılaştırması tek bir tabloda gösterilmiş, anlamlı sonuç tespit edilen p değerleri de kalın ve yana yatık şekilde işaret edilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	<i>p</i>
Atılganlık	kadın	185	26,18	5,190	,303
	erkek	209	25,65	4,949	
Akran Zorbalığı	kadın	185	37,98	7,272	,004
	erkek	209	40,46	9,195	

Tablo 2. Öğrenim Görülen Sınıf Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Öğrenim Görülen Sınıf	N	\bar{x}	SS	<i>p</i>
Atılganlık	5	30	27,30	4,268	,005
	6	63	25,89	5,084	
	7	228	25,23	5,160	
	8	73	27,42	4,672	
Akran Zorbalığı	5	30	35,20	3,408	,019
	6	63	38,40	7,615	
	7	228	40,10	8,482	
	8	73	39,25	9,826	

Tablo 3. Doğum Yeri Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Doğum Yeri	N	\bar{x}	SS	<i>p</i>
Atılganlık	Köy	18	23,28	4,787	,004
	Kasaba	3	19,00	11,358	
	Şehir	373	26,08	4,960	
Akran Zorbalığı	Köy	18	39,56	7,524	,740
	Kasaba	3	43,00	7,550	
	Şehir	373	39,25	8,488	

Tablo 4. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{x}	SS	<i>p</i>
Atılganlık	Okuma yazma bilmiyor	100	23,84	4,988	,000
	İlköğretim	203	26,34	4,955	
	Lise	65	27,03	4,965	
	Üniversite	26	27,50	4,301	
Akran Zorbalığı	Okuma yazma bilmiyor	100	39,93	8,667	,564
	İlköğretim	203	39,42	8,193	
	Lise	65	38,06	7,331	
	Üniversite	26	38,96	11,553	

Tablo 5. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Baba Eğitim Durumu	N	\bar{x}	SS	p
Atılgnlık	Okuma yazma bilmiyor	29	22,21	4,693	,000
	İlköğretim	169	25,22	4,972	
	Lise	131	26,84	4,856	
	Üniversite	65	27,42	4,847	
Akran Zorbalığı	Okuma yazma bilmiyor	29	40,28	11,695	,386
	İlköğretim	169	39,93	7,783	
	Lise	131	38,85	7,989	
	Üniversite	65	38,09	9,185	

Tablo 6. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Analizler

Özellikler	Aktif Lisanslı Sporcu	N	\bar{x}	SS	p
Atılgnlık	Evet	147	26,44	4,893	,297
	Hayır	247	25,90	4,953	
Akran Zorbalığı	Evet	147	35,26	3,744	,000
	Hayır	247	41,70	9,467	

Atılgnlık puanları incelendiğinde öğrenim görülen sınıf, doğum yeri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Akran Zorbalığı puanları incelendiğinde de cinsiyet, öğrenim görülen sınıf ve sporcu olma değişkenlerinde anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Atılgnlık puanları incelendiğinde öğrenim görülen sınıf değişkeninde görülen anlamlı farkın sebebini 8. ve 7. sınıf öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Doğum yeri değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini şehirde doğan bireylerle kasabada doğan bireylere göre aldıkları puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Anne eğitim durumu değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini okuma yazma bilmeyen annelerle farklı kademelerde eğitim almış olan tüm annelerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Baba eğitim durumu değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini okuma yazma bilmeyen babalarla farklı kademelerde eğitim almış olan tüm babaların puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür.

Spora katılımın bireyin fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik özellikleri üzerine olumlu etkisinin gösterildiği çalışmalara ek olarak, çalışmalar, kişiler arası başarılı iletişimde önemli bir özellik olan atılgnlığın, sportif aktivitelere katılan bireylerde yüksek olduğu ve sporcuların sedanterlere oranla atılgnlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Tekin ve ark., 2006; Güler ve ark., 2005).

Akran zorbalığı puanları incelendiğinde cinsiyet değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini erkek öğrencilerin aldıkları puan ortalamalarının kadın öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Akran zorbalığının sıklıkla erkekler arasında görülmesi muhtemeldir. Kartal 2009 yılında yaptığı bir çalışmada bizim çalışmamızı doğrular nitelikte sonuçlar bulmuştur. Akran Zorbalığını çalışan birçok araştırmacı da benzer sonuçlar bulmuştur. Öğrenim görülen sınıf değişkeninde görülen anlamlı farkın sebebini 7. ve 5. sınıf öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı görülmüştür. Sporcu olma değişkeninde görülen anlamlı farklılığın sebebini lisanslı olarak aktif spor yapan bireylerin puan ortalamalarının spor yapmayan gruba göre daha düşük olmasından kaynaklandığı görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Aydın, B. (1991). "Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini Açısından Atılganlık Seviyesinin İncelenmesi". M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi, *Eğitim Bilimleri Dergisi*. 3: 25-36.
- Çınkır, Ş., Kepenekçi, Y.K. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 34, 236-253.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
- Güler, D., Aydos, L. & Koç, H. (2005). Devlet ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin eğitim düzeylerinin ve sportif faaliyetlere katılımlarının atılganlıklarına etkisi. Beden Eğitimi ve Spor Eğitiminin Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu.
- Gültekin, Z. (2003). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Geliştirme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Jakubowski-Spector, P. (1973). "Facilitating the Growth of Women through Assertiveness Training". *The Counseling Psychologist*. 4: 75-86.
- Karaman-Kepenekçi, Y., Çınkır, Ş. (2001). Lise düzeyinde öğrenciler arasında kabagüç. (yayınlanmamış araştırma raporu). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara.
- Kartal, H. (2009). The ratio of bullying and victimization among Turkish elementary school students and its relationship to gender and grade level. *Social Science*, 20(2), 109-119.
- Mynard, H., Joseph, S. (1997). Bully/victim problems and their association with Eysenck's personality dimensions in 8 to 13 years old. *British Journal Education Psychology*. 85, 197-201.
- Pişkin, M. (2006). Zorbalığa ilişkin yanlış algı, inanç ve düşünceler. *Öğretmen Dünyası*, 317, 13-15.
- Tekin, M., Akandere, M. & Arslan, F. (2006). Spor yapan ve yapmayan ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre atılganlık düzeylerinin incelenmesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 996
- Tiryaki, Ş., Erdil, G., Acar, M. & Emlek, Y. (1991). Sporcu ve Sporcu Olmayan Gençlerin Kişilik Özellikleri. *Spor Hekimliği Dergisi*, 26: 19-23.

Kazancı, F. and İci, B.H., International Journal Mountaineering and Climbing, 2018, 1(1), 25-30

Yurtal, F., Cenkseven, F. (2007). İlköğretim okullarında zorbalığın yaygınlığı ve doğası. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 1-13.

Original Research (AR)

Orijinal Araştırma (AR)

Sosyal Temsiller Kuramı Bağlamında Dağcılık Metaforuyla İşletmeler ve Yönetim Üzerine Anlam Yaratma

Elif BİLGİNOĞLU *

Istanbul, Turkey

Öz

Bu çalışma, işletmeler ve yönetim üzerine bir metafor olarak dağcılığı ele alan araştırmalara dair bir literatür taramasını içermekte ve sosyal temsiller kuramı bağlamında metaforlar ile anlam yaratmanın önemine işaret etmektedir. Bu doğrultuda ilk olarak sosyal temsiller kuramı ve anlam yaratma ana hatlarıyla ele alınmış, daha sonra da sosyal temsiller kuramı bağlamında anlam yaratma çerçevesinden metaforlar irdelenmiştir. Çalışmanın araştırma kısmı, işletmeler ve yönetim metaforu olarak literatürde dağcılık ve dağ tırmanışlarının ne şekilde yer aldığına dair çalışmaların bulgularını içermektedir. Çalışma sonunda araştırmacılar ve "işletmeler" adını verdiğimiz örgütler için uygulama ve araştırma konuları üzerine öneriler yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: *Anlam Yaratma, Dağcılık, İşletmeler ve Yönetim, Metafor Sosyal Temsiller Kuramı*

Sensemaking on Business and Management with Mountaineering Metaphor in the Context of Social Representations Theory

Abstract

This paper includes a literature review of the research on mountaineering as a metaphor on business and management, and points out to the importance of sensemaking through metaphors in the context of social representations theory. In this respect, first, social representations theory and sensemaking are explained. In the next section metaphors within sensemaking framework in the context of social representations theory are explained and how mountaineering and mountain climbing is handled as a metaphor in the business and management literature is determined. At the end of the paper, practical implications for researchers and organizations are suggested.

Keywords: *Sensemaking, Mountaineering, Business and Management, Metaphor, Social Representations Theory*

GİRİŞ

Metaforlar, kişileri yeni biçimlerde düşünmeleri ve davranışları konusunda özendirirler (Morgan, 1998: 395). Kişi, metaforlar aracılığıyla başkalarının deneyimleri ve kendi deneyimleri arasında köprüler kurmakta ve bu şekilde metaforlar bilgi parçalarını diğer bir biçime çeviren birer çevirmen görevi görmektedirler (Miller, 1987). Metaforlar, bir şeyin kendisi ve diğer şeyler arasında ilişki kurarak (Koro-Ljungberg, 2001: 371) görünürde benzer olmayan iki şey arasındaki benzerliğe dikkat çekmektedirler (Dacey ve Lennon, 1998: 163). Yeni ve eski arasındaki bu metaforik köprü oluşturma, bilişsel değişimleri mümkün kılan mekanizmadır. Bu yüzden, metaforlar, bilimin teorik dili ve bilimsel akıl yürütmenin kendisi için kapsamlı araçlar oluşturmaktadırlar (Radman, 1997: 61).

Metaforlar, sosyal bilimler ve örgüt kuramı çerçevesindeki olguları anlamada da önemli bir yere sahiptirler. Yöneticiler, kendi örgütlerini anlamalarına ve biçimlendirmelerine yardımcı olabilecek güçlü metaforlar bulma ya da yaratma sorunuyla karşı karşıyadırlar. Yaşamın her alanında etkin yöneticiler ve meslek insanları, örgütlemeye ve yönetmeye giriştikleri durumları okuma sanatında beceri kazanmak zorundadırlar. Örgüt

kuramındaki metaforlar önemli ölçüde diğer disiplinlerden ödünç alınmaktadır (Leblebici, 2008: 358; Morgan, 1998).

Sosyal temsiller kuramı bağlamında dağcılık metaforuyla işletmeler ve yönetim üzerine anlam yaratma konusunu ele alan bu çalışma, yönetim ve işletmeler adına metaforların kullanımının keşfedilmesine dair bir ilk adım oluşturarak, üzerine fazla araştırma yapılmamış bir alana dair literatüre katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada sunulan fikirler, bir metafor olarak dağcılık ile işletmeler ve yönetim üzerinde geçişler sağlayarak işletmeler ve yönetimin tüm yönlerinin yeniden düşünülmesinde yol gösterici olabilir.

Sosyal Temsiller Kuramı

Sosyal temsiller kuramı, toplumun bilinmeyene dair ne şekilde anlam yarattığı ve bilimsel kavramları sağduyuya ne şekilde dönüştürdüğünü anlatan kuramsal bir paradigmadır. Bu paradigma, sosyal temsiller sağduyu ve günlük düşünmenin içine işleyen sosyal olarak inşa edilmiş imajlar, semboller, fikirler ve düşünceleri içine alan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Moscovici, 1984). Sosyal temsil kuramı, modern toplumlarda psikososyal fenomenleri inceleyen kavramların ve fikirlerin sosyal psikolojik bir çerçevesini oluşturmaktadır (Wagner vd., 1999: 95-96). Sosyal temsillerin tanıdık olmayana tanıdık hale getirerek (Moscovici, 1984) toplumları, örgütleri ve grupları bir araya getiren sosyal bağlar üreten ortak bilişler ile sonuçlanan kolektif anlam üretme süreçleriyle ilgili olup (Höijer, 2011: 3) dünyayı anlamlandırma imkânı veren bilişsel bir olgu olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, sosyal temsil kuramının bir sağduyu kuramı olduğu söylenebilir (Cirhinlioğlu vd., 2006: 164). Buraya kadar sosyal temsillerin kısa bir tanımını yaptık. Şimdi de anlam yaratma üzerinde durmalıyız.

Anlam Yaratma

Anlam yaratma; sosyal dünyayı yapılandırma ve yorumlamanın söylemsel süreci (Gephart, 1993: 1485) ya da bilgi arayışının, anlam atfetmenin ve eylemin karşılıklı etkileşimi olarak tanımlanmakta (Thomas vd., 1993: 240) ve kişilerin kendi örgütlerinin içinde ve dışında bir şekilde şaşırtıcı, karmaşık ya da kafa karıştırıcı olarak nitelendirdikleri olayları ve sorunları anlamlandırmasının yapılandırması süreçlerini ifade etmektedir (Cornelissen, 2012: 118).

Anlam yaratma sürecinin temel fikri, devam eden bir şeylerin tamamlanmış olmasını istemektir. Anlam yaratma, olmuş bir şeyin retrospektif hissini vermesi ya da ihtiyaçların yaratılmasında ortaya çıkan bir olgudur (Weick, 1993: 635). Sosyal gerçekliğin nasıl yapılandırıldığı ve yeniden üretildiğini anlamaya dair ilk adım, kişinin çevresinde yer alan unsurlardan odaklanmaya en fazla değenlerin hangileri olduğunu tanımlamaktır (Eisenberg, 2006: 1698). Eylem, kişilerin çevreden gelen bilgileri nasıl seçtiklerinden, bu bilginin anlamını nasıl oluşturduklarından ve daha sonra kültür ve rutinleri geliştirmek için kendi yorumlarına göre nasıl hareket ettiklerinden kaynaklanmaktadır (Porac vd., 1989; Weick, 1995).

Anlam yaratma bireyler için çevrelerinin bilişsel haritalarını geliştirdikleri (Ring ve Rands, 1989: 342), örgüt üyeleri için ise örgütün ne hakkında olduğu, neyi iyi ve kötü yaptığı, karşılaştığı sorunların neler olduğu ve bunları nasıl çözmesi gerektiği türden özellikleri ile ilgili anlayışları anlamak ve paylaşmak için gerekli yorumlayıcı bir süreçtir (Feldman, 1989: 19).

Örgütlerin merkezi bir aktivitesi ve yönetim fonksiyonlarından biri olan örgütlemenin tam merkezinde yer alıyor olması sebebiyle anlam yaratma önemli bir kavram olarak kabul edilmektedir (Durgun, 2018).

Örgütlerdeki kişiler alışılmışın dışındaki olayları normalleştirmek, aykırılıkları merkezi bir eğilime uyumlu hale getirmek, inandırıcı görünümler üretmek, bilgi kısıntılarıyla yetinmek, belirsizliği gerçekleştirilebilir alternatiflere dönüştürmek ve eldeki bilgi her ne olursa olsun ona yeterliymiş gibi davranmak konusunda yeteneklidirler (Weick ve Daft, 1983: 87). Kişilerdeki bu eğilimlerin sonucu olarak örgütlerde var olan bilgi kısıntılarındaki veri parçalarını birleştiren ve bilgilendiren işlenebilir yorumlar oluşturabilir (Daft ve Weick, 1984: 294).

Anlam yaratma bakış açıları, işletmeler ve yönetim uygulamalarını anlamada değerlidir. Çünkü problemler uygulayıcıya kendilerini aleni bir şekilde göstermezler. Kafa karıştırıcı, rahatsız edici ve belirsiz olan sorunlu durumların malzemelerinden inşa edilmiştirler (Weick, 1995: 9).

Sosyal Temsiller Kuramı Bağlamında Anlam Yaratma Çerçevesinden Metaforlar

Metaforlar, sembolik dilin bilişsel süreçleri yansıtan ve kişilerin dünyayla yüz yüze gelmesi, gerçekliği algılaması ve değişimi kafasında canlandırmasına aracılık eden baskın bir bileşendir (Witherspoon ve Crawford, 2014). Metaforlar, sadece birer konuşma figürü ya da sözbilimsel birer mecaz değil, aynı zamanda kavramsallaştırmayı ve dili birbirine bağlayan göze çarpan ve yaygın bilişsel bir süreçtirler. Kavramsal metaforlar insanların, belirli kavramları diğer kavramlar açısından anlayarak, daha iyi ele alabilmelerini sağlayacak şekilde bilişsel yapıların bir deneyim alanından diğerine sistematik izdüşümüne karşılıklı gelmektedirler (Fauconnier, 1997: 168; Lakoff ve Johnson, 1980; Morgan, 1998: 14; Short, 2008: 112). Böylece metaforlar, dünya görüşümüze, gerçekliklerimizi nasıl anlamlandırdığımıza, sorunlarımızı nasıl çerçevlendirdiğimize ve bu zorlukları ortadan kaldırmanın olası yollarının neler olduğuna açıklama getirmeye (Schön, 1993) ve belirli sosyal bir bağlam içindeki gerçekliğimize dair daha derin bir anlayış kazanmamıza yardımcı olabilirler (Schechter vd., 2016: 4). Bu yüzden de metaforlar, içinde anlamsal bir alandan diğerine aktarma yoluyla iki unsurun ya da özelliğin özdeşleştiği, şaşırtıcı bir anlamı taşıyan yeni bir dilbilimsel kombinasyon yaratan birer imge olarak tanımlanmaktadır (Cornelissen ve Kafouros, 2008; Lakoff ve Johnson, 1980).

Farklı anlamsal alanların bir araya getirilmesiyle bir yandan sonuçta ortaya çıkan imaj, bireylerin yeni durumları daha iyi anlamalarına yardımcı olarak açıklık kazandırma işlevi görmekteyken, bir yandan da iki anlamsal alanın etkileşimi, her iki alanın da doğasında olmayan yeni bir fikir yaratmaktadır (Statler vd., 2008). Böylece, metaforlar, orijinal anlam alanlarına özgü olanların ötesinde anlamlar yaratma gücüne sahip olmaktadır. Bu bakımdan metaforlar bilişin temel birer mekanizması olarak tanımlanmışlardır. Yani metaforik sürecin özü, özgün bir alandan farklı bir açıdan, belirli bir konu üzerinde düşünmek anlamına gelmektedir (Knowles ve Moon, 2006).

Metaforlar, iyi bilinen süreçleri örgüt kültürünün temel değerlerini yansıtarak ve uygun müdahale yolları önererek yeni bir bakış açısıyla anlamak konusunda yardımcı olabilirler (Günbayı, 2011: 545). İşletme kavramlarının açıklanmasında ve işletme kültüründe kullanılan farklı metaforların doğasına dair bir kavrayış geliştirilmesinde metaforlar önemli bir rol oynamaktadırlar (Vasiloaia vd., 2011: 239). Bu yüzden de işletme üzerine yapılan araştırmalarda çeşitli metaforlar yer almaktadır (Skorcynska, 2001: 49-51). Yönetim organizasyon araştırmalarında giderek yaygınlaşan bir role sahip olan metaforlar (Carr ve Leivesley, 1995: 55; Valliere ve O'reilly, 2007: 294), bu araştırmalarda bir konunun kök metaforunun incelenmesinde, nitel bir araştırma aracı olarak, yaratıcı düşünme için yaratıcı bir araç olarak, algıyı ve yorumu etkilemek için egemen bir araç olarak, bir açıklayıcı, öğretim aracı olarak ya da yapısal analiz ve gömülü varsayımların sorgulanması için bir araç olarak kullanılmışlardır (Inns, 2002: 308).

Metaforların anlam yaratma sürecinde önemli bir yere sahip oldukları çeşitli araştırmalarda ortaya koyulmaktadır (Cornelissen, 2005; 2012; Cornelissen ve Clarke, 2010; Maitlis ve Christianson, 2014). Metaforların işletmelerde özellikle de kişilerce karmaşık, kuru fikirlerin iletilmesi gerektiğinde önemli bir role sahip oldukları ileri sürülmüş olmakla birlikte (Lindzon, 2016), genel iş söyleminde nasıl kullanıldıklarına ve özellikle de uzmanlaşmış örneklerine dair bugüne kadar çok az çalışma yapılmıştır (Skorczynska, 2012: 268).

Sosyal temsiller anlam yaratma için bir çerçeve, bireysel ve toplumsal birbirine bağlayan bir anlam uzlaşma alanı olarak düşünülebilirler (Tateo ve Iannaccone, 2012: 58). İş ve yönetim ile dağcılıkta kişilerin karşı karşıya kaldıkları zorluklar ve üstlendikleri görevler, özellikle de bu yollardan geçen bireylerin psikolojik özellikleri birçok benzerlik taşımaktadır. Zirveler kişilerin pek çok türden hedefleri için sembol oluşturmakta, metaforik olarak da en yüce olanı temsil etmektedirler. İş dünyasında ise bu zirveler işletmecilerin başarılarının doruk noktasını temsil etmektedirler (Bernbaum, 1990; Valliere ve O'reilly, 2007: 293-298). Ayrıca bir kişinin zirveye ulaşabilmesinin bile, her şeyden önce, bir organizasyon zaferinin sonucu olması, dağların yönetim için sadece bir metafor olmadığını, aslında yönetimin ta kendisi olduğunu ifade etmektedir (Useem, 2003). Bu çalışmada sosyal temsiller kuramı bağlamında dağcılık metaforuyla işletmeler ve yönetim üzerine anlam yaratma konusu ele alınmaktadır.

Bir İşletme ve Yönetim Metaforu Olarak Dağcılık

Örgütsel bir bakış açısıyla, bir dağ tırmanışı özgün ve proje bazında çalışan bir örgüte örnek oluşturmaktadır (Hällgren, 2010: 95). Bir tırmanışta zirveye ulaşma ve iş dünyasının zirvesine yükselme adına atılması gereken adımlar arasında birçok bağlantı söz konusudur (Vandecruze, 2018). Bu yüzden de dağcılık pek çok kaynakta işletmeler ve yönetim adına bir metafor olarak kullanılmaktadır (Adhikari ve Subramanian, 2012; Ballinger, 2014a; Ballinger, 2014b; Baxter, 2009; Bickel, 2008; Brandenburg, 2010; Busch, 2016; Calhoun, 2015; Collins, 2013; Fisher, 2016; Gallagher, 2015; Gilbert, 2016; Gour, 2015; Hoffmann, 2014; Hollingworth, 2016; Huckabay, 2017; Hünningshaus, 2014; Jahn, 2004; Knarston, 2017; Kuehn, 2018; Kurek ve Kammerlander, 2008; Lechner, 2017; Levine, 2014; Malik, 2013; McQuaig, 2008; Peacock, 2017; Price, 2012; Raheja, 2014; Richards, 2015; Roberts, 2007; Schaefer, 2013; Smith, 2015; Stillman, 2016; Stocker, 2017; Strodel, 2014; Valliere ve O'reilly, 2007; Vandecruze, 2018; van der Does, 2017; von der Linden, 2014; Weick, 2018; Wilkins, 2017; Wuttke, 2012).

Dağcılar hedef odaklıdırlar (Leonard, 2016). Bir dağa tırmanırken, dağcının vizyonu oldukça açık bir şekilde ortadadır. Dağcı, kendini zirveye ulaşmış olarak hayal eder. Bir dağa tırmanmaya başlayan dağcının, tüm düşünceleri ve hedefleri zirveye ulaşmaya yöneliktir. Zirveye ulaşma dışındaki hemen hemen tüm olasılıkları bir başarısızlık olarak değerlendirmektedir. Tırmanış sırasında atılan her adımda gerçek bir neşe vardır. Çünkü atılan her bir adım, dağcıyı görünür bir hedef olan zirveye daha da yaklaştırmaktadır (von der Linden, 2014; von Stiegel ve Smith, 2011). İşletmeler için vizyon da, bir dağa zirveye ulaşma arayışından farklı değildir (McQuaig, 2008: 5; Price, 2012: 144-149). "Gelecekteki varılması veya olması arzu edilen bir durumla ilgili rüya veya hayalin ifade edilmiş bir şekli" olarak tanımlanan vizyon (Ülgen ve Mirze, 2004: 179), bir işletmenin temel yeterliliklerinden hareket ederek, değerler bütünü içinde gelecekte ulaşmak istediği yerin ifadesidir. Tüm paydaşlar işletmenin bu amacına ulaşmaya odaklanmalıdır. Bir işletmenin yönetimi sırasında da aynı dağa tırmanırması gibi; yöneticiler gözlerini hem rotadan yani vizyondan, hem de işletmeyi bir üst seviyeye taşıyacak olan başarı faktörlerinden ayırmamalıdırlar (Daft, 2003: 533; McQuaig, 2008: 5; Price, 2012: 144-149).

Zirveye ulaşmak çok çaba gerektirmektedir (Tart, 2018). Büyük bir hedefe ulaşmanın yolu, dağcıyı ya da işletmeyi oraya götürecek bir dizi küçük hedeften geçmektedir. Bir dağa

tırmanmak gibi, bir işletmeyi kurmak da sadece know-how değil, aynı zamanda sabır, azim ve tutku gerektirmektedir (Kuehn, 2018). Dağcı, tırmanışa başlamadan önce zirveye ya da zirveye ulaşmak için ne kadar yol gitmesi gerektiğine bakarak kendini yenik düşmüş hissetmemelidir. Tırmanış sırasında dağcı bir şeye takılıp düşmemek için başını aşağı eğerek ve önüne bakarak yürümekte, çevresine ya da zirveye bakmak istediğinde durmakta ve böylece manzaranın tadını çıkarmak, takım arkadaşlarıyla sohbet etmek ve bir şeyler yemek için de biraz zaman ayırmaktadır. Ancak tekrar tırmanmaya başladığında, başını tekrar öne eğmekte ve o şekilde yürümektedir. İşletmelerin yönetimlerindeki kişiler de iş yaşamlarında kendilerine sürekli gözlerini ulaşılması imkânsız gibi görünen zirveye dikerek, oraya nasıl ulaşabilecekleri üzerinde sürekli düşünmemeleri gerektiğini, önlerine bakarak bir sonraki yükselişe odaklanmaları gerektiğini hatırlatmalıdır. Tırmanış bu şekilde gerçekeşecektir. Zirveye nasıl ulaşılacağı konusunda endişelenmemeli, iyice düşünölmüş, ileri doğru yapılan hareketlerin kişiyi oraya götüreceğine inanmalıdır. Ara ara durup, etrafa bakmak için küçük molalar verilse de, sonrasında tekrar baş öne eğilerek yürüyüşe devam edilmelidir (Gour, 2015).

Vizyon oluşturulduktan sonra, iç ve dış çevre unsurlarının bir analizi yapılarak elde edilen bilgilerin düzenlenmesi ve dış çevrenin işletme için yarattığı fırsat ve tehditlerle, işletme içindeki varlık ve yeteneklerin işletmeye sağladığı üstünlük ve zayıflıkların bir matris üstünde belirlenmesini içeren SWOT analizi yapılması önemlidir. SWOT analizi, vizyona ulaşmada hangi varlıklara sahip olunduğu yanı sıra, hangi yükümlölüklerin bu başarıyı engelleyebileceğinin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Üstünlükler ve zayıflıklar, SWOT analizinin içsel faktörlerini oluşturuyor olup, bunlar kontrol edilebilir faktörleri temsil etmektedirler. Bu, tırmanışlarda, dağcının kondisyonu, bacak gücü ve zorluklar karşısında dayanıklılığına karşılık gelmekteyken işletmeler içinse örgütün sahip olduğu finansal kapasite, pazarlama ve satış yapısı ile personel olarak örnekler verilebilir. Fırsatlar ve tehditler ise SWOT analizinin dışsal faktörlerini oluşturmakta olup, fırsatlar dış çevrenin analizi sonucunda işletme için olumlu sonuçlar yaratabilecek unsurları, tehditler ise işletmenin varlığını sürdürmesine engel olabilecek ya da rekabet üstünlüğünü kaybetmesine neden olabilecek uzak ya da yakın çevredeki değişimler sonucu ortaya çıkan, işletme için arzu edilmeyen oluşumları temsil etmektedirler. Hem işletmelerde, hem de dağcılıkta fırsatlardan yararlanılabilmesi için, onların farkında olunması ve değerlendirilmeleri yanı sıra tehditlerin gerçekeşme ihtimallerine karşı, bu tehditlere karşı koyulabilecek şekilde stratejiler geliştirilmesi ve planlama yapılması önemlidir (McQuaig, 2008: 6-7; Ülgen ve Mirze, 2004: 160-161). Dağcılık, kişiye zor şartlar altında karar alabilmeyi ve işler yolunda gitmediğinde nasıl davranılması gerektiğini öğretmektedir. Dağlarda alınan eğitim, baskının üstesinden gelinmesine yardımcı olmakta, bu yüzden de dağcılar karşılaştıkları önemli sorunların üstesinden gelebileceklerinden her zaman emin olmaktadır (Adhikari ve Subramanian, 2012).

Hem dağcılık, hem de işletme yönetimi kapsamlı bir planlama gerektirmektedir. İşletmelerde, oluşturulan vizyona nasıl ulaşılabileceği ve bu yolda işletmenin önüne neler çıkabileceği hesaplanmalıdır. Bu plan işletmenin zayıf yönlerini desteklemeli, üstünlüklerini kullanmalı, potansiyel fırsatlardan yararlanmalı ve işletmeye zarar verebilecek tehditleri ortadan kaldırmalıdır (McQuaig, 2008: 7). Bir dağ tırmanışı da aynı şekilde, yılın hangi zamanı, nasıl bir hava durumunda, hangi grupla ve hangi dağlara tırmanılacağı gibi ulaşılabilir bir hedef belirlenmesiyle başlamaktadır. Daha sonra hava durumu kontrolleri, ulaşım, ekipman, yiyecekler ve diğer konular üzerine planlar yapılmaktadır. Bir güvenlik yönetim planı ve acil durum planlaması da yapıldıktan sonra, tırmanışın başarılı geçmesi için yapılan bu planlar detaylandırılır (Shaw, 2017). Ancak, bazen başarılı olabilmek için, yapılan plana sadık kalmaktansa, mevcut duruma göre harekete geçebilmek gerekmektedir. Çok hızlı değişen çevre koşullarında, planlar yapılırken geçerli olan durum değişir değişmez, planlar hükmünü kaybetmektedir. İş

dünyasında, her şey teknoloji ve inovasyon ile müthiş bir hızla ilerlerken, bir gün işe yarayan bir plan ertesi gün işe yaramayacak hale gelebilmektedir. Bu yüzden hızlıca düşünülerek, çevrede olup bitenlere göre harekete geçilebilmesi önemlidir (Knarston, 2017; Valliere ve O'reilly, 2007: 300; Welsch, 2014). Bir tırmanış sırasında da aynı şekilde koşullar aniden değişebilmektedir. Değişen bu koşulların yeniden değerlendirilmesi için dağcının planlarda esneklik göstermesi önemlidir. Kişi gözünü hedefinden ayrılmayarak ilerlemeye devam etmeli, ancak ne zaman geri dönmesi gerektiğini de bilmelidir (Huckabay, 2017: 11; Shaw, 2017).

Özetle hem işletmeler, hem de dağcılar vizyona odaklanmış ve hedefe ulaşmak için kararlı ancak aynı zamanda mevcut koşulların yarattığı belirsizlikte yön değiştirmek ve yeni fırsatları değerlendirmek için hazır olmalıdırlar (Calhoun, 2015; Wong, 2017: 2).

Dağda koşullar rahatsızdır; yorucu tırmanış, taşınan ağır yükler, sert hava koşulları, yüksek irtifa hastalığı, hatta sadece bir duş, temiz giysiler ya da temiz bir tabağın eksikliği bile bir süre sonra tırmanışı çok zorlu hale getirebilir. Aynı şekilde işletmelerde de her zaman her şey yolunda gitmeyebilir. Yöneticinin vizyonuna inanmayan kişiler olacaktır. İşletmede yaşanan fon ya da kaynak eksikliği gibi sorunlar yöneticinin vaat ettiği şeyleri yerine getirmesine engel olarak, ona zorluk yaratabilir. Kişiler arasında fikir ayrılıkları yaşanabilir, bazı kişiler yönetimce onaylanmayan kararlar alabilirler. Ancak, yönetici çok fazla beklentiye girmeyip, bu yolculuğun zahmetli olacağını kabullenirse, bu tür rahatsızlıklara karşı bazı taktikler ve alternatif planlar yaparak yoluna çıkan zorlukların üstesinden gelmek için gerçekten uğraşırsa, yolculuğunu daha katlanılabilir ve hatta eğlenceli bir hale getirebilir. Burada yapılacak en iyi şey, rahatsız koşulları kabullenmektir. İşletmelerdeki bu yolculuğun yöneticileri sınamak isteyeceği zamanlar olacaktır. Ancak işletme yeni zirvelere ulaştıkça buna degeceği görülebilir. Çünkü büyüklük ve büyüme hiçbir zaman rahat koşullardan doğmamıştır. Yolculuğun bazen rahatsız olacağını bilincinde olarak, yine de tırmanmaya devam etmek gerekmektedir (Fındık, 2018; Kuehn, 2018; Lang, 2017; Özen, 2010; Patel, 2016).

Bir işletmenin yönetimi, büyük bir maceradır. Aynı dağlardaki gibi, orada da inişler ve çıkışlar söz konusu olacaktır. Zaman zaman yüksek irtifadan kaynaklanan bazı sıkıntılar hissedilebilir. Aynı zamanda yanlış zirvelerle karşılaşılabilir ve zirveye giden çok sayıda alternatif yol, yöneticinin kafasını karıştırabilir. Ancak zor olmasaydı herkesin bunu yapıyor olabileceğinin ve sadece az kişinin ilgisini çektiği için bunun bir fırsat oluşturduğunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Eğer zirveye bir asansörle ulaşmak mümkün olmuş olsaydı, dağcılar için dağın hiçbir cazibesi kalmazdı ve dağa tırmanmazlardı. Aynı şey işletmeler için de geçerlidir. İş ortamında her zaman kolay şeylerle karşılaşılmayacaktır. Ancak onu ödüllendirici bir şey haline getirip, bir fırsat olmasına sebep olan da budur (Kline ve Rosenberg, 1986: 297-298; Price, 2012: 144; Shaw, 2017; Smith, 2015). Dağa bakıp, "Ben buna tırmanamam" diyen bir dağcı, her zaman haklı çıkar. Kişi, yapabileceklerini asla hafife almamalı ve inandığından çok daha fazlasını yapabileceğinin bilincinde olmalıdır. Bir tırmanışta başarılı olmak için, ne tırmanışa başlamadan önce, ne de tırmanış sırasında dağcı kendi kendini başarısızlığa uğratmamalıdır. Bir dağcının tırmanış sırasında fiziksel olarak başarabileceği şeyler ve zihinsel olarak başarabilecekleri arasında bir uçurum vardır. Zihin gücünün kullanılabilmesinin en iyi yolu, kişinin kendi kendine hedeflerine ulaşabileceğini söylemesidir. Ancak kişiler çoğu zaman denemeye bile cesaret edemeyerek ve riskten kaçınarak, farkında olmadan asıl riski bu şekilde alırlar. Burada tek gereken cesaret ve kişisel odaklanmadır. İşletmeler daha büyük müşterilere ve daha büyük pazarlara açılmak istedikleri zaman asla vazgeçmemeli, cesaretlerini kırmadan adım adım ilerleyerek, kendi hızlarını ayarlamalı ve ilerlemelerini izlemeli, bir yandan da hedefledikleri bu pazarlar ve

müşterilerden gözlerini ayırmamalıdır (Bazar, 2004; Busch, 2016; Gour, 2015; McQuaig, 2008: 92; van der Does, 2017; Wilkins, 2017).

Kişiler aynı dağda olduğu gibi iş yaşamları boyunca da büyük risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Ballinger, 2014b; Valliere ve O'reilly, 2007: 300). Tırmanış ne kadar zorlu ve alınan risk ne kadar büyükse, zirveye ulaşmayı başarmak da o kadar gurur verici olacaktır. Başarı, yapılan işin zorluğu ve içerdiği başarısızlık riskinin büyüklüğüyle ölçülmektedir. Bu, dağda dağın tırmanılan yüzünün dikliği, uçurumların yüksekliği, hava koşullarının zorluğu ile ölçülebilirken, yöneticiler için projelerin zorluğu ile ölçülebilmektedir. Sıradan bir iş performansına sahip hiçbir yönetici, başarılı olarak nitelendirilemez (Weick, 2018). Toplumda ne yazık ki başarısızlık konusunda tolerans gösterilmemektedir. Başarısızlık konusundaki görüşün değişmesi ve kişilerin risk almak konusunda cesaretlendirilerek, başarısız olabilmeleri konusunda özgür bırakılmaları gerekmektedir. Çünkü başarısızlık konusunda tolerans gösterilmemesi durumunda sadece alınacak riskler engellenmiş olmayacak, aynı zamanda işletmenin değerli katkıları ve karlı iş tercihleri yapmasının yanı sıra ilerleme ve inovasyonun da önüne geçilmiş olacaktır (Ballinger, 2014b; Welsh, 2014).

Dağcılar hesaplanmış risk alma yeteneğine sahiptirler (Busch, 2016; Knarston, 2017). Başarılı yöneticiler de bu şekilde işletmelerini başarıya taşımaktadırlar (Malik, 2006: 66). Çok büyük risklerle karşı karşıya kalındığında yapılması gereken geri çekilmek, mevcut koşulları işletmenin hedeflerine göre tekrar değerlendirmek ve bu hedeflere ulaşmak için risk alma girişimlerinde bulunmaktır. Risk yönetiminde ihtiyatlı bir düşünme seviyesinin korunması büyük önem taşımaktadır. Risk almak, zorlu hedeflere ulaşmanın bir ön koşulunu oluşturmaktadır. Ancak bu, gereksiz yere risk alınması anlamına gelmemektedir. Dağcının ya da yöneticinin, hedefe kendisini ya da işletmesini potansiyel bir başarısızlık ya da zarara maruz bırakmadan ulaştırabilmesi için, riskli seçeneklerin gerçekten ihtiyaç olan zamanlara ayrılması akıllıca olacaktır (Ballinger, 2014a; Ballinger, 2014b; Collins, 2003; Kurek ve Kammerlander, 2008).

Takım çalışması dağcılığın çok önemli bir bileşenidir. Takımlar uzun süreli tırmanışlarda, haftalar, hatta bazen aylar boyu birlikte zaman geçirmekte, bu arada paylaştıkları samimi anları yanı sıra, birlikte mücadelelere girerek, zaferleri birlikte yaşamaktadırlar. Takımların sürekli tehlikelerle karşı karşıya oldukları tırmanışlarda, bir arada tırmanan dağcılar, bu tırmanışların en temel ekipmanı olan ip aracılığıyla birbirlerinin hayatlarını tam anlamıyla kendi ellerinde tutmaktadırlar. Yani aynı ipi paylaşan dağcıların hayatları birbirine bağlı durumdadır. Bu yüzden de takımlar oluşturulurken akıllıca davranmak önemlidir. Bu süreçte yetkinlik, iletişim ve koordinasyon gibi şeyler birer moda sözcük olmaktan çıkıp, hızlıca başarı ve hayatta kalmak için temel birer gereksinim haline gelirler. Dağcı, kendinin ve takım arkadaşlarının ehil bir şekilde eğitilmiş olduğu düzeyde güvencededir. Takım oluşturma çok önemlidir ve bazı kritik durumlarda dağcıların yaşamlarına bile mal olabilir. İşletmelerde de durum bundan farklı değerildir. Birden fazla sahibi ya da çalışanı olan tüm işletmeler takımlardan oluşmaktadır. Bazı işletmelerde sadece bir takım varken, bazılarında yüzlerce hatta binlerce takım vardır. Bir dağa tırmanırken, takım gücü ip aracılığıyla, bir yandan aksi takdirde mevcut olmayan bir güvenlik önlemi sağlamaktayken, bir yandan da yükü paylaşmak için fiziksel güç sağlamaktadır. İşletmelerde bir ip yerine, ortak bir ihtiyaç ve amaçlarını yerine getirme arzusuyla bir araya getirilmekte olan takımlarda ise üyeler, işletmenin ya da üzerinde çalıştıkları projenin başarısı konusunda birbirlerine bağlıdırlar. İşletmelerin takımların gücüne, takımların da her bir üyenin gücüne ihtiyacı vardır. Çok sıkı çalışarak bir takım olarak bir şeyi başarmak, eşsiz ve sıra dışı bir histir. Çünkü zirveye birlikte ulaşmaktan daha ödüllendirici bir şey olamaz (Kuehn, 2018; Levine, 2014; McQuaig, 2008: 70-74; von Stiegel ve Smith, 2011: 85-86; Walther, 2018).

Tırmanışlarda, dağcılara rehberlik yaparak onları güvenli ve emniyetli olarak zirvelere çıkarmakla görevli rehber ya da rehberler bulunmaktadır. Dağ rehberleri tırmanış sırasında yol gösteren, çıkılan dağı bilen, olağanüstü durumlarda arama, kurtarma organizasyonu ve operasyonu yapabilen dağcılara ifade etmektedir (Ören, 2013; Türkiye Dağcılık Federasyonu, 2016). Bazı dağlara yanınızda bir rehber olmadan da tırmanabilirsiniz. Ancak bir rehber ucuz bir sigorta gibidir. Sizden daha deneyimli olan bu kişiler, birçok görünmez tehlikeyi sizden daha iyi bilirler. Daha da önemlisi, yeteneklerinizin ötesine geçmek konusunda eğilim gösterdiğinizde, egonuzu engelleme size yardımcı olabilirler. Güvendiğiniz ve inandığınız bir rehberin arkasında endişelerden uzak bir tırmanış yaparak doğayla daha fazla iç içe olma fırsatı da bulabilirsiniz. İş dünyasında da bir mentor, bir koç, bir kurul ya da bir danışma grubu gibi, bir rehber ya da rehberlere sahip olmak çok değerli olabilir. Bu kişiler maddi anlamda size çok yüksek miktarda bir paraya mal olmayabilir, ancak onları bulmak, onlarla düzenli olarak görüşmek ve dikkate değer kararlar için onların fikirlerini almak için mesainizden ciddi bir zaman ayırmanız gerekecektir (Guillory, 2016; Hoffmann, 2014; Huckabay, 2017: 11; Levine, 2014).

Zirveye ulaşmak çok çaba gerektirmektedir ve bu, önemli bir başarıdır. Zirvedeki nefes kesici manzarada, dağcının çevresini saran muhteşem dağlar, ona bunca zorluğa neden katlandığını hatırlatmaktadır. Bir işletmeyi yönetmek, bir kişinin hayatında yapabileceği en zor şeylerden biridir. Ancak, yönetici neler yaptığına ve işletmenin ne gibi başarılar elde ettiğine dönüp baktığında, tüm bu zorluklara değdiğini fark edecektir (Guillory, 2016; Peacock, 2017). Bir yönetici, işletmesi yoğun çalışma saatleri sonrasında büyük bir başarı elde ederek zirvesine ulaştığında, bunu takımıyla kutlamalıdır. Başta yönetim olmak üzere tüm takım, işletmelerinin elde ettiği bu başarıdan dolayı harika bir deneyim yaşar (Tart, 2018). Bu, işletme için önemli ve az bulunur bir dönüm noktasıdır. Ancak bu, bazı yönlerden sadece bir başlangıçtır ve yapacak hala çok fazla iş söz konusudur. İşletmelerini zirveye taşımış olan yöneticiler, başkalarının kendi iş zirvelerine ulaşmalarına yardımcı olacak şekilde onlar için Sherpa'lık yapabilir ya da işletmeleri adına tırmanılacak daha sonraki dağ ya da dağları planlamaya başlayabilirler. Tırmanış muhakkak bir şekilde devam etmelidir (Hoffmann, 2014; Kuehn, 2018; Weick, 2018).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çeşitli faktörlerle tetiklenen anlam yaratma, örgütleri ilgilendiren birçok olayın başarılmasını kolaylaştırmaktadır. Değişen çevreye ayak uydurma ve meşruiyet kazanma adına yapılan stratejik değişimler, araştırma-kullanma dengesinin kurulmasıyla gerçekleştirilip rekabet avantajı getiren örgütsel öğrenme ve bütün örgütsel süreçlerde yapı taşları olan yenilik ve yaratıcılık bu faaliyetlerin başında gelmektedir (Durgun, 2018). Bu çalışma sosyal temsiller kuramı bağlamında dağcılık metaforuyla işletmeler ve yönetim üzerine anlam yaratma konusunu ele almaktadır. Bu çalışmada yer alan literatür taramasının sonuçları işletmeler ve yönetim–dağcılık metaforunu desteklemekte ve hem işletmeler ve yönetimin, hem de dağcılarının, yaptıkları yolculukların zorluklarıyla başa çıkabilecek uygun özelliklere sahip olduklarına dair inancı güçlü bir şekilde doğrularak, dağcılığın işletmeler ve yönetim adına uygun bir metafor olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçlar aynı zamanda işletmeler ve yönetim ile dağcılığın amaç ve hedefler, görev ve riskler anlamında birçok anlam yaratıcı benzerliğe sahip olduğunu da ortaya koymaktadır. İşletmelerdeki süreçler ve yönetim, dağcılıkla birçok açıdan benzerlik göstermektedir. Bu benzerliklerin hem gelecekte işletmeler ve yönetim üzerine yapılacak olan araştırmalara, hem de işletmeler ve yönetim uygulamalarına önemli bir katkıda bulunması beklenmektedir. Araştırmalar açısından, metaforlar üzerine olan anlayışı geliştirmek, her iki ortamda da paylaşılacak en iyi uygulamaları listelemek ve daha geniş çaplı uygulamalar için kuram geliştirmek açısından gelecekte yapılacak olan araştırmaların

gündeminin temelleri oluşturulabilir. Çalışmanın uygulama anlamında hem işletmeler ve yönetim adına, hem de dağcılar adına katkı sağlaması beklenmektedir. İşletmeler ve dağcıların çalışmada bahsedilen ortak özellikleri göz önüne alındığında, bu iki alanın sırasıyla karlılık ve zirve arayışlarında diğerinin taktik ve stratejilerini benimseyerek kendi performansını en üst düzeye çıkarması beklenebilir.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda yapıcı geri bildirimleriyle destek olan hocam Sayın Prof. Dr. İnci ERDEM'e teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

- Adhikari, A., Subramanian, A. (2012, Mayıs 13). Lessons in Peak Performance, <https://www.businesstoday.in/magazine/features/executives-can-learn-a-lot-from-mountaineers/story/24312.html> Erişim tarihi 06.10.2018
- Ballinger, A. (2014a, Ağustos 11). Why Entrepreneurs should Climb a Mountain Before Starting a Business, <https://www.fastcompany.com/3034167/why-entrepreneurs-should-climb-a-mountain-before-starting-a-business>, Erişim tarihi 21.09.2018
- Ballinger, A. (2014b, Ağustos 26). Climbing a Mountain, Whether Real or Figurative, Requires Calculated Risks, <https://www.entrepreneur.com/article/236801>, Erişim tarihi 21.09.2018
- Baxter, K. (2009, Aralık 30). Extreme Risk Management – Mountaineers and Project Management, <https://www.de-risk.com/extreme-risk-management-mountaineers-and-project-management/>, Erişim tarihi 19.09.2018
- Bazar, T. (2004). Climb Every Mountain. C. Anderson, L. Mackenzie, T. Bazar, D. Metzger, J. Boucher, J. Moreo, F. Carmichael, P. Royle, C. Carter-Scott, S. Spano, J. Corley, J. Stanfield,, J.B. Curtet, L. Walker, J. Elliott, J. Wesley, J. Fraser, C. Whirley & C. James (Ed.) Ordinary Women... Extraordinary Success: Everything You Need to Excel, From America's Top Women Motivators içinde (81-90). Franklin Lakes, NJ: Carreer Press.
- Bernbaum, E. (1990). Sacred Mountains of the World. San Francisco: Sierra Club Books.
- Bickel, J. (2008). Career Development as a Long-distance Hike, *Journal of General Internal Medicine*, 24/1, 118-121.
- Brandenburg, L. (2010). Keep Climbing that Career Mountain (and Don't Forget to Enjoy the View), <https://www.bridging-the-gap.com/looking-back-over-your-business-analyst-career/>, Erişim tarihi 22.09.2018
- Busch, J. (2016, Kasım). Business Lessons from the World of Rock Climbing, <https://www.ibmadison.com/In-Business-Madison/November-2016/Business-lessons-from-the-world-of-rock-climbing/>, Erişim tarihi 22.09.2018
- Calhoun, L. (2015, Eylül 14). 7 Peak Management Lessons From the Movie 'Meru', <https://www.inc.com/lisa-calhoun/7-peak-management-lessons-from-the-movie-meru.html>, Erişim tarihi 21.09.2018
- Carr, A., Leivesley, R. (1995). Metaphors in Organisation Studies: A Retreat to Obscurantism or Ideology in "Drag"? *Administrative Theory & Praxis*, 17/1, 55-66
- Cirhinlioğlu, F.G., Aktaş, V., Öner Özkan, B. (2006). Sosyal Temsil Kuramına Genel Bir Bakış, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 30/2, 163-174.
- Collins, J. (2003). Hitting the Wall: Realizing that Vertical Limits Aren't. M. Useem, J. Useem & P. Asel (Ed.). *Upward Bound: Nine Original Accounts of How Business Leaders reached their Summits* içinde (13-46). NewYork: Crown Business.

Collins, J. (2013, Aralık 1). Leadership Lessons of A Rock Climber, <https://www.fastcompany.com/47527/leadership-lessons-rock-climber>, Erişim tarihi 20.09.2018

Cornelissen, J. (2005). Beyond Compare: Metaphor in Organization Theory, *Academy of Management Review*, 30/4, 751-764.

Cornelissen, J. (2012). Sensemaking Under Pressure: The Influence of Professional Roles and Social Accountability on The Creation of Sense, *Organization Science*, 23/1, 118-137.

Cornelissen, J.P. Clarke, J.S. (2010). Imagining and Rationalizing Opportunities: Inductive Reasoning, and The Creation and Justification of New Ventures, *Academy of Management Review*, 35, 539-555

Cornelissen, J. P., Kafouros, M. (2008). Metaphors and Theory Building in Organization Theory: What Determines the Impact of a Metaphor on Theory? *British Journal of Management*, 19/4, 365-379.

Dacey, J., Lennon, K. (1998). *Understanding Creativity*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Daft, R.L. (2003). *Management*. Mason, Ohio: Thomson, South-Western.

Daft, R. L., Weick, K. E. (1984). Toward a Model of Organizations as Interpretation Systems, *Academy of Management Review*, 9/2, 284-296.

Durgun, M. (2018, Ocak 4). Örgütlerde Anlam Yaratma Süreci, <http://www.yonetselzihin.com/yonetsel-ve-orgutsel-bilis/orgutlerde-anlam-yaratma-sureci/.html>, Erişim tarihi 16.10.2018

Eisenberg, E.M. (2006) Karl Weick and The Aesthetics of Contingency, *Organization Studies*, 27/11, 1693-1707.

Fauconnier, G. (1997). *Mappings in Thought and Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Feldman, M. S. (1989). *Order without Design*. Stanford, CA: Stanford University Press

Fındık, T. (2018). Broad Peak (8047 m.) Çıkışı (Karakorum-Pakistan). *Türkiye Dağcılık Federasyonu Dergisi*, Kasım 2018, 14-23

Fisher, W.P. (2016). *Winning Wizard's Words of Management Wisdom - Book 1: Starting Out*. USA: Strategic Book Publishing.

Gallagher, P.B. (2015, Nisan 30). How Mountains Teach us to Lead, <https://real-leaders.com/how-mountains-teach-us-to-lead/>, Erişim tarihi 20.09.2018

Gephart, R. P. (1993). The Textual Approach: Risk and Blame in Disaster Sensemaking, *Academy of Management Journal*, 36/6, 1465-1514.

Gilbert, A. (2016, Nisan 28). 6 Ways that Climbing a Mountain is Like Building a Startup, <https://arlogilbert.com/6-ways-that-climbing-a-mountain-is-like-building-a-startup-5113a51e7f7d>, Erişim tarihi 19.09.2018

Gour, C. (2015). 8 Ways Climbing Is A Metaphor for Life and Business (or "Why I Climb Mountains when I Have no Time to Climb Mountains") <https://www.linkedin.com/pulse/8-ways-climbing-metaphor-life-business-why-i-climb-mountains-gour>, Erişim tarihi 22.09.2018

Guillory, S. (2016, Ekim 15). 6 Entrepreneurship Lessons We Can Learn from Climbing Mountains, <https://www.forbes.com/sites/allbusiness/2016/10/15/6-entrepreneurship-lessons-we-can-learn-from-climbing-mountains/#128e8303e3e4>, Erişim tarihi 15.10.2018

Günbayı, İ. (2011). Principals' Perceptions on School Management: A Case Study with Metaphorical Analysis, *International Online Journal of Educational Sciences*, 3/2, 541-561.

Hällgren, M. (2010). Groupthink in Temporary Organizations, *International Journal of Project Management in Business*, 3/1, 94-110.

- Hoffmann, V.O. (2014, Mart 30). Was hat Bergsteigen mit Unternehmensföhrung zu tun, <https://business24.ch/2014/03/30/was-hat-bergsteigen-mit-unternehmensfuehrung-zu-tun/> , Erişim tarihi 25.10.2018
- Hollingworth, P. (2016, Nisan). Parallels between Mountaineering and Business, *ModernBusiness*, 6-7.
- Höijer, B. (2011). Social Representations Theory A New Theory for Media Research, *Nordicom Review*, 32/2, 3-16
- Huckabay, D. (2017). What Business and Mountain Climbing Have in Common, *SCCA Magazine*, 11.
- Hüningshaus, A. (2014, Temmuz 10). Management und Bergsteigen, <https://www.humanresourcesmanager.de/news/management-und-bergsteigen.html>, Erişim tarihi 24.09.2018
- Inns, D. (2002). Metaphor in the Literature of Organizational Analysis: A Preliminary Taxonomy and A Glimpse at a Humanities-based Perspective, *Organization*, 9, 305-330.
- Jahn, T. (2004, Mart 1). Vom Bergsteigen kann man Management Lernen, <https://www.tagesspiegel.de/wirtschaft/vom-bergsteigen-kann-man-management-lernen/495080.html>, Erişim tarihi 24.09.2018
- Kline, S., Rosenberg, N. (1986). An Overview of Innovation. R. Landau & N. Rosenberg (Ed.) *The Positive Sum Strategy: Harnessing Technology For Economic Growth* içinde. National Academy, Washington, DC.
- Knarston, M. (2017). 8 Business Lessons Learned from Mountaineering, https://www.google.com/search?hl=en&q=8+Business+Lessons+Learned+from+Mountaineering&gws_rd=ssl, Erişim tarihi 24.09.2018
- Knowles, M., Moon, R. (2006). *Introducing Metaphor*, London/New York: Routledge
- Koro-Ljungberg, M. (2001). Metaphors as a Way to Explore Qualitative Data, *Qualitative Studies in Education*, 14/3, 367-379
- Kuehn, W. (2018, Mart 28). The Business Architecture Summit: Lessons from the Mountain, <https://www.cutter.com/article/business-architecture-summit-lessons-mountain-498926>, Erişim tarihi 18.10.2018
- Kurek, R., Kammerlander, H. (2008). *Direttissima zum Erfolg. Was (Automobil-)Manager vom Höhenbergsteigen Lernen Können*. Deutschland: Frankfurter Allgemeine.
- Lakoff, G., Johnson, W. (1980). *Metaphors We Live by*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Lang, A. (2017). *The Beauty of Discomfort: How What We Avoid Is What We Need*. USA: HarperCollins.
- Leblebici, D.N. (2008). Örgüt Kuramında Paradigmalar Ve Metaforlar, *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9/15, 345-360.
- Lechner, H. (2017, Eylül 19). (Was) Können wir vom Bergsteigen fürs Management lernen (!?), <https://www.xing.com/communities/posts/was-koennen-wir-vom-bergsteigen-fuers-management-lernen-1013812833> , Erişim tarihi 24.09.2018
- Leonard, B. (2016, Mayıs 31). Semi-Rad: Hire a Climber, <https://www.climbing.com/people/semi-rad-hire-a-climber/> , Erişim tarihi 18.10.2018
- Levine, A. (2014). *On The Edge: The Art of High Impact Leadership*. NewYork: Business Plus.
- Lindzon, J. (2016, Kasım 24). Why Imagery And Metaphor Are Essential For Business Communications, <https://www.fastcompany.com/3065920/why-imagery-and-metaphor-are-essential-for-business-communications>, Erişim tarihi 27.09.2018
- Maitlis, S., Christianson, M. (2014). Sensemaking in Organizations: Taking Stock and Moving Forward, *The Academy of Management Annals*, 8, 57-125.
- Malik, F. (2006). Bergsteigen und Management: Was Können Manager von Alpinisten Lernen? *Berg und Steigen*, 3/6, 65-68.

- Malik, F. (2013). Wenn Grenzen keine sind: Management und Bergsteigen. Frankfurt/New York: Campus Verlag.
- McQuaig, J.D. (2008). Parallel Peaks: Business Insights while Climbing the World's Highest Mountains. Amherst, Massachusetts: Hrd Press.
- Miller, S. (1987). Some Comments on The Utility of Metaphors for Educational Theory and Practice, *Educational Theory*, 37/3, 219- 227.
- Morgan, G. (1998). Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor. İstanbul: Mess Yayın.
- Moscovici, S. (1984). The Phenomenon of Social Representations. R.M. Farr & S. Moscovici (Ed.) *Social Representations* (3-70). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ören, H. (2013, Aralık 6). Turizm Rehberi, Alan Kılavuzu, Dağ Mihmandarı ve Uludağ, <http://www.sirtcantam.com.tr/turizm-rehberi-alan-kilavuzu-dag-mihmandari-ve-uludag/> , Erişim tarihi 27.10.2018
- Özen, G. (2010, Temmuz 08). Zirvelerin Tutkunu ile Görüştük, <http://www.bolugundem.com/guclu-ozen-zirvelerin-tutkunu-ile-gorustuk-75566h.htm>, Erişim tarihi 26.09.2018
- Patel, S. (2016, Mart 9). Why Feeling Uncomfortable Is The Key To Success, <https://www.forbes.com/sites/sujanpatel/2016/03/09/why-feeling-uncomfortable-is-the-key-to-success/#113eea419133> , Erişim tarihi 30.09.2018
- Peacock, M. (2017, Mayıs 04). Why Climbing a Mountain is the Ultimate Metaphor for Business Success, <https://wp-agency.co.uk/climbing-mountain-ultimate-metaphor-business-success/> , Erişim tarihi 22.09.2018
- Porac, J.F., Thomas, H., Baden-Fuller, C. (1989). Competitive Groups as Cognitive Communities: The case of Scottish Knitwear Manufacturers, *Journal of Management Studies*, 26/4, 397-416.
- Price, C. (2012). *The One Thing to Win at the Game of Business*. Australia: John Wiley & Sons.
- Radman, Z. (1997). *Metaphors: Figures of the Mind*. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer.
- Raheja, R. (2014, Şubat 17). Six Life and Business Lessons Learned from Climbing Mt. Kilimanjaro, <https://hwd3d.com/blog/six-life-and-business-lessons-learned-from-climbing-mt-kilimanjaro/> , Erişim tarihi 05.10.2018
- Richards, C. (2015, Haziran 15). What Mountain Climbing Can Teach You About Business, <https://www.nytimes.com/2015/06/15/your-money/what-mountain-climbing-can-teach-you-about-business.html>, Erişim tarihi 19.09.2018
- Ring, P. S., Rands, G. P. (1989). Sensemaking, Understanding, and Committing: Emergent Interpersonal Transaction Processes in The Evolution of 3M's Microgravity Research Program. A. H. Van de Ven, H. L. Angle, & M. S. Poole (Ed.). *Research on The Management of Innovation: The Minnesota Studies içinde* (337 -366). New York Ballinger.
- Roberts, B. (2007, Haziran). HR at the Summit, *HR Magazine*, 52, 52-56.
- Schaefer, C. (2013, Nisan 3). A View from the Top of "Mt. Everest of the Leadership Management World", <https://www.nist.gov/blogs/blogrige/view-top-mt-everest-leadership-management-world>, Erişim tarihi 18.09.2018
- Schechter, C., Shaked, H., Ganon-Shilona, S., Goldratta, M. (2016). Leadership Metaphors: School Principals' Sense-Making of a National Reform, *Leadership and Policy in Schools*, 17/1, 1-26.
- Schön, D. A. (1993). Generative Metaphor: A Perspective on Problem-setting in Social Policy. A. Ortony (Ed.). *Metaphor and Thought içinde* (137–163). New York, NY: Cambridge University Press.
- Shaw, N. (2017, Eylül 27). The Life and Leadership Lessons Mountaineering Teaches You, <http://navworld.co.za/life-leadership-lessons-mountaineering-teaches/> , Erişim tarihi 20.09.2018

Short, W.M. (2008). Thinking Places, Placing Thoughts Spatial Metaphors of Mental Activity in Roman Culture, *I Quarderni del Ramo D'oro Online*, 1, 106-129

Skorcynska, H. (2001). Metaphor in Scientific Business Journals and Business Periodicals: An Example of The Scientific Discourse Popularisation, *Iberica*, 3, 43-60.

Skorczyńska, H. (2012). Metaphor and Knowledge Specialization in Business Management: The Case of Project Management Discourse. H. Herrera-Soler, & M. White (Ed.) *Metaphors and Mills. Figurative Language in Business and Economics* (265-290). Mouton de Gruyter.

Smith, J. (2015, Mart 16). 5 Important Business Lessons One Man Learned from Successfully Climbing Mount Everest, <https://www.businessinsider.com/business-lessons-from-climbing-mount-everest-2015-3>, Erişim tarihi 20.09.2018

Statler, M., Jacobs, C. D., Roos, J. (2008). Performing Strategy - Analogical Reasoning as Strategic Practice, *Scandinavian Journal of Management*, 24, 133-144.

Stillman, J. (2016, Eylül 19). Why Every Entrepreneur Should Climb a Mountain, <https://www.inc.com/jessica-stillman/why-every-entrepreneur-should-climb-a-mountain.html>, Erişim tarihi 19.10.2018

Stocker, M. (2017, Haziran 27). How to Project Manage A Mountain Challenge, <https://www.gameplan-a.com/2017/06/project-manage-mountain-challenge/>, Erişim tarihi 19.09.2018

Strodel, S. (2014, Mart 19). Preparing for Technology Consulting: A Mountain Metaphor Realized, <https://www.credera.com/blog/management-consulting/preparing-technology-consulting-mountain-metaphor-realized/>, Erişim tarihi 22.09.2018

Tart, N. (2018, Temmuz 11). How Entrepreneurship is Like Climbing Mountains: JJ Entry #21, <http://juniorbiz.com/jj-entry-21>, Erişim tarihi 18.10.2018

Tateo, L., Iannaccone, A. (2012). Social Representations, Individual and Collective Mind: A Study of Wundt, Cattaneo and Moscovici, *Integrative Physiological and Behavioral Science*, 46/1, 57-69.

Thomas, J. B., Clark, S. M., Gioia, D. A. (1993). Strategic Sensemaking and Organizational Performance: Linkages among Scanning, Interpretation, Action, and Outcomes, *Academy of Management Journal*, 36, 239-270.

Türkiye Dağcılık Federasyonu (2016). Dağ Mihmandarlığı Yönetmeliği, https://tdf.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/14_mihmandar.pdf Erişim tarihi 01.11.2018

Useem, J. (2003). Introduction: Why we Climb. M. Useem, J. Useem & P. Asel (Ed.). *Upward Bound: Nine Original Accounts of How Business Leaders reached their Summits* içinde. NewYork: Crown Business.

Ülgen, H., Mirze, S.K. (2004). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Literatür Yayınları.

Valliere, D., O'reilly, N. (2007). Seeking the Summit. Exploring the Entrepreneur - Mountaineer Analogy, *Entrepreneurship and Innovation*, 8/4, 293-304.

Vandecruze, G. (2018, Mayıs 18). Lessons for the Insurance Industry from Mountain Climbing, <https://www.propertycasualty360.com/2018/05/18/lessons-for-the-insurance-industry-from-mountain-c/>, Erişim tarihi 16.10.2018

Van der Does, P. (2017, Eylül 22). What Mountaineering Taught Me About Building A Company From Scratch, <https://www.fastcompany.com/40471727/what-mountaineering-taught-me-about-building-a-company-from-scratch>, Erişim tarihi 21.09.2018

Von der Linden, M. (2014, Ocak 21). Führung ist wie Bergsteigen, <https://www.tagblatt.ch/ostschweiz/rheintal/fuehrung-ist-wie-bergsteigen-ld.221835>, Erişim tarihi 24.09.2018

Von Stiegel, H., Smith, G. (2011). *The Mountain Within: Leadership Lessons and Inspiration for Your Climb to the Top*. New York: McGraw Hill.

Vasiloaia, M., Gaisoa - Issa, M. Vergara - Issa, N. (2011). Metaphors Business Linguistic Culture Lives By, *Economy Transdisciplinarity Cognition*, 14/1, 231-240.

Wagner, W., Duveen, G., Farr, R., Jovchelovitch, S., Lorenzi-Cioldi, F., Markova, I., Rose, D. (1999). Theory and Method of Social Representations, *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 95-125.

Walther, T. (2018). What are you Climbing for? The Mountain Metaphor, <https://www.granddynamics.com/what-are-you-climbing-for/>, Erişim tarihi 24.09.2018

Weick, K. E. (1993). The Collapse of Sensemaking in Organizations: The Mann Gulch Disaster, *Administrative Science Quarterly*, 38, 628-652.

Weick, K. (1995). *Sense-Making in Organizations*. Thousand Oaks, CA. Sage Publications.

Weick, C. (2018). Erfolg braucht den Abgrund - Was Manager und Bergsteiger gemeinsam haben, <https://www.weickexecutive.com/fuehrungskraefte/magazin/detail/erfolg-braucht-den-abgrund-was-manager-und-bergsteiger-gemeinsam-haben/>, Erişim tarihi 25.10.2018

Weick, K.E., Daft, R.L. (1983). The Effectiveness of Interpretation Systems. K.S. Cameron & D.A. Whetten (Ed.) *Organizational Effectiveness: A Comparison of Multiple Models* içinde (71-93). NewYork: Academic Press.

Welsch, T. (2014, şubat 13). From Mount Everest to the Corner Office: What the Business World can Learn from a Mountaineer, <https://www.usnews.com/opinion/articles/2014/02/13/what-climbing-mount-everest-can-teach-us-about-business-and-politics>, Erişim tarihi 19.09.2018

Wilkins, M. (2017, Ocak 19). Commentary: In Mountain Climbing and Business - Step, Breathe, Step, <https://www.bizjournals.com/stlouis/news/2017/01/19/commentary-in-mountain-climbing-and-business-step.html>, Erişim tarihi 22.09.2018

Witherspoon, N. A., Crawford, E. R. (2014). Metaphors of Leadership and Spatialized Practice. *International Journal of Leadership in Education*, 17/3, 257-285.

Wong, A. (2017). Climb Your Everest with Peter Hillary, *Business Insights Transformation Series*, https://pd.sim.edu.sg/sites/default/files/ms_article/Climb_Your_Own_Everest_PeterHillary.pdf, Erişim tarihi 18.10.2018

Wuttke, S. (2012, Temmuz 8). Vom Bergsteiger zum Unternehmer, <https://www.dw.com/de/vom-bergsteiger-zum-unternehmer/a-16053314>, Erişim tarihi 18.10.2018

Original Research (AR)

Orijinal Araştırma (AR)

Bir Boş Zaman Etkinliği Olarak Doğa Sporları Aktivitelerine Katılan Bireylerin Çevresel Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*

Fulya GÖKDAYI ** 1, Mehmet DEMİREL²

¹Dumlupınar University, Kütahya, Turkey

²Necmettin Erbakan University, Konya, Turkey

Öz

Araştırmanın amacı, doğa sporları aktivitelerine katılan bireylerin çevresel farkındalık düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan 202 (%67.1) "Erkek" ve 99 (%32.9) "Kadın" olmak üzere toplam 301 doğa sporları aktivisti çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanmış kişisel bilgi formuna ek olarak, katılımcıların çevresel farkındalık düzeylerini belirlemek için Demirel (2009) tarafından geliştirilen "Çevresel Duyarlılık Ölçeği" kullanılmıştır.

Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans yöntemleri; verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi için Shapiro Wilks normallik testi uygulanmış ve bunun neticesinde verilerin non-parametrik test koşullarına uygun olduğunun anlaşılmasından sonra anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

Cinsiyet, bir çevre kuruluşuna üyelik, yaş ve refah düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık yok iken ($p>0.05$), ailede çevre ile ilgili konuların konuşulması ile tüketimde çevrenin korunmasına yönelik tedbirler alınıp alınmadığı değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0.05$). Sonuç olarak, yaş, refah düzeyi, cinsiyet ve herhangi bir çevre kuruluşuna üyelik durumunun çevresel farkındalığı etkileyen değişkenler olmadığı fakat tüketimde çevrenin korunmasına yönelik tedbirler almanın ve ailede çevre ile ilgili konuların konuşulması çevresel farkındalığı etkileyen değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Rekreasyon, Doğa Sporları, Çevresel Farkındalık*

Investigation of the Levels of Environmental Awareness of The Individuals at the Nature Sports Activities as a Leisure Time Activities

Abstract

The aim of the research is to examine the environmental awareness levels of the individuals participating in nature sports activities according to different variables. A total of 301 natural sports activists, 202 (67.1%) man and 99 (32.9%) woman, who were selected by the appropriate sampling method, voluntarily participated in the study.

The survey model was used in the study. In addition to the personal information form prepared by the researcher, "Environmental Sensitivity Scale" developed by Demirel (2009) was used to determine the environmental awareness levels of the participants.

*Bu çalışma Bodrum-Türkiye de düzenlenen "Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetim Kongresi 10-13 Mayıs 2018" de poster bildiri olarak sunulmuş ve kongre kitapçığında bildiri özeti olarak yayımlanmıştır.

** Corresponding author e-mail address fulyagokdai@gmail.com

Percentage (%) and frequency methods for determining the distribution of personal information of participants; Mann-Whitney U and Kruskal Wallis tests were used to determine the significance of the differences after the Shapiro Wilks normality test was performed to determine if the data had normal distribution and that the data were suitable for non-parametric test conditions.

Gender was found to be significantly different according to variables such as the environment related issues and the measures to protect the environment in the consumption ($p < 0.05$), while there was no significant difference according to membership, age and welfare level of an environmental establishment ($p > 0.05$). As a result, age, prosperity, gender and membership to any environmental organization are not variables that affect the environmental awareness, but the measures to protect the environment in consumption and talk about the environment in the family are the variables that affect the environmental awareness.

Key Words: Recreation, Nature Sports, Environmental Awareness

GİRİŞ

Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve etkileşimde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam olarak tanımlanabilir (Topal, 2010). Queensland Outdoor Federation'a göre ise açık alan rekreasyonu "açık alanda yapılan ve yarışma veya kuralları olmayan, herhangi bir tesis veya altyapı olmaksızın yapılabilen, geniş araziler, bol miktarda su veya hava gerekebilen, çoğunluğu açık alan olan ve düzenlenmemiş doğal arazide gerçekleşen etkinlikler toplamıdır" (Plummer, 2009). Ormanlık ve dağlık alanlar nitelik ve nicelik açısından en fazla öneme sahip açık hava spor kaynaklarının başında gelmektedir. Özellikle doğa ve çevre bilincine yönelik aktiviteler gün geçtikçe artmaktadır (Atik, 2013). Bu nedenle her türlü doğa sporu etkinlik alanlarında sürdürülebilirlik yaklaşımının da bu alanları öncelikle dikkate almak önemlidir. İnsan davranışları çevre sağlığını önemli ölçüde etkilemekte ve yanlış tutum ve davranışlar çevre sorunlarına yol açmaktadır (Evans, 2007). Çevresel farkındalığa bağlı olarak çevresel duyarlılık da küçük yaşlardan itibaren şekillenir. Çocukların bu özellikleri etkili bir çevre eğitimiyle yönlendirilerek çevreye karşı sorumlu davranışlar geliştirmeleri sağlanabilir (Yıldız, 2017).

Sporun insan sağlığına, kişinin bedensel ve zihinsel gelişimine yaptığı katkılar saymakla bitmez. Doğa sporları son dönemlerde spor faaliyetleri adı içerisinde hızla artan yeni bir dal oluşmaya başladı ki, her yaş ve meslek grubundan insanın ilgi odağı haline gelmiştir. Bireyler içlerinden gelen macera tutkusunun peşinden dünyanın her köşesine gitmektedirler. Doğa sporları etkinlikleri; yüksek dağ tırmanışı, kaya tırmanışı, oryantiring, mağaracılık, dağ bisikleti, kürek, yüzme, sörf, dalış, yelken, rafting, kayak, tur kayağı, snowboard, paraşüt, handgliding, cliffjumping ve yamaç paraşütü doğa sporları olarak ele alınmıştır (Koçak ve Balcı, 2010). Doğa yürüyüşleri çok fazla teknik beceri ve yeterlilik gerektirmeyen biraz bilgilendirme ve biraz da kondisyon ile herkesin rahatlıkla yapabileceği bir faaliyettir. Doğa yürüyüşlerinin bir sonraki aşaması ise Dağ Yürüyüşleridir. Doğa yürüyüşlerinden farkı ise, zorluk derecelerinin biraz daha yüksek olması ve dağcılık kategorisi içinde de yer almasıdır. Dağcılık; içinde eğitim, ilkyardım, teknik beceri, kondisyon, beslenme, yön bulma ve karda, kayada veya buzda, arama kurtarmaya varana kadar birçok alanda bilgi birikimi, tecrübe ve yeterlilik gerektiren zirve amaçlı bir spor dalıdır. Doğa sporlarının, adrenalini seviyesinin yüksek olduğu bilinen bir gerçektir. İnsan sağlığı ve gelişimine katkısı da bir o kadar fazla ve tartışma gerektirmeyen diğer bir gerçektir. Doğa sporları; insanda disiplin, kararlılık, uyum, dayanıklılık, karar verme ve uygulama gibi becerilerin gelişimine katkı sağlar. Dağcılık hepsinin ötesinde, dağın doğasını iyi bilmek demektir. Karşılaşılabilecek zorlukların üstesinden gelebilecek beceriye de sahip olmayı gerektirir (Moynier, 2004).

Doğa sporları ve açık hava rekreasyon etkinlikleri doğal alanlara olumlu etkilerde bulunabileceği gibi aynı zamanda çeşitli olumsuz etkilerde yaratabilmektedir (Atik ve ark., 2009; Karaküçük, 2009; Cole, 2004; Ardahan, 2012; Balcı ve Koçak, 2014). Dağlarda ortaya çıkan sorunların ana kaynağı öncelikle bu alanları turizm/rekreasyon amacıyla kullanan dağcılarının kendisi, ikinci olarak da Doğa Sporları Kapsamında Çevrenin Korunması turizm hareketinin içinde yer alan diğer kişi ve kuruluşlar olarak görülmektedir. Spor faaliyetlerinin ormanlara verdiği diğer bir zarar da, doğada doğa sporları faaliyetleri (hiking, trekking, kampçılık vb.) sırasında çok sık görülen ateş kullanımı dikkatsizliği ve bunun yol açtığı orman yangınları biçiminde kendini göstermektedir (Aslan ve Aktaş, 1994). Pils vd.'ne (1996) göre doğada yapılan etkinlikler sonucunda doğaya verilen zararlar gürültü kirliliği, su kirliliği, çöp üretimi ve bunların uzaklaştırılmasında karşılaşılan sorunlar, kanalizasyon sorunları, kış sporları alanlarındaki binalardan dolayı görsel kalitenin bozulması, tırmanış için kayaların işaretlenmesi ve boltlanması, aşırı kullanıma bağlı olarak: patikaların bozulması, taşıt kullanımı sonucu oluşan hava kirliliği, bitki örtüsünün tahribi şeklinde sıralanabilir (Somuncu, 2004). Bu nedenle her türlü doğa sporu etkinlik alanlarında sürdürülebilirlik yaklaşımından hareketle bir dizi önlemler alınmalıdır. Doğa sporlarına katılan bireylerin yüksek çevre bilincine sahip olduğunun bilinmesi, toplumun çevre bilincinin geliştirilmesi için doğa sporlarına katılımın desteklenmesi ve genç yaşlardan itibaren bu konudaki eğitimlerin artırılması sağlanmalıdır. Bu araştırmanın amacı, doğa sporları aktivitelerine katılan bireylerin çevresel farkındalık düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesidir.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı doğa yürüyüşü, dağcılık ve kaya tırmanışı için organize edilmiş etkinliklere aktif bir şekilde katılan bireylere çevresel farkındalık ve tutumlarını anlamaya yönelik çevresel duyarlılık ölçeği çalışması yapılmıştır. Araştırmanın verilerinin elde edilmesinde online anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın yürütülmesinde de betimsel yöntem kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada betimsel araştırma yönetimi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2018 yılında Türkiye'nin her bölgesinden aktif olarak devam eden doğa yürüyüşü, dağcılık ve kaya tırmanışı yapan bireyler oluşturmaktadır. Bu ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılması amacıyla seçilen sporculardan 202 (%67,3) erkek ve 99 (% 32,7) kadından olmak üzere toplam 301 birey araştırmanın örneklemi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın ölçme aracı 2 bölümden oluşturulmuştur. Ölçme aracının birinci bölümünü "Kişisel Bilgi Formu" kişisel özelliklerini belirleyen 12 sorudan oluşturmaktadır. İkinci bölümün de ise 17 maddeden oluşan 3 alt boyuttan oluşan Likert tipi "Çevresel Duyarlılık Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Sporcularla ilgili kişisel bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Kişisel bilgi formunda sporcuların yaşı, eğitim durumu, mesleği, boş zaman süreleri, refah düzeyleri, doğa sporları etkinliklerine katılım durumları ile sporcuların ailelerinin çevreye duyarlılıkları ve çevre ilgili 12 soru bulunmaktadır.

Çevresel Duyarlılık Ölçeği

Çevresel duyarlılık ölçeği hızlı nüfus artışı, çevre sorunları, doğal kaynaklar, çevreyi ve doğayı koruma ve hayvanları koruma ile ilgili maddelerden oluşmaktadır. “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” Demirel (2009) tarafından geliştirilmiş ve 3 faktörlü yapıyı desteklemektedir. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri. 454 ile. 835 arasında değişmektedir. Çalışmamız için ise cronbach alpha güvenirlik katsayısı. 82 olarak bulunmuştur. Alt boyutları (a) Genel Bilgi, (b) Öneri, (c) Kişisel Davranış olarak adlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarının belirlenmesi için yüzde (%) ve frekans yöntemleri; verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi için Shapiro Wilks normallik testi uygulanmış ve bunun neticesinde verilerin non-parametrik test koşullarına uygun olduğunun anlaşılmasından sonra anlamlı farklılıkların belirlenmesi için Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların %67,1’nin erkek, %46.8’sinin 30 yaş ve üzeri olduğu, %55.8’inin refah düzeyinin normal olduğunu, %28.9’unun haftalık boş zaman süresinin normal olduğunu, %53.8’inin boş zamanlarını değerlendirme de bazen güçlük çektiğini, %55.5’inin herhangi bir çevre kuruluşuna üye olduğunu, % 50.5’inin ailesinin doğa sporları etkinliklerine katılmadığını, %87.4’nün ailesinde çevre ile ilgili konuşulduğunu, %72.1’nin ailesinin çevre kuruluşuna üye olmadığını, %88.7’sinin ailesinin tüketimlerinde çevreye yönelik tedbirler aldığı görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Kişisel Bilgilerin Dağılımı

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	202	67.1
	Kadın	99	32.9
	Toplam	301	100
Yaş	17-20 yaş	19	6.3
	21-25 yaş	107	35.5
	26-30 yaş	34	11.3
	30 yaş ve üzeri	141	46.8
	Toplam	301	100
Refah Düzeyi	Kötü	56	18.6
	Normal	168	55.8
	İyi	77	25.6
	Toplam	301	100
Haftalık Boş Zaman Süresinin Yeterliği	Kesinlikle Yetersiz	39	13.0
	Yetersiz	85	28.2
	Normal	87	28.9
	Yeterli	65	21.6
	Kesinlikle Yeterli	25	8.3
	Toplam	301	100
Boş Zamanlarınızı Değerl. Ne Sıklıkla Güçlük Çekiyorunuz	Her Zaman	33	11.0
	Bazen	162	53.8
	Hiçbir Zaman	106	35.2
	Toplam	301	100
Herhangi Bir Çevre Kuruluşuna Üyemisiniz?	Evet	167	55.5
	Hayır	134	44.5
	Toplam	301	100
Ailenizde Doğa S. Etkin. Başka Katılan Var mı?	Evet	149	49.5

	Hayır	152	50.5
	Toplam	301	100
Ailenizde Çevre İle İlgili K. Konuşmuşunuz?	Evet	263	87.4
	Hayır	38	12.6
	Toplam	301	100
Ailenizde Çevre Kuruluşuna Üye misiniz?	Evet	84	27.9
	Hayır	217	72.1
	Toplam	301	100
Aileniz tüket. çevreye yönelik tedbirler alır mı?	Evet	267	88.7
	Hayır	34	11.3
	Toplam	301	100

Tablo 2. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Z	p
Genel Bilgi	Erkek	202	148.37	-.764	.445
	Kadın	99	156.37		
Öneri	Erkek	202	149.12	-.541	.589
	Kadın	99	154.83		
Kişisel Davranış	Erkek	202	149.12	-.541	.589
	Kadın	99	154.83		

Yapılan Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “kişisel davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Yaşlarına Göre Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Boyut	Yaş	N	Sıra Ort.	X ²	p
Genel Bilgi	17-20	19	146.34	2.182	.536
	21-25	107	148.41		
	26-30	34	134.88		
	31 ve üstü	141	157.48		
Öneri	17-20	19	131.82	7.681	.053
	21-25	107	142.33		
	26-30	34	130.78		
	31 ve üstü	141	165.04		
Kişisel Davranış	17-20	19	131.82	7.681	.053
	21-25	107	142.33		
	26-30	34	130.78		
	31 ve üstü	141	165.04		

Tablo 3’de yer alan Kruskal Wallis sonuçları incelendiğinde, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutuna ilişkin katılımcıların puanları arasında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Refah Düzeylerine Göre Farklılığına İlişkin Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Boyut	Refah D.	N	Sıra Ort.	X ²	p
Genel Bilgi	Kötü	56	146.63	.181	.914
	Normal	168	152.08		
	İyi	77	151.82		
Öneri	Kötü	56	146.46	.933	.627
	Normal	168	148.82		
	İyi	77	159.05		
Kişisel Davranış	Kötü	56	146.44	.888	.642
	Normal	168	148.95		
	İyi	77	158.80		

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği”, “Genel Bilgi”, “Öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları refah düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Çevresel Duyarlılık Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Bir Çevre Kuruluşuna Üyelik Durumlarına Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyut	Katılım Durumu	N	Sıra Ort.	Z	p
Genel Bilgi	Evet	167	157.34	-1.719	.086
	Hayır	134	143.10		
Öneri	Evet	167	158.57	-1.702	.089
	Hayır	134	141.56		
Kişisel Davranış	Evet	167	158.58	-1.428	.153
	Hayır	134	141.55		

Yapılan Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “kişisel davranış” ve “Öneri” alt boyutlarına ilişkin puanları, bir çevre kuruluşuna üyelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, doğa sporlarıyla uğraşan bireylerin “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” ile çevresel farkındalık ve tutumlarına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların %67,1’inin erkek olduğunu, Yapılan Mann Whitney U testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “kişisel davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Çabuk (2003) ise çalışmaların da üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelendiği bir çalışma da, kadınların çevreye karşı daha duyarlı davranışlar sergilediklerini göstermiştir. Bir başka çalışmada ise çevresel farkındalık ile ilgili olarak farklı yaş gruplarında yapılan araştırmalarda bireylerin ailelerinden, üyesi oldukları kültürel gruplardan, grup arkadaşlarından vs. hayatları boyunca etkilendikleri görülmekle birlikte özellikle cinsiyetin ve eğitim düzeyinin bu farkındalık düzeyini açıklamada önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Coertjens (2010), Özbebek (2012).

Araştırmaya katılan bireylerin, %46.8’sinin genel yaş ortalaması 30 yaş üzeri olduğunu olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, araştırmaya katılan bireylerin doğa sporlarına başlama yaşının üniversite çağından sonra yoğunlaştığı düşüncesini desteklemektedir. Kruskal

Wallis sonuçları incelendiğinde, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutuna ilişkin katılımcıların puanları arasında yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Benzer araştırmalarda yaş ile çevresel tutum arasında pozitif anlamda ilişki bulunduğu hatta genç bireylerin çevresel tutumlarının yüksek olduğu görülmektedir Özmen (2005). Mansuroğlu (2010) araştırmalarında ise tüm yaş gruplarını değerlendirdiklerinde çevreye yönelik tutumun orta düzeyde olduğunu saptamış olup bu durum 25-30 yaş arasında “çok yüksek”, 31-40 yaş arasında ise “yüksek” düzeydedir.

Araştırmaya katılan %55.8’inin refah düzeyinin normal olduğunu, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği”, “Genel Bilgi”, “Öneri” ve “Kişisel Davranış” alt boyutlarına ilişkin puanları refah düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Wiidegren (1998) tarafından gerçekleştirilen “Kişisel Normlar ve Yeni Çevre Modelleri” isimli çalışmada da gelir düzeyinin çevreye bakış açısını ve çevresel tutumu etkilediği tespit edilmiştir. Gelir seviyeleri ile onların çevreye yönelik tutumları ve boş zaman etkinlikleri skorları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı da araştırılmış, fakat anlamlı farklar bulunamamıştır. Bu bulgu Erol (2006), Özmen (2005) ve Şama (2003) tarafından yapılan çalışmalarda bulgularla benzerlik göstermektedir. Özdemir (2015)’in belirttiği gibi; insanların doğayı yaşamaya devam etmelerini sağlayacak ortamların oluşturulması ve korunmasına yol gösterici olacak algı ve düşüncelerini tespit eden çalışmalar önem arz etmektedir.

Araştırmaya katılan %28.9’unun haftalık boş zaman süresinin normal olduğunu, %53.8’inin boş zamanlarını değerlendirme de bazen güçlük çektiği belirlenmiştir. Erten (2003) çevre bilincine sahip insanların çevre aktivitelerine katılmalarının beklendiği ancak çevresel sorunların insanların öncelikli sorunları arasında yer almadığını vurgulamışlardır.

Yapılan Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre, katılımcıların “Çevresel Duyarlılık Ölçeği” nin “genel bilgi”, “kişisel davranış” ve “Öneri” alt boyutlarına ilişkin puanları, bir çevre kuruluşuna üyelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Çoğunluğunun (%55) herhangi bir çevre kuruluşuna üye olduğunu % 50.5’inin ailesinin doğa sporları etkinliklerine katılmadığını, %87.4’nün ailesinde çevre ile ilgili konuşulduğunu, %72.1’inin ailesinin çevre kuruluşuna üye olmadığını, %88.7’sinin ailesinin tüketimlerinde çevreye yönelik tedbirler aldığı görülmektedir. Çevresel bilinç ve tutum değerleri arasındaki farklılık daha önce yapılan bir çalışmada, çevre sorunlarının bilindiği halde önemsenmemesi, olumsuz davranışların cezalandırılmaması, eğitimde çevre korumaya yönelik davranışların verilmemesi ile ilişkilendirilmiştir Yücel (2006) Toplum fertlerinde çevreye karşı pozitif tutum ve değer yargılarının oluşması gerekmekte, bu ise sadece çevre eğitimi ile mümkün olmaktadır Erten (2003). Öztürk (2013) araştırmasında, doğada yapılan aktiviteler ve çevre konusuna değinmiştir. Araştırmada doğa sporlarının çevreye ve doğaya zarar vermeden sürdürülmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Sonuç olarak elde edilen bulgular incelendiğinde, çevreyi korumanın, çevrenin farkında olmanın ve olumlu çevre davranışı geliştirmenin daha da önem kazandığı günümüzde çevre duyarlılığı ile ilgili olarak yapılacak çalışmaların daha kapsamlı olması gerektiğini, bunun oksinirli kalmadan geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Doğada yapılacak olan sporların veya etkinliklerin bulunulan bölgenin doğal şartlarına zarar vermeyecek nitelikte dağcılık, bisiklet yarışları, kampaçılık, motor gibi etkinlikler tasarlanırken daha dikkatli planlanmalıdır. Doğa sporları yapan bireylerin genel anlamda çevresel farkındalık düzeylerinin daha pozitif olduğu anlaşılmaktadır. Keleş (2010) çalışmalarında, doğa eğitimi programının bireylerin çevre bilincine, tutumlarına ve davranışlarına önemli

ölçüde etki ettiğini ve kalıcılık sağladığını belirtmişlerdir. Güler (2009) ise çalışmasında doğa eğitimine dayalı çevre eğitimi uygulamalarının çevre ile ilgili bilgili edinmede etkili olduğunu bildirmektedir. Bu nedenle doğa sporlarına katılımın yaygınlaştırılması ve özellikle küçük yaşta bu etkinliklere katılımın desteklenmesi, çevre bilincinin artırılmasında ve çevrenin korunmasında önemli rol oynayabilir.

KAYNAKLAR

Ardahan, F. (2012). Comparison of the New Ecological Paradigm (NEP) scale's level of participants and non participant of outdoor sports with respect to some demographic variables: Turkey case. *The Online Journal of Recreation and Sport*, 1 (3), 8-18.

Aslan, Z. ve Aktaş, G. (1994). Turizm Açısından Çevre Sorunlarına Genel Bir Yaklaşımı, *Çevre Dergisi*

Atik, M., Sayan, S., Karagüzel, O. (2009). Impact of recreational trampling on the natural vegetation in Termessos National Park, Antalya-Turkey. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 15 (3), 249-258.

Atik, A., Yılmaz, B., Aslan, F., Ateş, O., Taçoral, E. (2013). Peyzaj mimarlığı öğrencilerinin eğitim ve meslektan beklentilerinin İnönü Üniversitesi örneğinde incelenmesi üzerine bir araştırma. *İNönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 3(8):105-122.

Balcı, V., Koçak, F. (2014). Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2, 46-58.

Cole, D.N. (2004). Environmental impacts of outdoor recreation in wildlands. <http://www.leopold.wilderness.net/research/fprojects/docs12/ISSRMChapter.pdf>. (07 Ocak, 2015).

Coertjens, L., Boeve-De Pauw, J., De Maeyer, S. Van Petegem, P. (2010). Do Schools Make A Difference In Their Students' Environmental Attitudes And Awareness? Evidence From Pisa 2006. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 8, 497-522.

Çabuk, B., Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi, *Anakara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 36, 1-2, 189-198.

Demirel, M. (2009). *Rekreasyonel Etkinliklere Katılım ve Çevresel Duyarlılık*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Doktora Tezi.

Erten, S., Özdemir, P. ve Güler, T. (2003). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin çevre bilinci düzeylerinin ve bu okullardaki çevre eğitiminin durumunun belirlenmesi. *OMEP: 2003 Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı*, 5-11 Ekim. Kuşadası, Aydın.

Erol, G. H. ve Gezer, K. (2006). Prospective of elementary school teachers' attitudes toward environment and environmental problems. *International Journal of Environmental and Science Education*, 1/1, 65 – 77.

Evans, G., Brauchle, G., Haq, A., Stecker, R., Wong, K., Shapiro, E. (2007). "Young Children's Environmental Attitudes and Behaviors". *Environment and Behavior*. 39(5): 635-659.

Güler, T. (2009). Ekolojik temelli bir çevre eğitiminin öğretmenlerin çevre eğitimine karşı görüşlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*. 2009;34 (151): 30-43.

Keleş, Ö., Uzun, N. ve Varnacı-Uzun, F. (2010). Thechange of teachercandidates' environmental consciousness, attitude, thought and behaviors with naturetraining Project and the assessment of itspermanence. *Electronic Journal of SocialSciences*. 9 (32): 384-401

Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme)*. (Beşinci Baskı). Gazi Kitabevi, Ankara.

- Koçak, F. ve Balcı, V. (2010). Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik. Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 2(2): 213-222.
- Mansuroğlu, S., Karagüzel, O., Atik, M., Kınıklı, P. (2010). Effects of Socio- Economic Characteristics On Environmental Attitudes in Developing Countries: Antalya Case In Turkey. Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 24(1), 10-18.
- Moynier, J. (2004). Herkes İçin: Dağcılık. Bilge Sanat Yapım Yay. Tant. Kağ. Tur. San. Tic. Ltd. Şti
- Özbebek Tunç, A., Akdemir Ömür, G., Düren, A. Z. (2012). Çevresel farkındalık. İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 47, 227-246.
- Özdemir, A. ve Kiray Vural, B. (2015). Yaşlıların doğa/bahçe algıları üzerine bir araştırma: Denizli örneği. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5 (11):65-77
- Özmen, D., Çetinkaya, A.Ç., Nehir, S. (2005). Üniversite öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 4(6), 330-344.
- Plummer, R. (2009). Outdoor Recreation. First Edition Published by Routledge, New York.
- Şama, E. (2003). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23/2, 99-110.
- Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel. Coğrafi Bilimler Dergisi, 2 (1):1-22.
- Topal, M. ve Arslan, E. I. (2010). "Türkiye'de Çevre Mühendisliği Bölümleri ve Eğitimi." Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 26(1): 34-49.
- Wudegren, Ö. (1998). The New Environmental Paradigm and Personal Norms. Environment and Behavior. Vol.30, No:1, 75-100.
- Yücel, M., Altunkasa, F., Güçray, S., Uslu, C., Say, N. P. (2009). Adana'da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(2): 217-228.
- Yıldız, T.G. (2017). Çevre Eğitimi. B.Akman, G.U. Balat ve T.G. Yıldız (Ed.) Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi içinde Ankara: Anı Yayıncılık, (ss. 267-287)

Book Review (BK)
Kitap İncelemesi (BK)

BİR DAĞCI VE KAYAKÇININ NOTLARI

Özbay GÜVEN¹, Mehmet YILDIZ^{* 2}

^{1,2} Gazi University, Ankara, Turkey

Öz

Muharrem Barut'un, Güven Basım ve Yayınevi tarafından yayınlanmış "Bir Dağcı ve Kayakçının Notları" isimli kitabı, 112 sayfadan oluşmakta ve İstanbul, 1951 tarihini taşımaktadır. Kitabın kapağı, kroki ve resimleri Muharrem Barut'un öğrencisi dağcı ve kayakçı Tahir Molu tarafından çizilmiştir. Kitap beş ana bölümün içerisine kurgulanmış toplam 28 alt bölümden oluşmaktadır. Yazar, kitabın bölümlerini birbirinden bağımsız planlarken alt bölümleri ise ait olduğu ana başlıklara uygun olacak şekilde oluşturmuştur. Muharrem Barut kitabında pek çok edebi sanatı ustalıkla kullanırken bu durumun yazarın Türkçe öğretmeni olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Tahir Molu tarafından yapılan çizim ve karalamalar kitaba özgün bir çizgi katmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dağ, Dağcılık, Erciyes, Kayak, Kayseri

GİRİŞ

Kitabın edebi değerini daha iyi anlayabilmek için yazar Muharrem Barut'un daha yakından tanınması gerekmektedir. 1911 yılında (Hicri 1329) Balıkesir, Manyas, Mürvetler köyünde doğan Barut'un üç erkek kardeşi vardır. İlkokul eğitimini Savaştepe İlkokulu'nda tamamladıktan sonra Balıkesir Necatibey İlköğretmen Okulu'nda eğitimine devam etmiştir. Daha sonra Gazi Terbiye Enstitüsü, Edebiyat Bölümü'nü bitirmiş ve 1939-1941 yılları arasında askerliğini Bulgaristan sınırında yedek subay olarak tamamlamıştır. Askerliğini tamamladıktan sonra 24 Aralık 1941 tarihinde aday öğretmen olarak Kayseri Lisesi'ne tayin olmuştur. Kayseri'de kaldığı bu dönemde evlenmiş ve 2 çocuğu olmuştur. 26 Şubat 1943 tarihinde asil öğretmenliğe geçiş yapan Muharrem Barut, 15 Ekim 1950 tarihine kadar Kayseri'de görev yapmıştır. Kayseri ilini meslek hayatının göz ağrısı olarak niteleyen Barutçu, öğretmenliğin yanı sıra 9 yıl süreyle hareketli bir dağcılık ve kayakçılık kulübü başkanlığı yapmıştır. Kayseri'den sonra 27 Ekim 1950 tarihinde Gediz Ortaokulu'na tayin olan Barut, Kayseri'ye tayin olmasının hayatının en önemli dönüm noktalarından birisi olduğunu vurgulamıştır. Kayseri'den ayrıldıktan sonra da Kayseri'ye olan özlemi hiç dinmeyen yazar duygularını şöyle ifade etmektedir;

"Aziz Kayserililer, taşına toprağına kurban olduğum Kayseri, canım sevgilim Erciyes, ne kadar uzağınızda olsam da, her zaman hayalimin, can evimin konuğusunuz. Kanımda, kıvıl kıvıl sevginiz."

Yazar 20 Eylül 1958 tarihine kadar Gediz Ortaokulu'nda görev yaptıktan sonra 26 Eylül 1958 tarihinde Mehmetçik Ortaokulu'na ve oradan da 1 Mart 1960 tarihinde Eskişehir Lisesi'ne tayin olmuş ve 6 Aralık 1964 tarihinde emekli olarak öğretmenlik mesleğine veda etmiştir. Ama bu dönemde Kayseri ve Erciyes'e olan sevgisi ve özlemi hiç azalmamış ve hatta bu sevgisini sanki bir minnet borcuymuş gibi satırlara ve mısralara taşıyarak duygu durumunu kitap haline getirmiştir. Yazarın Kayseri'ye olan duygularını dile getirdiği eserlerinden biriside "Bir Dağcı ve Kayakçının Notları"¹ isimli kitabıdır.

*Corresponding author e-mail address mehmetyildiz58@gmail.com

Beş bölümden oluşan kitabın birinci bölümü “*Hayaller ve İdealler*” başlığını taşıırken yazar bu bölümde daha çok Erciyes’e yönelik beklenti ve hayalleri üzerinde durmuştur. Ancak kitabın ilk bölümünün ilk başlığında dönemin Kayseri Valisi Kazım Arat’a hitaben kaleme aldığı mektupta, bölgeye yapılması gereken yatırımlar için yardım isterken bu hizmetlerin yapılmasıyla sadece dağcılık ve kayak sporunun değil bölgenin de kalkınacağını usta bir anlatımla dile getirmiştir. Yazar bu bölümde her fırsatta Erciyes’in geleceğine yönelik beklenti ve hayallerini kelimelere dökmekten kaçınmamıştır.¹

Yazar birinci bölümde dağcılık ve kayak sporuna olan sevdasını dile getirirken gençlere; “*Dağ, karakter yapımızda azim, irade, cesaret, girişkenlik, atılganlık, soğukkanlılık dediğimiz cevheri geliştirir.*” cümlesiyle nasihatte bulunmaktadır. Bu değerlendirmelerinin yanı sıra Erciyes’in mevcut durumuyla ilgilide tespitlerde bulunurken hayal kırıklığını; “*Yürek burkucu, üzücü, can evini bir akrep gibi zehirleyici bir hakikat bu; Erciyes’in doruğunu ilk fetheden kişi bizim kişimiz değil, ilk defteri koyan bizim elimiz değil, ilk sahifeyi imzalayan kalem bizim kalemimiz değil; bu defteri imzalayanların yarından çoğu bizden değil; ne diye daha açık ve acı konuşmalıyım?*” cümleleriyle kelimelere dökmüştür.¹

Kitabın birinci bölümü genellikle yazarın iç duygusunu yoğunlukla ortaya koyduğu bölüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde yazar duygularını dizginlemeden içinden geldiğince ifade ederken sadece Erciyes’i değil vatan sevgisini; “*Ey eşsiz güzel vatanım. Sayısız cennetlerinden habersiz, ölüm mesafelerinin karanlıkları ardındaki cenneti özleyen bedbahtlarım. Silin gözlerinizi perdeleyen sisleri, boşaltın kalbinizi kemiren şüpheleri, dökün zihninizi oyan mel’un düşünceleri. Gelin bir gün olsun yaşayın cennetimde.*” cümleleriyle dile getirmiştir.¹

Kitabın ikinci bölümü “*Dağların Düşündükleri ve Duydukları*” başlığını taşıırken yazar bu bölümde Erciyes özelinde genel olarak doğa, tabiat ve çevre üzerine değerlendirme ve tespitler yapmış ve kendi deneyim ve izlenimlerini de etkileyici bir üslupla okuyucuya aktarmıştır. Bu bölümde okuyucu kendisini o anı yaşarken hissedebilmektedir ancak bu bölümde yer alan “*Dağ Tutmaları*” alt başlığında dağcıların tırmanış esnasında karşılaştığı bir sağlık sorunundan bahsetmesi oluşan duygusal yoğunluğu azalttığını da söylemek mümkündür.¹

Kitabın üçüncü bölümü “*Erciyes’ten Akisler*” başlığını taşımaktadır. Yazar bu bölümde Erciyes’in doğal güzellikleri içerisinde kayak yapmanın harika duygusunu dile getirirken yılın her mevsimi ve günün her periyodunda kayak yapıldığını ve doğa güzelliklerini; “*Ay mı yeri, Kar mı göğü ısıtıyor?*” cümlesiyle anlatırken bölgeye olan hayranlığını bir kez daha ifade etmektedir. Ayrıca bölgenin coğrafyasına ve iklimine hâkim olan ve kayak ve tırmanışlarda gelen sporculara kılavuzluk yapan Hisarcıklı Ahmet Koca’ya da bir bölüm ayıran yazar Erciyes’e gelen yabancılara da yol göstermektedir.¹

Kitabın dördüncü bölümü “*Mektuplar ve Tenkitler*” başlığını taşımaktadır. Yazar bu bölümde Erciyes, Dağcılık ve Kayak sporu ile ilgili gazetelerde yer alan haberlerin yanı sıra Dağcılık Federasyonu ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü’nün spor politikalarının yansımaları üzerine değerlendirmelerin de içinde bulunduğu derleme bir bölüme yer vermiştir. Bu bölüm ile gazete sayfalarından dönemin dağcılık ve kayak sporuna bakış açısını ve devlet politikalarına karşı genel tutumu da görme imkanı bulunmaktadır.¹

Kitabın beşinci ve son bölümü “*Bir Mevsimden Arda Kalanlar*” başlığını taşıırken yazar bu bölümde deneyimleri üzerinden Erciyes’te kaldığı bir dönemde doğrudan yaşadıklarını, gözlem ve değerlendirmelerini alt bölümler halinde okuyucuya sunarak anlatımı yaşanmışlıklarla zenginleştirmiştir.¹

SONUÇ

Türkçe öğretmenliğinin yanı sıra doğa sporları tutkunu olan Muharrem Barut’un “*Bir Dağcı ve Kayakçının Notları*” isimli eseri Erciyes bölgesi Dağcılık ve Kayak sporuna ışık tutmanın yanı sıra bölgenin eşsiz doğa güzelliklerini ortaya koyması açısından da kaynak bir eser olarak dikkat çekmektedir. Yazar, kullandığı etkileyici edebi üslupla okuyucuyu etkilerken yaptığı ayrıntılı tasvirlerle sporcu ve doğa severlere de kılavuzluk yapmaktadır. Yazar ayrıca kitabın hemen her bölümünde o dönemin önemli doğa spor adamlarına ve spora katkı sağlayan isimlere -Latif Osman Çıkıgil, Mahmut Uzel, Mr. Nilson, Muvaffak Uyanık, Muharrem Özçukurlu- atıflarda bulunarak o isimlere karşı hem vefa duygusunu göstermiş hem de hak ettiklerini düşündüğü değeri bu yöntemle vermeyi hedeflemiştir. Bu tür eserlerin tanıtılması genelde Türk spor tarihine özelde ise Türk Dağcılık ve Kayak sporları tarihine ışık tutulması ve kendi dönemlerinde çok önemli hizmetleri bulunan spor adamlarının gelecek nesillere tanıtılması açısından son derece önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

¹ Barut, M. (1951). *Bir Dağcı ve Kayakçının Notları*, Güven Basım ve Yayınevi, İstanbul.